

JORGE HESS

¿SAP VOSTÉ ESPERANTO?

CURS PRÀCTIC
DE LA LLENGUA
INTERNACIONAL

Il·lustracions de:
Carlos Wappers

Traducció i revisió per:
Pau Climent i Pérez,
Associació Catalana d'Esperanto.

Versió Original: Buenos Aires, 1978.
Versió en català: Alacant, 2005.

LLIGA ARGENTINA D'ESPERANTO
C. CORREO 17 - Suc. 53

PRÒLEG

En pocs països com a l'Argentina¹ hi ha tant text dolent dedicat a qualsevol matèria, sense exceptuar, per descomptat, els dedicats a l'aprenentatge d'idiomes moderns. Això es deu a la proliferació de "faedors de textos", cercant sempre la notorietat i més encara de retribucions monetàries més o menys importants. Però hi ha també veritables mestres que escriuen un llibre per a omplir un buit que senten profundament.

Els seguidors del moviment esperantista en l'Argentina saben bé la importància de la influència de Jorge Hess, incansable i veterà professor de la Lliga Argentina d'esperanto. Per això aquest llibre té en el seu nom una garantia.

Si J. Hess va robar hores al seu descans per a escriure aquesta obra, que no li produirà cap guany, va ser per a omplir una sentida necessitat. Esgotada l'adaptació castellana del llibret de Szilagyí, els estudiants argentins es veien mancats d'una guia i llibre de consulta. Aquest va ser el motiu de la labor de Hess.

Quan s'escriu un text la primera dificultat està a triar un mètode que en faciliti l'aprenentatge. Després cal desenvolupar-lo eficientment.

Amb amor i dedicació Hess es va donar a aquesta tasca. Sabem que sempre es podran discutir mètodes, però és indubtable que l'ensenyament gradual, sobre la base d'exercicis i frases d'immediata aplicació, i on les explicacions gramaticals flueixen espaiades i naturals, és més

atractiu que l'anomenat "gramatical". Tal és el camí seguit amb habilitat per l'autor d'aquest llibre, que ens duu, per una sèrie de lliçons ben graduades, al domini d'aquest meravellós llenguatge intencional que és l'esperanto.

Els exercicis són atractius, les explicacions clares i breus, el vocabulari és d'immediata i quotidiana aplicació i no s'omet el bon humor. Contribueixen a l'èxit didàctic els excel·lents dibuixos de Wappers, carregats de sentit i de gràcia. Bé podem dir que Hess i Wappers han aconseguit fer una obra excel·lent per a l'aprenentatge de l'idioma internacional, i tan útil a l'alumne d'un curs com al autodidacta.

Com a professor d'esperanto i president de la Lliga Argentina d'esperanto agraeixo a Hess i al seu col·laborador artístic el regal d'aquesta obra.

Prof. ENRIQUE BALECH

¹ A l'original diu, òbviamment, "el nostre", N. del T.

QUÈ ÉS L'ESPERANTO

**L'esperanto és el llatí
de la democràcia.**

El llatí va servir en el seu temps de vehicle al pensament universal en tot l'Occident. Els homes de ciència i els filòsofs de llavors s'intercomunicaven per mitjà d'ell amb relativa facilitat. Per als altres membres d'aquells pobles -en la seva major part analfabeta- separats per distàncies que es mesuraven en mesos, la necessitat d'una llengua comuna no existia i vivien perfectament sense aquesta preocupació, separats per més de 3.000 idiomes i dialectes.

Però des del regnat del llatí als nostres dies, la tècnica ha reduït enormement les distàncies. El món de tres anys de Magallanes s'ha reduït a un món d'uns pocs dies per l'ús d'avions comercials, i la ràdio ha anul·lat, pràcticament, totes les distàncies en el nostre planeta.

L'absurd és que en aquest món, així de reduït, i els habitants del qual estan en constant comunicació, els pobles segueixen dividits en els seus 3.000 idiomes i dialectes. El llatí ha estat reemplaçat pel traductor.

Ràdio, cinema, llibres, diaris, conferències internacionals, tot el que traspassi les fronteres lingüístiques, és domini del traductor. Però la traducció no és el remei sinó un paliatiu deficient, car i lent. I això no resol la comunicació personal, d'home a home. Fins i tot en els congressos intencionalment, els seus participants tenen relacions personals de sordmuts.

Cap llengua nacional pot complir funció de llengua internacional, per 3 raons: a) les llengües nacionals, a causa de les seves capritxoses irregularitats, són difícils d'aprendre i d'emprar amb mitjana correcció; b) crearia un privilegi inadmissible per a la nació la llengua de la qual s'adoptés; c) tot imperialisme lingüístic comporta inevitablement un imperialisme cultural; el domini d'un tipus de cultura sobre les altres.

L'esperanto és la llengua que tot home modern deu posseir, al costat de la seva llengua materna, per a entendre's amb estrangers en un peu d'igualtat democràtica. L'esperanto és la solució pràctica i simple del problema de la llengua internacional i com a tal ja funciona.

La UNESCO n'ha reconegut la seva importància en les relacions culturals. Existeixen societats d'esperanto en tots els països, i l'Associació Universal d'esperanto, amb la seva xarxa de delegats cobreix tot el món.

L'esperanto és ensenyat en escoles elementals, secundàries i superiors en diversos països. És usat actualment en totes les activitats de la vida humana, en empreses privades, organitzacions de cultura i per diversos governs. Nombroses estacions de ràdio transmeten en esperanto. En 1970, 35.000 llibres, entre originals i traduccions formaven part de la literatura de l'esperanto i aquesta quantitat continua creixent. Les publicacions en la llengua internacional relacionen a la comunitat esperantista, que a més manté una activa correspondència.

Els esperantistes es reuneixen tots els anys, en Congressos Universals que constitueixen alguna cosa així com el seu parlament i on es practica l'esperanto com llengua oratoria.

Els parlants de l'esperanto constitueixen doncs, un veritable poble que ha realitzat la proesa de llibertar-se de la maledicció babèlica. Per a formar part d'aquesta comunitat, que ha obert un camí que la humanitat haurà de recórrer, no fa falta més que llegir les pàgines d'aquest llibre.

COM ÉS L'ESPERANTO

L'esperanto, obra mestra de lògica i simplicitat. (Acadèmia de les ciències de París)

La gramàtica de l'esperanto és molt senzilla. La componen 16 regles breus. Aquestes regles no tenen cap excepció.

L'esperanto és fonètic. S'escriu com es pronuncia. Cada lletra representa sempre el mateix so.

El vocabulari d'esperanto ha estat pres de les principals llengües europees o de les seves fonts i la selecció ha obeït al criteri de màxima intencionalitat

Al voltant d'un 70 % dels seus elements són d'origen llatí o neollatí, pertant fàcils de reconèixer per a qualsevol catalanoparlant.

En totes les paraules hi ha un element anomenat arrel, del qual se'n deriven altres paraules i que en català sol variar considerablement: pluja - pluvial, fetge - hepàtic, de vegades, la derivació pot partir d'altra arrel: germà - fratern, casa - domèstic, etc. En esperanto l'arrel és invariable, és a dir: pluvo-pluva, hepato-hepata, frato - frata, domo - doma. Les terminacions o, a, i, agregades a l'arrel donen el substantiu, l'adjectiu, i l'adverbi respectivament; la i marca l'infinitiu dels verbs. Això regeix per a tots els verbs, substantius, etcètera:

tefefono telèfon	telefona telefònic	telefone telefònicament	telefoni telefonar
parolo rola	parola oral	parole oralment	pa- parlar

VERBS

En esperanto el pronom determina la persona, i la terminació, el temps. Existeix una sola conjugació absolutament regular. Només dotze desinències o terminacions substitueixen amb avantatge als milers d'elles que acumulen les llengües nacionals. En esperanto no hi ha verbs irregulars ni defectius.

VERBO ESTI VERB <i>ÉSSER</i>	VERBO IRI VERB <i>ANAR</i>
mi estas jo sóc	mi iras jo vaig
vi estas tu ets	vi iras tu vas
li estas ell és	li iras ell va
ni estas nosaltres som	ni iras nosaltres anem
vi estas vosaltres sou	vi iras vosaltres aneu
ili estas ells són	ili iras ells van

Això no impedeix que amb aquest mateix verb "ésser" **únic** auxiliar, es puguin compondre els temps més subtils quan sigui necessari ésser subtils.

COMPOSICIÓ

L'esperanto pren els seus elements (arrels, prefixos, sufixos, terminacions) de les grans llengües de cultura, però posant ordre en ells i regularitzant les seues funcions, de manera que se n'obté d'elles el màxim rendiment.

En les nostres llengües nacionals totes les paraules han de buscar-se en gruixuts diccionaris: telèfon, telefònic, telefonista, etc.; en el diccionari de l'esperanto, per a aquesta idea només trobarem *telefono* les altres paraules les formarem amb els elements regulars de la llengua: *telefona*, *telefonisto*, etc., així com paraules que no existeixen en català², com *telefonistino* una telefonista; *telefonejo* (pronunciat -eio) que és una cabina telefò-

² S'ha adaptat tot el text, per fer-lo més proper al lector catalanoparlant. Així se n'han modificat les referències al castellà, N del T.

nica. Hem agregat aquí a l'arrel *telefon-* els sufixos *-ist*, *-ej*, *-in* que indiquen la professió o l'ofici, el local o lloc i el femení, respectivament. I així, disposem d'afixos per a instrument, suport, envàs o contenidor, qualitat abstracta, conglomerat, fracció, múltiple, etc.

Tot el que no té sexe és neutre, de manera que s'elimina la inconveniència d'assignar gènere a les coses, gènere que és distint segons els idiomes.

El caràcter aglutinant de l'esperanto (i en això s'aproxima a les llengües d'extrem orient) li permet formar fàcilment paraules compostes, fèrtil recurs del que manquen les nostres llengües neolatines. *Fervojo* (pronunciar -oio) és una paraula composta de: *fer-* – l'arrel de *fero* – ferro i *voj-* (pronunciar voi), l'arrel de *vojo*, camí, més la terminació substantiva. I direm *fervojisto* al treballador dels ferrocarrils.

A l'igual que *fervojo* es formen infinitat de paraules: *paperfabriko*, *gasmotoro*, *elektromotoro*, *muzikinstrumento*, *dancmuziko*, *operteatro*, *policnovelo*, etcètera.

APRENEM ESPERANTO

Són tan insignificants els sacrificis que hom ha de fer per aprendre l'esperanto, i tan immensos els beneficis que d'això n'ha de resultar, que ningú ha d'evitar fer aqueix estudi. - LEON TOLSTOY

COM ES PRONUNCIA

L'ALFABET de l'esperanto consta de 28 lletres. Cadascuna de les quals només representa un sò:

Aa, Bb, Cc, Ĉĉ, Dd, Ee, Ff, Gg, Ĝĝ, Hh, Ĥĥ, Ii, Jj, Ĵĵ Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr, Ss, Ŝŝ, Tt, Uu, Ŭŭ, Vv, Zz.

Las vocales a, e, i, o, u, són sempre tancades. Amb l'excepció de les següents, les consonants es pronuncien com al català.

c sona com ts: **danco**, **cedro** (dantso, tsedro),

ĉ com la tx (cotxe, dutxa): **ĉ** (txu), **ĉambro** (txambro)

g és sempre suau: **gitaro** (guitaro), **gemo** (guemo), **ganto**, (ganto),

ĝ com el dígraf tg/tj (com la g/j valenciana, no apitxada).

h sona aspirada com a l'anglès, o com la j dels mexicans, molt més suau que l'espanyola.

ĥ com la j espanyola (mejillón). **ĥoro** (joro),

ĵ com la g/j del Principat de Catalunya "jornal", "jordi".

ŝ com la xeix (ix) en "Marina Baixa", "faixa".

s sempre "ss" (essa sorda).

z sona com la nostra s sonora.

j ŭ són semiconsonants.

j sona com la j alemanya (i grega castellana). Forma síl·laba (diftong) amb la vocal veïna: **aj**, **ej**, **oj**; **uj**, (ai, ei, oi, ui) **Jes** (yes), **kaj** (cay).

ŭ és la u breu de paraules com "Europa", "auto". També forma diftong amb la vocal veïna: **Eŭropo**, **aŭto**.

Les lletres q, w, x, y no existeixen en l'alfabet de l'esperanto. Tampoc existeixen lletres dobles ni mudes.

El nom de les consonants es forma afegint la lletra o: bo, co, do, jo. ŭo, etc.

L'ACCENT recau sempre sobre la penúltima síl·laba.

El nombre de vocals d'una paraula indica el nombre de síl·labes d'aquesta. En esperanto l'accent no s'escriu, només es pronuncia; no hi ha accents gràfics.

Exemples:

Papero estas utila (papéro éstas útila). Com que la j no és vocal, el plural **Paperoj estas utilaj** (papéroj éstas utilaj) no canvia d'accent, ja que les síl·labes són pa-pe-roj, u-ti-laj. Així **jes** (yes, com en l'anglès) és una síl·laba, però **ies** (í-es) en són dues. **Belaj** (bé-laj) en són dues, mentre que **balai** (ba-lá-i) en són tres. **Baldaŭ** (bál-dau) dues síl·labes; **balau** (ba-la-u) en són tres. I així **Maria** (Ma-ri-a), **Sonja** (Só-nia); **kio**, **kiu** (quí-o, quí-u).

Aquest artifici de la **j** y la **ŭ** permet a l'esperanto disposar de diftongs sense recórrer a l'accent ortogràfic.

b, v: La gent del Principat haurà de tenir en compte que el sò de la "b" és molt distint que el de la "v" i que en esperanto s'han de diferenciar com al valencià. La v es sempre labidental: **bela**, **velo**, **baro**, **varo**.

r, rr: En esperanto la "r" no té dos sons, com en català (rosa, amor) ; sempre és suau com en "paret". En **rivero** les dues erres sonen igual.

Quan en una paraula se succeeixen dues lletres iguals es pronuncien separadament. Així *mallonga* (mal-longa), curt/a; *opinii* (opini-i), opinar.

La frato estas bona, el germà és bo. Descompongum aquesta simple oració en els seus elements:

La és l'article determinat. S'empra en general com en català, en referir-se a coses o éssers coneguts o determinats. La indeterminació: "un germà" es tradueix per l'absència d'article, i el problema es resol amb economia.

Frato és substantiu. El substantiu és el nom de les coses o éssers. *Frato* es compon de l'arrel *frat-* i de la terminació *-o*, que correspon a tots els substantius en esperanto.

Estas indica l'estat. És un verb. El verb és una paraula que expressa acció o estat. Tenim aquí l'arrel *est-* i la terminació *-as* que duen en esperanto tots els verbs en temps present.

Bona assenyala la qualitat. És un adjectiu i per això acaba en *-a* com tots els adjectius en esperanto.

Si posem la frase en plural:

La fratoj estas bonaj = Els germans són bons, (pronuncieu: la frátoi éstas bónei), podem veure que l'article *la* no ha variat, que el plural es forma afegint una *j* final al nom i a l'adjectiu; que el verb *estas* no canvia en el plural.

I si diem:

La fratino estas bona: La germana és bona, (pronuncieu: la fratino éstas bóna), vam observar que l'article *la* roman invariable, i que l'adjectiu *bona* és igual per a masculí i femení.

Ĉu la frato estas bona?: És bo el germà? (pronuncieu: Txu la frátoi éstas bóna). En esperanto tenim el signe sonor *ĉu* (txu) que es veu i s'escolta, i no obliga a cap entonació determinada. *Ĉu* equival als signes "¿?".

Kiu estas bona?: ¿Qui és bo? ens mostra que, naturalment, no fa falta posar *ĉu* davant d'una paraula que de per si ja és interrogativa. El mateix ocorre amb **kio?** (quío): ¿quina cosa?, etc.

La libro estas nova. (nuevo).

-Ĉu la libro estas nova?

-Jes, la libro estas nova.

-Kio estas nova?

-La libro.

Jes: sí. Ne: no.

-Ĉu esperanto estas facila?

-Jes!

I, abans de començar amb la **1-a Leciono**, retingueu i tracteu de seguir aquestos consells, aplicables a l'estudi de qualsevol llengua:

- Llegiu en veu alta.
- És preferible llegir i rellegir els textos que memoritzar regles.
- Abans d'anar al vocabulari, tracteu d'entendre.
- No traduïu mentalment. En respondre a les preguntes feu-ho directament en la nova llengua.

1-a Leciono

En la ĉambro estas tablo.

En la ĉambro estas ankaŭ seĝo

En la ĉambro estas tablo kaj seĝo.

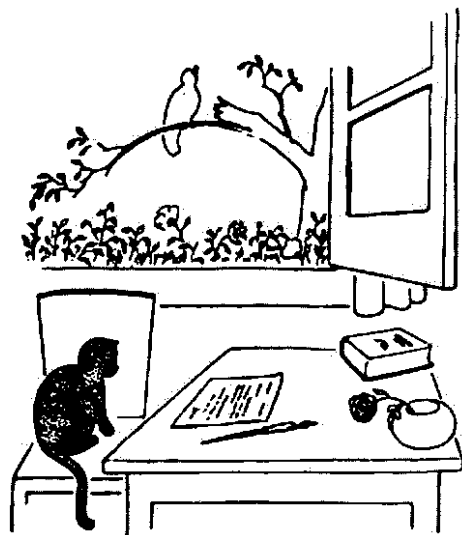
Sur la tablo estas libro, papero, plumo kaj floro.

Sur la seĝo estas kato.

La kato dormas.

En la ĝardeno estas birdo.

La birdo kantas.

Tablo estas meblo. Seĝo ankaŭ estas meblo.

Kato ne estas meblo.

Kio estas kato? Kato estas besto.

Ĉu elefanto estas besto? **Jes**, elefanto ankaŭ estas besto.

Ĉu en la ĉambro estas elefanto?

Ne, en la ĉambro ne estas elefanto.

Kio estas en la ĉambro?

En la ĉambro estas tablo,...

Ĉu la kato estas en la ĝardeno?

Ĉu la kato kantas?

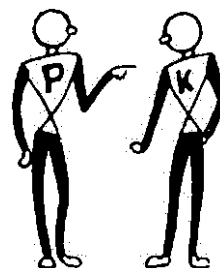
Ĉu la birdo dormas?

Kio estas sur la tablo?

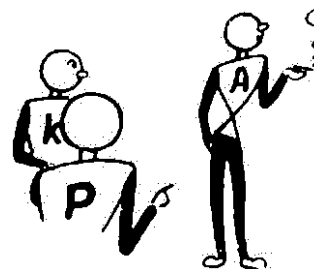
Ĉu la libro estas sur la seĝo?

Petro diras:

Mi estas Petro. Mi estas sola.

Vi estas Karlo. Mi ne estas sola; mi estas kun vi.

Li estas Alberto. Mi estas kun Karlo. Li, Alberto, ankaŭ estas en la ĉambro

Ŝi estas Maria

Ĝi estas seĝo,

Ĝi estas besto.

Eleganta **sinjorino** iras kun infano.
Ŝi estas eleganta,

Dika sinjoro iras kun
Li estas dika.
Kiu estas eleganta?
sinjorino.
Kiu estas dika? Li, la
Kiu iras kun infano?
kun infanino? Ĉu la
sinjorino iras kun la
joro?

Alberto estas juna,
fraŭlo.

Maria estas juna, bela fraŭlino.

Ĉu vi iras kun bela fraŭlino?

Ĉu Alberto estas juna kaj forta? Jes, li estas juna kaj forta.

Ĉu Maria estas bela fraŭlino? Jes, ŝi estas bela.

Ĉu mi estas Petro? Ne, sinjoro, vi ne estas Petro, vi estas la
instruisto.

Ĉu vi estas la instruisto? Ne, sinjoro, mi ne estas la instruisto,
mi estas **lernanto**.

Ĉu vi estas infano? Ĉu vi estas sinjoro Pérez?

Ne, mi ne estas sinjoro Pérez.

Kiu vi estas? - Mi estas ...

Kiu mi estas? . Vi estas ...

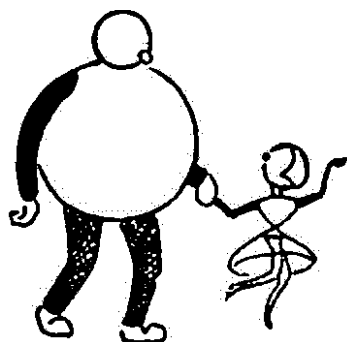
La libro ne estas sur la seĝo, ĝi estas sur la tablo.

La nigra kato ne kantas, ĝi dormas

Ĉu la birdo kantas en la ĉambro? Ne, la birdo ne kantas en la
ĉambro, ĝi kantas en la ĝardeno.

Ĉu vi komprenas?

Jes, mi komprenas.

infanino.

Ŝi, la

sinjoro.

Kiu iras
eleganta
dika sin-

forta

Vocabulari

NOTA: En el vocabulari que segueix a cada lliçó, com en el del final del llibre, els verbs aniran en infinitiu³. Si busqueu *kantas* trobareu *kanti*. En els vocabularis de les lliçons les paraules estan agrupades segons la categoria gramatical de l'arrel.

BESTO	ANIMAL	DORMI	DORMIR
BIRDO	AU, PARDAL	ESTI	ÉSSER, ESTAR
	OCELL	IRI	ANAR
ĈAMBRO	HABITACIÓ	KANTI	CANTAR
	CAMBRA	KOMPRENI	COMPRENDRE
FLORO	FLOR	LA	EL, LA, L'
FRAŬLO	(UN)		ELS, LES
	FADRÍ/NA	MI	JO
INFANO	NEN, XIQUET	VI	TU / VOSTÉ
INSTRUISTO	MESTRE	LI	ELL
	INSTRUCTOR	ŜI	ELLA
KATO	GAT	ĜI	AIXÒ (ell, ella)
ĜARDENO	JARDÍ		Pronom neutre
LERNANTO	ALUMNE	KAJ	I (conjunció)
MEBLO	MOBLE	KIO	QUÈ
PAPERO	PAPER		QUINA COSA
PLUMO	PLUMA		QUIN
SEĜO	CADIRA	KIU	QUI, QUIN
TABLO	TAULA		EN QUIN
BELA	BELL/A		LA QUAL
BLANKA	BLANC/A	EN	EN
DIKA	GROS/SA	KUN	AMB, EN
			COMPANYIA DE
ELEGANTA	ELEGANT	SUR	SOBRE
FORTA	FORT/A	ANKAŬ	TAMBÉ
JUNA	JOVE	JES	SÍ
NIGRA	NEGRE/A	NE	NO

³ Al text original trobem també els adjectius només en masculí, a la versió en la nostra llengua, hem considerat més addient posar totes dues formes, N del T.

LA INSTRUISTO PAROLAS

FEMENÍ I MASCULÍ. En català diem (la) cadira, (el) banc, tot atribuïnt sexe a coses inanimades. En esperanto la lògica i la simplificació es restableixen: el sexe només s'indica en el nom quan aquest evidentement l'expressa - ésser humà i animals. Els demés noms, per consegüent, seran neutres: **(la) seĝo**, **(la) benko**, o substituïts pel pronom neutre **ĝi**. També l'adjectiu és neutre: **bona** infano, **bona** infanino.

El gènere gramatical no existeix en esperanto.

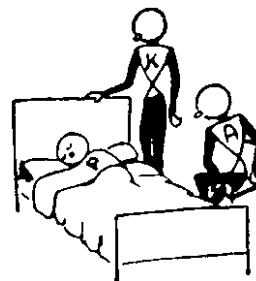
L'ARTICLE INDETERMINAT no existeix en esperanto: sur la tablo estas libro - sobre la taula hi ha *un* llibre.

Ĝi és el pronom neutre. Substitueix al nom de les coses: **la libro ne estas nigra, ĝi (la libro) estas blanka**. I també com a l'anglès, Hom l'empra per referir-se en general, a nens petits o animals - **la birdo ne parolas, ĝi (la birdo) kantas**.

ESTAS es tradueix com *ésser, estar, haver*: El llibre és bonic - **la libro estas bela**; el llibre està sobre la taula - **la libro estas sur la tablo**; A sobre la taula hi ha un llibre - **sur la tablo estas libro**.

IN. El sufix *-in* forma els femenins: **sinjoro** - senyor; **sinjorino** - senyora; **kato** - gat; **katino** - gata. Observeu que el sufix va col·locat entre l'arrel i la terminació gramatical: **kat-in-o**. Recordem els femenins gall - gallina; heroi - heroïna.

2-a Leciono

Karlo esas **sana**. Alberto ankaŭ estas sana.

Petro ne estas sana, li estas malsana.

Petro **kuŝas** en la **lito**. Karlo **staras**.

Alberto **sidas** sur seĝo.

Kiu estas malsana? Kiu kuŝas? Kiu sidas? Kiu staras? Ĉu vi estas sana? Ĉu vi kuŝas? Ĉu la instruisto sidas? Ĉu vi sidas sur lito? Sur kio vi sidas? Ĉu lito estas besto? Kio estas lito?

La fraŭlo estas forta, sana, gaja; li estas juna.

La sinjoro estas malforta, malsana, malsana, malgaja; li estas maljuna.

Kia estas la fraŭlo?

Kiu estas forta?

Kia estas la maljuna sinjoro?

Kiu estas malforta?

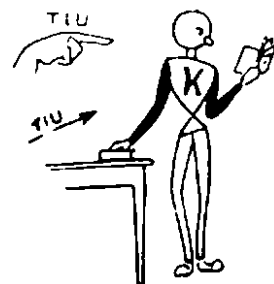
Kia estas Petro?

Tiu sinjoro estas Karlo.
Kiu li estas?

Tiu sinjoro ne sidas, li staras.
Tiu sinjoro ne kantas, li legas.

Kio estas en la mano de Karlo?

Tio estas arbo. Tiu arbo staras.

En la mano de Petro estas floro. Tiu floro estas rozo. Tiu floro estas **rozo**, bela **ruĝa** rozo.

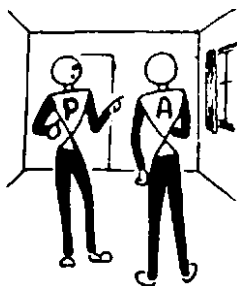
Kio estas tio? Kia estas la rozo?

Tio ankaŭ estas staras, ĝi kuŝas. **verda**. Blanka la tablo.

Kio kuŝas? Ĉu la arbo estas ruĝa?

arbo. Tiu arbo ne Tiu arbo estas papero kuŝas sur

Petro diras: Mi estas en la ĉambro kaj ankaŭ vi, Alberto, estas en la ĉambro.

Mi kaj vi estas en la ĉambro: ni estas en la ĉambro. Kiuj estas en la ĉambro?

Maria diras: Mi estas en la ĉambro. Vi, Petro kaj Alberto, ankaŭ estas en la ĉambro.

Alberto diras: Rodolfo kaj Ana ne estas en la ĉambro, ili estas en la ĝardeno.

Unu (1) pomo. Ĝi estas malbela, malbona frukto.

Du (2) pomoj. Ili estas belaj, bonaj fruktoj.

Kia estas la pomo?

Kiaj estas la du pomoj?

Unu kaj unu estas du.

Unu pomo kaj unu pomo estas du pomoj.

Ĉu la libro estas en la biblioteko? Jes, ili estas en la biblioteko.

Rodolfo kaj Ana ne sidas en la ĉambro, ili parolas en la ĝardeno. Ili estas gajaj. Ili estas bonaj amikoj. Ili parolas en la simpla, facila, bela esperanto. Ili estas modernaj.

Ĉu vi komprenas?, demandas la instruisto. Jes, ni komprenas, respondas la lernantoj.

VOCABULARI

AMIKO	AMIC	KUŜI	JAURE
ARBO	ARBRE		ESTAR GITAT
BIBLIOTEKO	BIBLIOTECA	SIDI	ESTAR ASSEGUT
FRUKTO	FRUIT/A	STARI	ESTAR DE PEU,
LINGVO	LLENGUA, IDIOMA	LEGI	PARAT LLEGIR
LITO	LLIT	PAROLI	PARLAR
POMO	POMA	UN	U
ROZO	ROSA	DU	DOS/DUES
BONA	BO/BONA	NI	NOSALTRES
FACILA	FÀCIL	VI	VOSALTRES
GAJA	ALEGRE	ILI	ELLS/ELLES
INTERNACIA	INTERNACIONAL		
MODERNA	MODERN/A	TIU	AQUEIX, AQUELL
NOVA	NOU/NOVA	TIO	AIXÒ, ALLÒ
RUĜA	VERMELL/A, ROIG/ROJA.	KIA	COM, QUIN/A (tipus de, classe, qualitat)
SANA	SA/SANA		
SIMPLA	SIMPLE		
VERDA	VERD/A		

LA INSTRUISTO PAROLAS

PRONOMS PERSONALS.

Singular	Plural	Si els observem, veiem que la 2a persona del plural (Vi), és igual que el de la singular (com en anglès i francès), i la tercera persona del plural (Ili) serveix per al masculí, el femení i el neutre: <i>Petro kaj Karlo estas junaj - ili estas junaj; Maria kaj Ana estas belaj - ili estas belaj; la pomoj estas ruĝaj - ili estas ruĝaj.</i>
MI	NI	
VI	VI	
LI }	ILI	
ŜI }		
ĜI }		

MAL És un prefix que indica idea contrària a l'expressada en l'arrel: *nova - malnova; juna - maljuna.*

KIA indaga sempre al voltant de la qualitat, aspecte i exigeix un adjectiu com a resposta. *Kia ŝi estas? Bela, juna. Kia estas la pomo? Ruĝa, bona.*

SIDAS, STARAS, KUŜAS. Si compremem que *Petro kuŝas* significa “Pere jau” (està gitat), compremem que *Petro sidas*, és “Pere està assegut”, i *Petro staras*, “Pere està de peu”.

En pronunciar paraules com *staras*, no heu d'afegir una vocal inexistent; no digueu *e-staras*. Per acostumar-vos, en pronunciar, per exemple, *li staras*, allargueu la i de li, unint-la gairebé a l'essa de *staras*: *li-s-taras*.

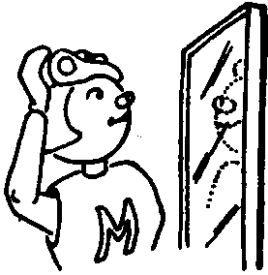
Mai direm en català “això llibre”, sinó “aqueix llibre”, tampoc direm en esperanto *tio libro*, sinó *tiu libro*, *tio estas libro* – això és un llibre; *tiu libro estas la nova gramatiko* – aqueix llibre és la nova gramàtica.

UNU POMO. En esperanto no existeix l'article indeterminat (un, una, uns, unes). *Sur la tablo estas libro kaj paperoj* - Sobre la taula hi ha un llibre i uns papers. En *unu pomo*, *unu* no és article, sinó el número “1”; ens referim a la quantitat.

El plural es forma amb la terminació **-j**. Recordeu que la lletra j no afeg cap síl·laba, i que l'accent romandrà al mateix lloc: *pómo - pómoj*. L'adjectiu concorda en nombre amb el substantiu: *unu bona pomo* - una bona poma, *du bonaj pomoj* - dos bones pomes.

3-a Leciono

La **fontoplumo** estas **mia**. Mia fontoplumo estas en mia poŝo.
Ĉu mia fontoplumo estas en via **poŝo**?

La **ĉapelo** de Maria estas eleganta. Ŝia ĉapelo estas eleganta.

La **pantalono** de Karlo estas **granda**. Lia pantalono estas granda.
Kia estas la pantalono de Karlo?

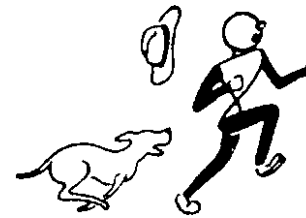
Kia estas la ĉapelo de Maria?

Ĉu via ĉapelo estas ruĝa?

Mia amiko Petro estas en lia ĉambro.

Karlo estas amiko de Petro kaj Maria. Li estas **ilia** amiko.

Ĉu via amiko estas bona lernanto? Ĉu via patro estas juna?

La viro kuras **antaŭ** la **hundo**. La viro kuras **post** la hundo. Ili kuras.
Ĉu la sinjoro staras? Kiu kuras post li? La ĉapelo **flugas**.

Kiu kuras antaŭ la hundo? Kio flugas? Ĉu la birdoj flugas? Ĉu la sinjoro estas feliĉa? Kiu staras antaŭ la lernantoj?

LA DOMO

Un la domo estas **unu larĝa fenestro** kaj unu mallarĝa **pordo**. **Apud** la domo alta verda arbo staras. Antaŭ domo **pendas lampo**. **Sub** la lampo viro sidas kaj **skribas**. Sur la blua **ĉielo** tri **birdoj flugas**.

Antaŭ la domo estas **vojo**. La vojo estas longa. Sur la vojo iras aŭtomobilo. **Inter** la domo kaj vojo estas ĝardeno. La suno **brilas**, la ĉielo estas blua. Homoj kaj bestoj estas feliĉaj.

Kia estas la fenestro, la arbo, la pordo, la ĉielo, la vojo? Kio pendas? Ĉu la viro iras? Sub kio li sidas? Apud kiu vi sidas?

Viroj estas fortaj kaj malbelaj.

Virinoj estas belaj kaj **delikataj**.

Viroj kaj virinoj estas homoj. Infanoj kaj infaninoj estas malgrandaj homoj.

HOMO= $\left\{ \begin{array}{l} \text{Infano} \quad \text{Viro} \\ \text{Infanino} \quad \text{Virino} \end{array} \right.$

En la domo estas ĉambroj, en la ĉambroj estas **muroj**, sur la muroj pendas **bildoj**.

Ĉu estas bildoj en la libro?

Ĉu vi estas viro? Ĉu vi estas forta kaj malbela?

Kiaj estas la viroj?

Ĉu estas ĝardeno antaŭ via domo?

Ĉu la homoj laboras? Ĉu la bestoj laboras?

Ĉu la homoj estas inteligentaj?

Ĝis revido

VOCABULARI

AŬTOMOBIL	AUTOMÒBIL	ALTA	ALT/A
BILDO	FIGURA, IMATGE	BLUA	BLAU/VA
ĈAPELO	CAPELL, BARRET	DELIKATA	DELICAT/DA
ĈIELO	CEL	FELIĈA	FELIĈ
DOMO	CASA	GRANDA	GRAN
FONTOPLUMO	PLOMA (estilogràfica)	LARĜA	AMPLE/A
FENESTRO	FINESTRA	LONGA	LLRAG/A
HOMO	HOME (ésser humà)	BRILI	BRILLAR
HUNDO	GOS	FLUGI	VOLAR
LAMPO	EL LLUM	KURI	CÓRRER
MURO	PARET/MUR	SKRIBI	ESCRIURE
PANTALONO	PANTALÓNS	PENDI	PENJAR, ESTAR PEN- JAT
PORDO	PORTA	TRI	TRES
POŜO	BUTXACA	POST	DESPRÉS, DARRERE
VIRO	HOME (masc.)	ANTAŬ	EN FRONT, DAVANT DE
		APUD	JUNT A, AL COSTAT DE
		SUB	SOTA, DA- VALL
		INTER	ENTRE
		DE	DE

VOJO

CAMÍ, VIA.

ĜIS
DO

REVI- ARREVEURE

LA INSTRUISTO PAROLAS

MIA. Els adjectius possessius es formen afegint la terminació **a** als pronoms personals: *mia* – el meu, mon, ma; *via* – el teu, ton, ta; *lia* – el seu; *sia* – el seu (d’ella); *ĝia* – el seu (possessor neutre): *nia* – el nostre/a; *ilia* – el seu (d’ells, d’elles). Com veieu, els possessius en esperanto són molt més precisos que en català. “El seu llibre” pot voler dir: el teu llibre, el d’ell d’ella... L’adjectiu possessiu es comporta com qualsevol adjectiu, *mia libro*, *miaj libroj*.

ĈIELO no s’ha d’accentuar com "cielo" (en castellà). Observeu que *ĉielo* té tres vocals, açò és, tres síl·labes (ĉi-e-lo) i per tant s’ha d’accentuar sobre la e. Açò mateix ocorre amb *mielo* - mel, entre d’altres.

AŬTOMOBIL va amb b bilabial igual que en català i no com en castellà. N’heu de notar la diferència en la pronunciació.

PANTALONO va en singular. No té sentit posar el nom d’aquesta prenda en plural pel fet de tenir dos camals. De la mateixa manera n’hauriem de dir bruses, per tenir dues mànigues.

HOMO es l’ésser humà, entès com en llatí. Per tant aquest nom no té femení. *Homa laboro* – treball humà. *Vira afero*⁴ – assumpte d’homes. *Virina afero* – assumpte de dones.

⁴ A l’obra original hi diu *laboro* (treball), però no hem considerat un bon exemple: els “treballs” no són d’homes o dones.

4-a Leciono

-Fraŭlino, ĉu vi dormas en la ĝardeno?

-Ne, sinjoro, mi ne dormas en la ĝardeno, sed en ĉambro. En dormoĉambro. Ĉambro por dormi estas dormoĉambro.

-Ĉu vi manĝas en dormoĉambro?

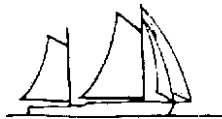
-Ne, sinjoro, sed en la manĝoĉambro.

KIE vi dormas? Kie estas la litoj? Kie la birdoj dormas? Kie ni estas?

Tablo por skribi estas skribotablo.

Vi manĝas sur manĝotablo kaj laboras sur labortablo.

Sur la **maro** iras **multaj ŝipoj**: **velŝipoj**, **vaporŝipoj**, **motorŝipoj**, **militŝipoj**.
Tie laboras fortaj **maristoj**.

-Ĉu vi laboras sur ŝipo, sur la blua, bela maro?

-Ne, sinjoro, mi laboras en ĉambro kun multaj paperoj. Mi estas **oficisto** kaj laboras en **oficejo**. Mi skribas **per skribaŝino**.

-Ĉu vi skribas **per elektra maŝino**?

-Ne, mi skribas per simpla kraĵono, sed en mia **hejmo** mi **lavas** per elektra lavaŝino. Mi lavas per **varma akvo**.

En la maro la akvo ne esas varma, ĝi estas malvarma.

Kio estas en la maro? Tie estas **fiŝoj**.

La fiŝoj estas bestoj, kiuj **vivas** en la maro. Ili ne flugas, sed naĝas.

Kio estas en la taso? En la taso estas varma **kafo**. En la nigra kafo estas blanka, **dolĉa sukero**. Ankaŭ la **koro** de la fraŭlinoj estsa dolĉa kaj varma.

Ĉu la kafo estas en la ĉaperlo? Kie estas la kafo?

Ĉu vi **povas** naĝi? Ĉu la fiŝoj **povas** paroli? Ĉu vi povas paroli en esperanto? Kiu povas paroli?

li? Kie vivas la fiŝoj? Kie vi naĝas? Ĉu la malvarma **kafo** estas malbona?

Kiu, kio, kie, kia, estas **demandaj vortoj**.

Kiu li estas? -Li estas sinjoro Perez.

Kio li estas? -Li estas dentisto.

Kie li estas? -Li estas en la ĝardeno.

Kia estas sinjoro Perez? -Li estas alta, blonda, juna, bonkora.

Kiu vi estas? Kie vi estas?

Kio vi estas? Kia vi estas?

VOCABULARI

AKVO	AIGUA	BRUNA	MORÈ/NA, BRU/NA.
ĈOKOLADO	XOCOLATA	DOLĈA	DOLĈ/A
FIŜO	PEIX	ELEKTRA	ELÈCTRIC
HEJMO	LLAR	MULTAJ	MOLTS
KAFO	CAFÈ	SIMPLA	SIMPLE
KORO	COR	VARMA	CALENT/A
KRAĴONO	LLAPIS		
MARO	MAR		
MAŜINO	MÀQUINA		
MILITO	GUERRA	LABORI	TREBALLAR
MOTORO	MOTOR	LAVI	RENTAR
OFICEJO	OFICINA	LERNI	APRENDRE
SUNO	SOL	MANĜI	MENJAR
SUKERO	SUCRE	NAĜI	NEDAR
ŜIPO	VAIXELL	POVI	PODER
		VIVI	VIURE

TASO	TASSA		
TEO	TÉ		
VAPORO	VAPOR		
VELO	VELA	KIE	ON
	(de vaixell)	TIE	AHÍ, ALLÀ
BLONDA	ROS/SA		

LA INSTRUISTO PAROLAS

PARAULES COMPOSTES. Quan hom forma paraules compostades, l'arrel principal va darrere, i l'arrel que dóna especificitat es col·loca davant: *lavmaŝino* - rentadora; *vaporŝipo* - vaixell (idea principal) a vapor (especifica el tipus de vaixell).

DORMĈAMBRO és una paraula difícil de pronunciar. En casos como aquest afegim una vocal -en aquest cas una **o-**, a la primera arrel: **dormoĉambro**, **skribotablo** = **skribotablo**, etc.

Dormoĉambro – dormitori.

Manĝoĉambro – menjador.

Laborĉambro – despatx, cambra de treball.

Skribotablo – escriptori, taula d'escriure.

Velŝipo – vaixell de vela.

Lernolibro – llibre d'aprenentatge (llibre *de text*).

Aqueixes paraules compostes són substantius, però també poden formar-se adjectius, verbs, etc.

Bonkora – bona-persona (amb bon cor).

Marblua – blau marí.

Ĉielblua – blau cel.

Maŝinlavi – rentar a màquina.

Marbluo – seria el nom del blau marí.

-IST és un sufix que indica ofici, professió: *dentisto* – dentista; *maristo* – mariner; *laboristo* – treballador, obrer; *instruiste* – mestre; *instruistino* – mestra.

SED - però, sinó (conjunció adversativa): *la domo estas nova, sed ĝi ne estas moderna* – la casa és nova, però no és moderna. *Mi ne dormas en la ĝardeno, sed en dormoĉambro* – jo no dorm en el jardí, sinó en un dormitori.

PER - per mitjà de, amb. *Mi skribas per kraĵono* – jo escric amb (mitjançant) un llapis. Però recordeu: *Mi parolas kun Petro* – jo parlo amb Pere, *Karlo iras kun Maria* – Carles va amb (en companyia de) Maria.

POR - para. *Tablo por skribi* – taula per escriure; *tio estas por li* – això és per a ell.

5-a Leciono

Sur la ĉielo brilas la **steloj** kaj la **luno**.

En la bela ĝardeno, inter la grandaj, malnovaj arboj kaj **lago** **promenas** Petro kaj Maria.

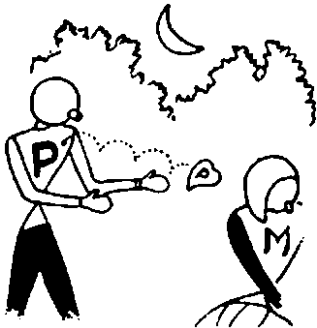
Petro estas juna kaj forta. Maria estas juna kaj bela.

Maria sidas sur **benko**.

Petro ne sidas; li staras kaj **rigardas**. Lia koro estas varma.

Petro rigardas ==> Marian.

(Ankaŭ la luno rigardas inter la arboj)

La koro de Petro estas birdo; ĝi flugas.

Petro amas. Petro amas Marian.

Petro ankaŭ sidas sur la benko, apud Maria.

Ili ne parolas.

La koro de Maria ankaŭ estas birdo kaj flugas.

Ankaŭ Maria amas Petron!

Nun Petro parolas. Li diras tre belan **frazon**:

“Mi amas vin!”

“Ĉu vi amas min, Maria?”

La fraŭlino **respondas**: “Jes, mi amas vin!”

Ili estas feliĉaj, tre feliĉaj, iliaj koroj **dancas** kaj kantas.

Li **kisas** ŝin kaj ŝi kisas lin. La luno kaj la steloj ankaŭ dancas.

Kiun rigardas Petro? -Marian.

Kiun amas Petro? -Marian.

Kiun Petro kisas? -Marian.

Kiun Maria amas? -Petron.

Kiun Maria kisas? -Petron.

Kiu amas Marian? -Petro.

Kiu amas Petron? -Maria.

Ĉu Petro kisas la katon? Ĉu Maria kisas vin? Kiu promenas kun Maria? Kie ili promenas? Ĉu tie estas arboj kaj benko? Kio brilas sur la ĉielo?

La sinjorino **trinkas vinon**.

En la **botelo** estas vino.

Kion trinkas la sinjorino?

Kio estas en la botelo?

La sinjoro manĝas pomon.

Sur la tablo estas pomo.
Kion manĝas la sinjoro?
Kio estas sur la tablo?

La **patrino ordonas**: Manĝu la supon!

La infano ne **ŝatas** la supon.

Kiu ordonas? Kion ŝi diras? Ĉu vi ŝatas supon? Ĉu vi ŝatas la malvarman kafon?

La instruisto ordonas: legu la lecionon!

La patrino **donas** supon al infano.

Kiu donas supon? Kion donas la patrino? Al kiu ŝi donas supon?

La maljuna sinjoro amas la blondan fraŭlinon, sed la blonda fraŭlino ne amas la maljunan sinjoron...

Kiun li amas? Kiun ŝi ne amas?

Ĉu katoj kaj hundoj estas bonaj amikoj?

Sed mi kaj vi estas esperantistoj: ni estas bonaj amikoj.

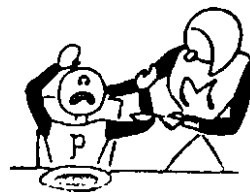
Donu al mi vian manon!

VOCABULARI

BENKO	BANC (seient)	AMI	ESTIMAR, AMAR.
BOTELO	AMPOLLA	DANCI	BALLAR, DANSAR
FRAZO	ORACIO, FRASE	DIRI	DIR
LAGO	LLAC	DONI	DONAR
LECIONO	LLIĈO	FARI	FER
LUNO	LLUNA	KISI	DONAR-SE PETONS
PATRO	PARE	LEGI	LLEGIR
STELO	ESTEL, LLA	ORDONI	ORDENAR, MANAR
SUPO	SOPA	PROMENI	PASSETJAR

VINO	VI
NUN	ARA
TRE	MOLT

RESPONDI	RESPONDRE
RIGARDI	MIRAR
ŜATI	AGRADAR
TRINKI	BEURE

LA INSTRUISTO PAROLAS

PETRO AMAS... Si en català diguérem: Pere estima Maria, no sabríem qui estima a qui. Però

com és molt important saber diferenciar qui executa una acció (subjecte del verb) de qui la rep (complement directe), totes les llengües fan servir algun artifici per tal d'aconseguir-ho.

En aquest cas, en castellà s'assenyala l'acusatiu amb la preposició *a*. En català l'ordre indica qui és el subjecte i qui l'objecte del verb:

En castellà: Pedro ama a María, a María ama Pedro.

En català: El Pere s'estima la Maria. (no invertible).

Però tractant-se de pronoms presonals el mètode varia; utilitzem aquí pronoms amb altres formes.

Ell l'estima (ell la estima), ella l'estima (ella el estima).

És a dir, que per assenyalar a l'actor de l'acció (subjecte) usem les formes: jo, tu, ell, ella, nosaltres, vosaltres, ells/elles, i per indicar al receptor de l'acció expressada pel verb

(complement directe) usem: em, et, el/la, ens, us/vos, els/les.

En esperanto una sola forma indica el complement directe en noms i pronoms: la terminació **n**.

Li amas ŝin.

Petro amas Marian.

En català podem dir “tu m’estimes” (subjecte-complement-verb), però no “tu estimes me”. En esperanto gràcies a aquesta felicitat terminació “n” l’ordre és lliure, simplificant moltíssim la sintaxi (ordenació de les paraules).

Vi amas min, vi min amas, min vi amas, amas vi min, amas min vi, etc. I el significat serà sempre el mateix, tot i que la forma més convencional és: *vi amas min*.

Els adjectius concorden en cas amb els substantius: *Mi manĝas du ruĝajn pomojn. Mi manĝas ruĝan pomon.* Pronuncieu *-ojn* com “oin” en boina, conservant l’accent en la síl·laba anterior: *pómojn*.

Si no heu estudiat mai una llengua estrangera, anem a recordar-vos una fórmula ben senzilla per saber si el verb necessita o no l’acusatiu:

1. Busqueu el verb de la oració.
2. Busqueu la persona o cosa que executa la acció que el verb expressa, i tindreu el subjecte.
- 3- Busqueu la persona o cosa directament afectada per aqueixa acció i tindreu el complement directe.

O d’una altra manera, si tenim l’oració:

El gos mossega el gat.

I, una vegada trobat el verb (mossegar) preguntem: ¿Qui mossega? Tindrem el subjecte (el gos). I després ¿Què és això que mossega (el gos)?, la resposta ens donarà el complement directe (el gat). Hom diu també

que “gos” està en cas nominatiu i “gat” en cas acusatiu, que són els dos únics cassos que existeixen en esperanto.

KIUN, KION. Els pronoms interrogatius *kiu, kio,* quan substitueixen a un nom en acusatiu porten la **n** final.

Kiu estas en la ĉambro? - Qui està en l’habitació?

Kiun vi vidas en la ĉambro? - Qui veus en l’habitació?

Kiujn vi vidas? - Qui veus? En pronunciar *kiujn,* recordeu que l’accent recau sobre l’avantpenúltima vocal: *kí-ujn*.

Kio estas sur la tablo? - Què hi ha sobre la taula?

Kion vi vidas sur la tablo? - Què veus sobre la taula?

ŜATI. Adoneu-vos que *ŝati* és verb transitiu, com ho és apreciar; *mi ŝatas Petron* - jorecio el Pere. *Malŝati* és despremiar, sentir disgust: *mi malŝatas tiun homon* - jorecio aqueix home; *mi malŝatas la tabakon* - Em disgusta el tabac.

AL és una preposició que es tradueix com “a, cap a”. Se l’empra per assenyalar el complement directe: *Petro donas floron al Maria.* Subjecte + verb + complement directe + preposició + complement indirecte. No heu de confondre la preposició *al* de l’esperanto, amb la contracció catalana al (=a el), que es tradueix *al la*. *Li iras al la maro* - Ell va a la mar. *Li iras al la montoj* - Ell va a les muntanyes.

-U. La terminació -u forma l’imperatiu-volitiu.

LEGU! – Llig/llegeix! *Estu gaja; kantu kaj dancu!* – Sigues alegre; canta i balla! *Lernu vian lecionon!*

6-a Leciono

- Kiu tago estas **hodiaŭ**?
- Hodiaŭ estas **sabato**.
- Kiu tago estis **hieraaŭ**?
- Hieraaŭ estis **vendredo**.
- Ĉu vi estas infano?
- Ne, mi ne estas infano, mi estas infano.

Hieraaŭ mi estis en la razejo. Tie laboras la razisto. Li razis mian **barbon** per **razilo** kaj **tondis** mian **harojn** per **tondilo**. Li ankaŭ **kombis** min per **kombilo**.

Kie mi estis hieraaŭ?
Ĉu vi ankaŭ vizitis hieraaŭ la raziston?
Per kio laboras razisto?
Kion li faras?
Ĉu vi legis hodiaŭ la ĵurnalon?
Kion vi faris hieraaŭ?

Apud la razejo estas la panejo. Tie laboras la panisto. Li **vendas** panon kaj **kukojn**.

Ĉu vi ŝatas kukojn? Ĉu la razisto vendas panon? Kiu vendas panon? Kie oni vendas panon?

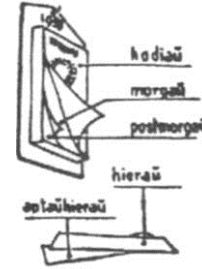
Ĉu la klientoj vendas panon? -Ne, ili **aĉetas** panon.
Ĉu vi aĉetas panon? Ĉu vi aĉetis aŭtomobilon?

Mi sentas apetiton. Me deziras manĝi panon, sed a pano estas granda, mi ne povas manĝi ĝin, mi devas ĝin **tranĉi**.

-Ĉu vi tranĉas panon per tondilo?

-Ne, mi tranĉas ĝin per **tranĉilo**, kaj per **segilo** mi tranĉas **lignon**.

Ĉu vi povas segi lignon per kombilo?

Hodiaŭ estas sabato kaj **morgaŭ** estos **dimanĉo**. Morgaŭ mi vizitos la Espoeranto-**Klubon**. Tie mi **trovos** amikojn kaj parolos kun ili. Mi ankaŭ rigardos la internaciajn **revuojn**.

Ĉu vi venos kun mi morgaŭ?
Kiujn mi trovos tie?
Kion mi faros?

Kion mi rigardos?

Hodiaŭ estas sabato, hieraaŭ estis vendredo, antaŭhieraaŭ estis **ĵaŭdo**.

Kiu tago esatis antaŭhieraaŭ?

Morgaŭ estos dimanĉo kaj postmorgaŭ estos **lundo**.

Ĉu vi laboros morgaŭ?

Ĉu dimanĉo estas bela tago?

Kion vi faros postmorgaŭ? Ĉu vi vizitos vian amikon?
Ĉu via amiko vizitos vin?

Petro diras al Maria: Mi amis, amas kaj amos vin!

Mi kalkulas la fingrojn de mi mano: unu, du, tri, kvar, kvin.

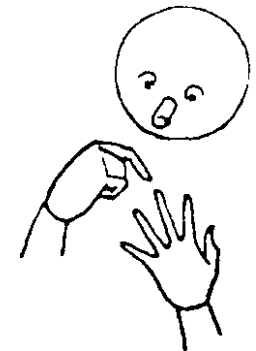
Kalkulu la fingrojn de via dekstra mano.

Ĉu ankaŭ via maldekstra mano havas kvin fingrojn?

Kion tenas la razisto en la dekstra mano? Kion li tenas en la maldekstra?

Ĉu la razisto havas kvin harojn sur la kapo?

Antaŭ la **parko** estas la nova lernejo. Tie la infanoj lernas legi, skribi kaj kalkuli. Ili ankaŭ lernas Geografion kaj Historion.

En moderna segejo la laboristoj segas lignon per elektraĵoj.

Ĉu vi ŝatas danci en dancejo?

Ĉu vi estas perfekta esperantisto?

Ni, mi ne estas, sed mi estos perfekta esperantisto.

VOCABULARI

APETITO	<i>APETIT</i>	AĈETI	<i>COMPRAR</i>
BARBO	<i>BARBA</i>	DEZIRI	<i>DESITJAR</i>
FINGRO	<i>DIT</i>	KALKULI	<i>CALCULAR,</i>
HARO	<i>CABELL,</i>		<i>CONTAR</i>
	<i>PÈL</i>	KOMBI	<i>PENTINAR</i>
ĴURNALO	<i>PERIÒDIC</i>	RAZI	<i>AFAITAR,</i>
KUKO	<i>PASTÍS,</i>		<i>RASURAR</i>
	<i>TORTELL</i>	SEGI	<i>ASERRAR</i>
KLIENTO	<i>CLIENT</i>	SENTI	<i>SENTIR</i>
KLUBO	<i>CLUB</i>	TONDI	<i>TALLAR AMB</i>
LIGNO	<i>FUSTA,</i>		<i>TISORES</i>
	<i>LLENYA</i>	TRANĈI	<i>TALLAR</i>
MANO	<i>MÀ</i>	TROVI	<i>TROBAR</i>
PANO	<i>PA</i>	VENDI	<i>VENDRE</i>
PARKO	<i>PARC</i>	VIZITI	<i>VISITAR</i>
PORKO	<i>MARRÀ,</i>		
	<i>PORC</i>		
RAZEJO	<i>PERRUQUERÍA</i>		
REVUO	<i>REVISTA</i>		
TAGO	<i>DÍA</i>		
DEKSTRA	<i>DRET/A</i>		

La tagoj de la semajno

LUNDO	<i>DILLUNS</i>	HODIAŬ	<i>HUI / AVUI</i>
MARDO	<i>DIMARTS</i>	HIERAŬ	<i>AHIR</i>
MERKREDO	<i>DIMECRES</i>	MORGAŬ	<i>DEMA</i>
ĴAŬDO	<i>DIJOURS</i>		
VENDREDO	<i>DIVENDRES</i>		
SABATO	<i>DISSABTE</i>	KVAR	<i>QUATRE</i>
DIMANĈO	<i>DIUMENGE</i>	KVIN	<i>CINC</i>

LA INSTRUISTO PAROLAS

-EJ, és un sufix que indica lloc dedicat a alguna cosa: *lerni* - aprendre, *lernejo* - escola; *laborejo* - lloc de treball, taller; *lavejo* - llavador, poador; *kafejo* - un cafè; *pordo* - porta, *pordisto* - porter, *pordistejo* - porteria.

-IL, sufix que indica instrument, aparell, utensili (recordeu utens-ili): *tranĉi* - tallar, *tranĉilo* - ganivet; *kombi* - pentinar, *kombilo* - pintó.

-IS, -OS, són les terminacions del passat i futur respectivament de tots els verbs.

Mi faris, jo vaig fer - *mi faros*, jo faré.

Vi faris, tu vas fer - *vi faros*, tu faràs.

Ni faris, nosaltres vàrem fer - *ni faros*, nosaltres farem.

Unu, du, tri, kvar, kvin. La combinació kv -*kvar, kvin*, és la versió eslava de la forma llatina "qv".

VERBS TRANSITIUS I INTRANSITIUS. Si aplicant el mètode vist en la lliçó anterior analitzem l'oració "Joan dorm al llit", i preguntem: Qui dorm?, obtindrem el subjecte: "Joan". Però si continuem aplicant el nostre mètode i preguntem: "què és el que Joan dorm?" no trobarem contestació lògica, i és que l'acció de dormir no passa de Joan; ell mateix és el principi i final de l'acció expressada en el verb. Hom diu aleshores que aquests verbs són intransitius, y no aniran seguits de complement directe.

Són també verbs intransitius - o neutres - *esti, morti, vivi, ekzisti, resti* - ésser, estar, morir, viure, existir, romandre, i altres que denoten estat o activitat que no passa del subjecte.

7-a Leciono

Kiel vi fartas, amiko?

Mi fartas bone, **dankon**, kaj vi?

Mi estas sana, sed mia frato ne fartas bone, li havas gripon.

Ĉu li estas **grave** malsana?

Ne, sinjoro, lia malsano ne estas grava.

Jen du **veturiloj**: unu moderna **alia** malmoderna; **aeroplano** **ĉaro**.

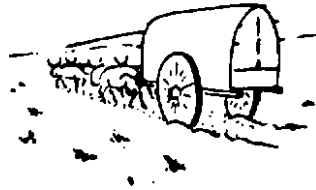

kaj
kaj

Kia estas la aeroplano?

Moderna, **rapida**, **komforta**.

Kia estas la ĉaro?

Kio **movas** la aeroplanon? La motoroj.

Kio movas la ĉaron? La bovoj.

Kiel flugas la aeroplano. Rapide, tre rapide.

Kiel iras la bovĉaro?

Ĉu la modernaj homoj veturas per bovĉaro?

Ĉu vi veturas per aeroplano?

Kiel kantas la kanario? -Bele.

Kiel vi kantas? Kiel vi lernas?

La bela birdo flugas rapide.

Kia estas la birdo? Kiel ĝi flugas?

La rapida birdo flugas bele?

Kia estas la birdo? Kiel ĝi flugas?

Petro diras al Maria: "Vi estas bela kiel floro. Viaj kisoj estas dolĉaj kiel mielo. Sed via patro estas forta kiel bovo".

Kie loĝas Karlo?

Li loĝas **proksime** de la parko.

Ĉu vi **ofte** vizitas lin?

Jes, mi vizitis lin antaŭhieraŭ, hieraŭ kaj ankaŭ mi vizitos lin morgaŭ... Mi vizitas lin **ĉiutage**.

Ĉu vi aĉetas ĉiutage ĵurnalon?

Ĉu vi razas vin ĉiutage? Ĉu vi lavas vin ĉiutage?

Mi havas lernolibron, vi ankaŭ havas lernolibron, kaj li, kaj ŝi ankaŭ havas lernolibron. **Ĉiu** lernanto havas unu lernolibron; sur ĉiu seĝo sidas unu lernanto.

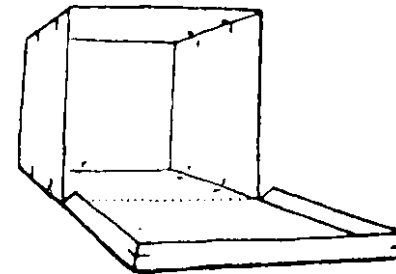
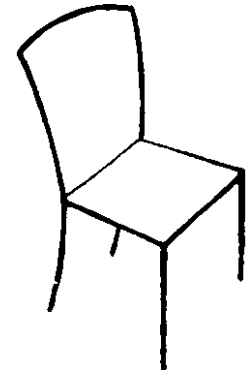
Jen estas seĝo.

-Ĉu **iu** sidas en tiu seĝo?

-Ne, sinjoro, **neniu** sidas sur tiu seĝo.

Ĉu iu lernanto staras? Ne, ĉiuj lernantoj sidas.

Ĉu iu ne komprenas? Ne, sinjoro, ni ĉiuj komprenas.

Jen **skatolo**.

-Ĉu la skatolo estas **plena**?

-Ĉu estas io en la skatolo?

-Ne, la skatolo estas

malplena; en la skatolo estas **nenio**.

-Kie estas la libroj, **kajeroj** kaj plumoj?

-**Ĉio** estas sur la tablo.

En la hejmo Maria faras **ĉion**, sed Ana faras nenion.

Dialogo kun infano.

-Kion vi faras, Roberto.
 -Nenion.
 Kaj vi, Karlo?
 Mi **helpas** Roberton.

-Ĉu vi bone kalkulas? Ĉu vi povas kalkuli la fingrojn de viaj du manoj?
 -Jes, mi povas kalkuli: unu, du, tri, kvar, kvin...
 -Mi helpos vin: ses, sep, ok, naŭ, dek.
 -Tre bone. En la du manoj estas dek fingroj.
 -Kiel respondas la bona lernanto?
 La bona lernanto respondas forte, kuraĝe kaj elegante.

VOCABULARI

BOVO	BOU	OFTE	SOVINT
ĈARO	CARRO	KIEL	COM, DE QUI- NA MANERA
GRIP	GRIP	IO	ALGUNA COSA
KAJERO	QUADERN	IU	ALGŪ, ALGUN/A
MIELO	MEL	ĈIO	TOT
SKATOLO	CAIXA	ĈIU	TOTHOM, CA- DASCŪ/N
GRAVA	IMPORTANT, GREU	NENIO	RES, GENS
KURAĜA	VALENT	NENIU	NINGŪ, NIN- GUN/A
KOMFOR- TA	CONFORTA- BLE	JEN	HEUS (vet aquí)
LASTA	ŪLTIM	ALIA	OLTRE/A
PLENA	PLE, COM- PLET	UNU	U (1)
PROKSI- MA	PRŌXIM	DU	DOS/DUES (2)
RAPIDA	RÀPID	TRI	TRES (3)
FARTI	ESTAR DE SALUD	KVAR	QUATRE (4)
HAVI	TENIR, POS- SEIR	KVIN	CINC (5)
HELPI	AYUDAR	SES	SIS (6)
LOĜI	HABITAR	SEP	SET (7)
MOVI	MOURE	OK	VUIT/HUIT (8)
VETIRI	VIATJAR,		

ANAR EN NAŬ NOU (9)
 VEHICLE DEK DEU (10)

LA INSTRUISTO PAROLAS

ADVERBI. Abans d'anar a escoltar un/a cantant, hauriem de saber com canta. La paraula que hauria de deicidir-nos és un adverbis: bé, mal, regular. En esperanto l'adverbis acaba amb *e*, que correspon al final *-mente*, de molts adverbis catalans: rapide - ràpidament, facile - fàcilment, etc.

La bona sinjorino kantas bele.

La bona senyora canta "bellament".

La bona sinjorino kantas bone.

La bona senyora canta bé.

L'adverbis consta d'una d'aquestes tres preguntes: Com? Quan? On?, és a dir, que hi ha adverbis de mode (bé), de temps (ahir), i de lloc (ací).

KIEL VI FARTAS? - Com estàs? Com te trobes? Aquestes preguntes, com totes les que comencen per *kiel*, exigeixen un adverbis com a resposta: *bone, nebone, malbone* - bé, regular, mal.

En esperanto algunos adverbis simples, no derivats, que no duen la terminació *-e*: *hieraiŭ, morgaiŭ*.

KIO, KIU, KIE, IO, IU. Segurament us haureu adonat que moltes d'aquestes paraules tan útils, como kio, kie, ie, io tenen un marcat "aire de família". I, és veritat, totes elles i alguns membres més, formen la important i imprescindible família de les paraules correlatives. Aquesta

família, a més, es caracteritza per la seva harmonia; observeu-la en la següent taula:

	Indefi- nits	Interro- gatius i relatius	Demostra- tius	Col·lec- tius	Nega- tius
Individu	iu	kiu	tiu	ĉiu	neniu
Cosa	io	kio	tio	ĉio	nenio
Lloc	ie	kie	tie	ĉie	nenie
Qualitat	ia	kia	tia	ĉia	nenia

De manera que si *iu* significa individu indefinit, algú, algun, *kiu* serà qui, quin; *tiu*, aqueix, aquell/a; *ĉiu*, cadascú, tot, (*ĉiuj*, tots, totes); *neniu*, ningú, ningun, ninguna. La sèrie *ia* la constitueixen adjectius que concorden en número i en cas amb el substantiu:

MI MANGĜAS ĈIAN FRUKTON - Jo menjo tot tipus de fruita.
La sèrie *ie* son adverbis de lloc, i amb *-n* final, indiquen direcció.

Kie vi estas? - On estàs?

Kien vi iras? – On vas?

La sèrie *iu* indica individu o cosa individualitzada. Són pronoms i pertant admeten la "j" del plural i la "n" de l'acusatiu.

Tiuj, kiujn vi vidas, estas miaj amikoj.

Aqueixos, que tu veus, són els meus amics.

També són pronoms els de la sèrie *io*, cosa, l'objecte (com un tot). No portaran, per aquesta raó, la *-j* del plural, però sí que podran dur la *-n* del acusatiu.

Tio kion vi bezonas estas en la skatolo.

Això que (el qual) tu necessites està en la caixa.

VETURILO és un vehicle. *Aeroplano, ŝipo, ĉaro, biciklo estas veturiloj. Mi veturis per aŭtobnuso kun mia amiko. Veturilo= ilo por veturi.*

ESTAS NENIO. En català (sobretot, potser, a València) es poden usar dues negacions amb la mateixa finalitat: no hi ha res, no va vindre ningú, no està enlloc. Lògicament una negació hauria d'anul·lar l'altra. En esperanto la lògica queda reestablerta: en una oració anirà només una negació: *estas nenio* – [no] hi ha res, *neniu venis* – [no] va vindre ningú, *ĝi (li, ŝi, etc.) estas nenie* – [no] està enlloc, *mi havas nenion* - no tinc res.

8-a Leciono

-Vi **jam scias** kalkuli la fingrojn de viaj du manoj.

-Ĉu vi povas **nun** kalkuli la fingrojn de la du manoj kaj de la du **piedoj**?

-**Mi ne scias**... Ĉu vi povas helpi min?

-Jes, amiko: dek unu, dek du, dek tri, dek kvar, dek kvin, dek ses, dek sep, dek ok, dek naŭ, dudek.

-**Kiom da** fingroj vi havas?

-Mi havas dudek fingrojn.

-Kiom da lernantoj estas en la klaso?

-En la klaso estas dudek unu (21) lernantoj.

22 dudek du	80 okdek
23 dudek tri	90 naŭdek
29 dudek naŭ	100 cent
30 tridek	101 cent unu
40 kvardek	199 cent naŭdek naŭ
50 kvindek	200 ducent
60 sesdek	1.000 mil
70 sepdek	1.000.000 miliono

Kaj nun ĉu vi povas kalkuli de unu ĝis miliono?
Ni vivas en la jaro mil naŭcent naŭdek naŭ 1999.

Kiom da haroj vi havas sur la kapo?

Ĉu vi povas kalkuli ilin?

Kiom da pordoj, fenestroj, muroj estas en la ĉambro?

Ĉu vi povas lerni esperanton en unu tago?

Sep tagoj faras unu semajnon.

En unu monato estas kvar semajnoj.

Dek du monatoj faras unu jaron.

En la jaro estas tricent sesdek kvin (365) tagoj.

Ĉu vi parolos en esperanto post tri monatoj? Ĉu vi parolis esperanton antaŭ du monatoj?

Lundo estas la unua (1-a) tago de la semajno; mardo estas la dua (2-a), merkredo estas a tria (3-a), ĵaŭdo estas la kvara (4-a), vendredo estas la kvina (5-a), sabato estas la sesa (6-a), kaj dimanĉo estas la **lasta** tago de la semajno.

Ni lernas la okan (8-an) lecionon.

Kiom da tagoj estas en unu semajno, en unu monato, en unu jaro?

Kion da horoj estas en unu tago? Kiom da monatoj estas en unu jaro?

-Kiom da dentoj vi havas en la buŝo?

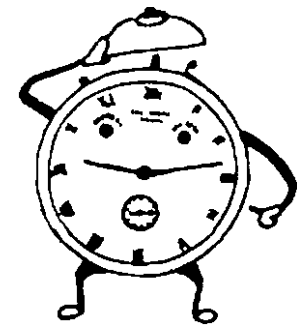
-Mi ne havas dentojn en la buŝo.

Kie estas viaj dentoj?

-Ĉe la dentisto.

ĈU VI **KONAS** MIN? Mi estas tre grava aparato. Mi estas la **mastro** de la moderna mo.

Mi ordonas: laboru, manĝu, venu, dormu, kaj la homo **obeas**. Mi estas la **horogŝo**. Ĉiuj rigardas min. Ĉiuj **aŭskultas** min. Tre ofte en tago **oni aŭdas** la demandon:

es-
tas
ho-
iru,
la

KIOMA HORO ESTAS?

Estas la deka horo			Estas la deka kaj tridek.
Estas la deka horo kaj dek kvin minutoj.			Estas la deka kaj kvardek kvin. Estas dek kvin antaŭ la dek unua.

Ĉu vi havas horloĝon? Ĉu vi ofte rigardas vin? Kioma horo estas en via horloĝo?

La horloĝo havas **montrilon** (ilojn por **montri** la horon). Esas unun longa montrilo por montri la minutojn, kaj unu mallonga por montri la horojn.

Kelkaj horloĝoj havas ankaŭ montrilon por montri la sekundojn.

Estas diversaj horloĝoj. Poŝhorloĝo estas horloĝo por la poŝo. Murhorloĝo estas horloĝo, kiu pendas sur al muro. Ĉe la **brako** oni **portas** brakhorloĝon.

La koro de la horloĝo batas: tik, tak, tik, tak... la **tempo** fluigas. Kaj miaj amikoj demandas:

KIOM AĜA VI ESTAS?

Mi estas tre juna; mi estas unujara.
Mi trinkas nur la patrinan **lakton**.
Mi estas grandaĝa (multjara) homo, mi estas naŭdekjara.

Mi trinkas nur bovinan lakton.

Kiom aĝa vi estas? Kiom aĝa estas via patro? Kiom aĝa estas la elefanto de la zoologia parko? Ĉu vi ofte respondas "mi ne scias"?

Jen bona konsilo:

Kalkulu en esperanto. Kalkulu la domojn, la pordojn, la fenestrojn, la arbojn, la librojn. Praktiko kaj ripetado, jen la sekreto.

VOCABULARIO

AĜO	<i>EDAT</i>	BATI	<i>BATRE, COLPEJAR</i>
APARATO	<i>APARELL</i>	DEMANDI	<i>PREGUNTAR</i>
BRAKO	<i>BRAĈ</i>	KONI	<i>CONÈIXER</i>
BUŜO	<i>BOCA</i>	MONTRI	<i>MOSTRAR</i>
DENTO	<i>DENT</i>	OBEI	<i>OBEIR</i>
HORLOĜO	<i>RELOTGE</i>	PORTI	<i>PORTAR</i>
HORO	<i>HORA</i>	SCII	<i>SABER</i>
JARO	<i>ANY</i>	VENI	<i>VENIR/VINDRE</i>
KAPO	<i>CAP</i>	KIOM	<i>QUANT</i>
KLASO	<i>CLASSE</i>	NUR	<i>NOMÈS</i>
LAKTO	<i>LLET</i>	JAM	<i>JA</i>
MASTRO	<i>AMO, PATRÓ</i>	DEK UNU	<i>ONZE</i>
MINUTO	<i>MINUT</i>	DEK DU	<i>DOTZE</i>
MURO	<i>MUR, PARET</i>	DEK TRI	<i>TRETZE</i>
MONATO	<i>MES</i>	DEK KVAR	<i>CATORZE</i>
PIEDO	<i>PEU</i>	DEK KVIN	<i>QUINZE</i>
SEKUNDO	<i>SEGON</i>	DEK SES	<i>SETZE</i>
SEMAJNO	<i>SETMANA</i>	DEK SEP	<i>DISSET/DÈSSET</i>
TEMPO	<i>TEMPS</i>	DEK OK	<i>DIVUIT/DÍHUIT</i>
DIVERSA	<i>DIVERS/A</i>	DEK NAŬ	<i>DINOUDÈNOU</i>
AŬDI	<i>OIR</i>	DUDEK	<i>VINT</i>
AŬSKULTI	<i>ESCOLTAR</i>	DUDEK UNU	<i>VINT-I-U</i>

LA INSTRUISTO PAROLAS

DA es tradueix com a *de* després d'una expressió de quantitat o mesura: *kilogramo da pano* - un quilo de pa, *10 litroj da vino* - 10 litres de vi. *Li trinkas tason da kafo* (ell no es beu la tassa, òbviament, sinó la quantitat de cafè que hi cap).

$$Dek du = 10 + 2 = 12$$

$$Dedek = 2 \cdot 10 = 20$$

$$Dudek du = 2 \cdot 10 + 2 = 22$$

Quan els números se sumen, s'escriuen separats; quan es multipliquen, s'escriuen junts.

ĈE – es traduïble per “ca”, “cal” o “can”: Ahir vaig menjar a ca Pere: *Hieraŭ mi manĝis ĉe Petro, sidi ĉe tablo* – asseure's a taula, *ĉeesti* - assistir, estar present, *mi ĉeestis la batalon* - jo vaig assistir a la batalla.

ONI es el pronombre indefinido se, uno: *oni ofte aŭdas la demandon...* - a menudo se oye la pregunta..., *oni diras* - se dice, *oni ne scias kion fari* - uno no sabe qué hacer.

KIOM AĜA VI ESTAS? - ¿Qué edad tiene usted? (literalmente, ¿de cuanta edad es usted?) También se suele preguntar *Kiom jara vi estas?* - ¿Cuántos años tiene usted? (¿de cuántos años es usted?) *Mi estas dudek-ses-jara* - tengo veintiséis años (soy de veintiséis años). Porque los años es difícil tenerlos y detenerlos.

MI NE SCIAS. Si tiene dificultad para pronunciar la sc, trate de acostumbrarse uniendo la s a la vocal anterior: *mi nes-cias*.

KIOMA HORO ESTAS? Para preguntar la hora añadimos al terminación a del adjetivo a *kiom* - "cuánta" hora es? - *Estas la tria horo kaj dek minutoj* - son las tres horas (es la tercera hora) y diez minutos. En el lenguaje corriente, suele suprimirse, como en castellano, *horo y minuto: estas la tria kaj dek*.

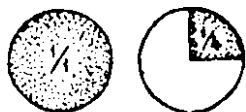
ADJETIVOS ORDINALES son los que expresan el orden en que están colocadas las cosas; primero, segundo, etc., que se forman agregando la terminación **a** a los numerales simples, y los usamos siempre al referirnos a cosas que siguen en orden: las horas del día, los días del mes, las páginas

del libro, etc.: *la 1-a de majo* - el 1º de mayo, *la dua (2-a) paĝo* - la segunda página, *la dudek-sepa paĝo...* Aquí en castellano abandonamos el uso lógico del ordinal y decimos "la página veintisiete", en lugar de la "página vigésima séptima", por resultar pesado el uso de los ordinales en castellano.

9-a Leciono

Rigardu la belan **torton!** Ĝin faris Maria el **faruno**, **ovoj**, sukero, **butero**, k.t.p. En la **mezo** estas ruĝa ĉerizo. Ĉu vi ŝatas torton kun kremo kaj ĉokolado? Ĝi havas belan aspekton, **ĉu ne?**

Ĉu vi povas **manĝi** tutan torton? Ne, sinjoro, mi povas manĝi **nur pecon**; unu **kvaronon** (1/4) de la torto.

Ĉu vi, fraŭlino, deziras manĝi alian kvaronon? **Ĉu jes?**

Mi, la instruisto, ankaŭ manĝos pecon, kaj la lastan kvaronon ni **lasos** por Petro, kiu **ankoraŭ** ne venis al al klaso.

Do, ni povas ankaŭ diri: La deka (horo) kaj kvarono (da horo), la deka kaj duono, la deka kaj tri kvaronoj aŭ kvarono antaŭ la dek-unua.

Karlo estas 20-jara. Roberto estas 40-jara. Do, la aĝo de Karlo estas la duono de la aĝo de Roberto. La aĝo de Roberto estas la duoblo de la aĝo de Karlo. 40 estas la duoblo de 20.

Kiom estas la duoblo de 6, de 5, de 10?

Vi estas bona knabo, mi donos al vi duoblan **porcion** da kuko. Mi donos al vi parton duoble grandan.

9 estas la trioblo de 3. 100 estas la dekoblo de 10.

Kiom estas la dekono de 100?

Unu centavo estas la centono de unu peso.

Jen tri utilaj kaj simpatiaj bestoj. -Ĉu via hundo dormas sub via lito?

-Jes, **kelkfoje** ĝi dormas tie.

-Ĉu bovo povas dormi sub via lito?

-Ne, la bovo estas tro granda; la bovo estas pli granda ol la hundo.

Kaj elefanto estas pli granda ol bovo, ĝi ankaŭ estas pli forta. Sed la bovo kaj la bovino estas pli utilaj por ni ol la elefanto. El la bovino ni tiras la bonan, **nutran** lakton.

El la tri bestoj, kiujn ni vidas sur la bildo, la elefanto estas la **plej** granda. Sed la plej granda el ĉiuj bestoj estas la baleno.

Kanario kantas pli bele ol kokino, sed la ovoj de la kokino estas pli grandaj ol tiuj (la ovoj) de la kanario.

Petro diras: La plej bela knabino de la mondo estas Maria. Ŝi ankaŭ estas la plej bonkora kaj ŝi faras la plej bongustajn tortojn kun ĉerizo en la mezo.

Ĉu vi estas la plej bona lernanto de la klaso?

Kiu estas la plej alta monto en la mondo?

Kiu estas la plej granda rivero en Ameriko?

Kiu laboras pli, vi aŭ via frato?

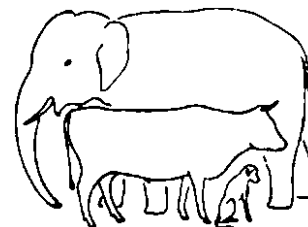
Ĉu esperanto estas pli facila ol latino?

esperanto estas la plej facila lingvo.

Sinjoro, mi faras al vi malfacilan demandon: Ĉu la viroj estas pli inteligentaj ol la virinoj?

Kion vi **opinias**? Ĉu vi **kuraĝos** diri vian opinion?

-Ĉu vi deziras **iom** da teo kun lakto por trinki kun la torto?

-Jes, sed ne donu al mi **tiom** multe! Mi deziras trinki nur **io-mete** da teo.

-Ĉu vi deziras pli da teo ol da lakto?

-Doni al mi duonon kaj duonon: tiom da teo **kiom** da lakto.

Mi parolas esperanton, ŝatas la pacon kaj la kunlaboron inter la diversaj **popoloj**. Vi ankaŭ parolas la internacian lingvon kaj deziras la pacon. Ni havas la **saman ideon**. Ni estas **sami-deanoj** (=anoj -membroj- de la sama ideo).

La personoj, kiuj parolas la saman lingvon, estas samlingvanoj. La homoj kiuj loĝas en la sama lando, estas samlandanoj. En Ameriko loĝas la amerikanoj.

Kie loĝas la afrikanoj? Kiu loĝas en Eŭropo?

Ĉu vi kaj via patro loĝas en la sama domo?

LAKTO POR URBANOJ

Urbano - Kiom da lakto vi ricevas ĉiutage de via bovino?

Kampano - Dek litrojn.

Urbano - Kaj kion vi faras per la lakto?

Kampano - Tri litrojn mi bezonas por mia familio kaj dek du litrojn mi vendas en la urbo.

VOCABULARI

BUTERO	<i>MANTEGA</i>	KURAĜA	<i>VALENTA</i>
ĈERIZO	<i>CIRERA</i>	NUTRA	<i>NUTRITIU/VA</i>
FARUNO	<i>FARINA</i>	SAMA	<i>MATEIX</i>
IDEO	<i>IDEA</i>	SIMPATIA	<i>SIMPÀTIC/A</i>
KNABO	<i>XAVAL</i>	TUTA	<i>TOTAL</i>
KREMO	<i>CREMA</i>	UTILA	<i>ÚTIL</i>
LANDO	<i>PAÍS</i>	LASI	<i>DEIXAR</i>
OVO	<i>OU</i>	OPINII	<i>OPINAR</i>
MEZO	<i>CENTRE</i>	RICEVI	<i>REBRE</i>
PACO	<i>PAU</i>	ANKORAŬ	<i>ENCARA</i>
PECO	<i>PEDAZO</i>	IOM	<i>UN POC DE*</i>
POPOLO	<i>POBLE</i>	TIOM	<i>TANT/A</i>
PORCIO	<i>PORCIÓ</i>	DUM	<i>DURANT</i>

TORTO *TORTELL, COCA AŬ*

O (açò o allò)

LA INSTRUISTO PAROLAS

-**ON**. Aquest sufix forma els números partitius: *duono* - un mig, *okono* - un octau [*Okono* - octau (fracción), *oka* - vuité/huité (ordinal)].

MEZO - DUONO no s'han de confondre. *Mezo* és el mig (*el bell mig*), el lloc que senyala la meitat: *tagmezo* - migdia (les 12 h.), mentre que *duontago* es la meitat d'un dia. *Mi laboris dum duontago: de la oka ĝis tagmezo* - Vaig Trebalar mig dia; de les vuit fins al migdia (les 12 h.). *Mezeŭropo* - Europa Central. *Mezepoko* - Edat Mitja.

-**OBL** forma els múltiples: *duobla* - doble, *duoblo* - el doble, *duoble* - doblement.

PLI OL, MALPLI OL - (més que, menys que) són els comparatius: *la virinoj estas pli fortaj ol la viroj* - Les dones són més fortes que els homes, *la virinoj estas malpli fortaj ol la viroj* - les dones són menys fortes que els homes. *Pli malpli* - més o manco (més o menys).

LA PLEJ, LA MALPLEJ - (el, la) més, (el, la) menys, són els superlatius relatius. *Pli ol* compara amb una altra o altres coses, *la plej* compara amb totes: *Petro estas pli bona lernanto ol Karlo* - Pere és millor alumne que Carles. *El ĉiuj lernantoj Roberto estas la plej bona* - de tots els alumnes Robert és el millor.

EL SUPERLATIVO ABSOLUTO es forma amb l'adverbi *tre* - molt: *Ŝi diris al mi tre afablajn vortojn* - ella em va dir paraules molt afables, *li laboras tre rapide* - ell treballa molt ràpid (ràpidament).

EL - de, de entre (amb idea d'extracció, d'eixida): *preni el la poŝo* – treure de la butxaca, *unu el vi* - un de vosaltres. S'usa també aquesta preposició per tal d'indicar el material amb el qual està fet una cosa: *glaso el vitro* – got de vidre. Emprat com a prefix, indica sortida, moviment de dins cap a fora: *iri* - ir, *eniri* - entrar, *eliri* - eixir, *spiri* - respirar, *enspiri* - inspirar, *elspiri* - expirar.

DO – pertant, éssent així, per això: *li ne ricevis la leteron, do li ne venis* - ell no va rebre la carta, per això no va vindre. *Ĉu vi ŝatas la torton? Ĉu jes? Manĝu do!* - T'agrada la coca? Sí? Éssent així, menja!

ĈU NE? – No és així? No? *Morgaŭ vi venos, ĉu ne?* – demà vindràs, no?

AŬ es la conjunció o: *Ĉu vi trinkos teon aŭ kafon? ĴBeuràs te o cafè?, jes aŭ ne?* sí o no?

IOM* indica quantitat indefinida. En el llenguatge corrent s'utilitza *iom* com “un poc de”: donu al mi iom da supo – dona'm un poc de sopa. *Iom post iom* - poc a poc.

KELKFOJE = *kelkaj fojoj* – de vegades, alguna vegada.

-AN, sufix que indica el membre d'una col·lectivitat, l'adep-te, l'habitant: *Kristo, kristano* - cristià, *amerikano, akademia-no* – membre de l'acadèmia, *urbano* – habitant “de ciutat” “pixapins”, *kampano* – camperol, “de pagès”.

10-a Leciono

En la 8-a leciono ni parolis **pri** diversaj horloĝoj. Kaj ni **forĝesis** pri grava membro de la horloĝa familio. Ni forĝesis pri la **vekhorloĝo**. Ĝi estas **mekanika** koko. La koko vekas la kokinojn. Kaj la vekhorloĝo vekas la homojn en la **mateno**.

Kio vekas vin matene (=en la mateno), ĉu koko aŭ vekhorloĝo? Ĉu via patrino vekas vin? Ĉu la vekhorloĝo estas simpatia aparato? Ĉu vi ŝatas ĝian **muzikon**?

Kiam mi aŭdis la belan muzikon de mia mekanikla koko mi saltas el la lito, lavas min, **vestas** min (mi surmetas miajn vestojn), matenmanĝas kaj iras rapide al a laboro. Tie mi **salutas** miajn kamaradojn: **Bonan tagon!** La dekdua horo estas la mezo de la tago aŭ tagmezo. **Tiam** mi faras **paŭzon** en mia laboro kaj **tagmanĝas** kun bona apetito. Post la tagmezo (=post-tagmeze) mi **denove** laboras **ĝis** la **vespero** (18-a aŭ 19-a horo). Tiam mi iras al mia **hejmo** por **ripozi** kaj **vespermanĝi** kun mia familio. **Dum** la vespero, mi kelkfoje iras al la teatro, **kinejo** aŭ vizitas la Argentinan esperanto-Ligon. Kiam mi eniras mi salutas: Bonan vesperon, samideanoj! Kiam mi **foriras** de la **societo** mi diras **bonan nokton** al miaj bonaj amikoj kaj iras dormi. **Je noktomezo** (24-a horo) mi jam kuŝas en mia **mola** lito. Kia granda invento estas la lito! Bonan dormon!

Matene oni matenmanĝas.
Tagmeze oni tagmanĝas.

Vespere oni vespermanĝas.

-Je kioma horo vi matenmanĝas?

-Mi matenmanĝas je la sepa.

Je kioma horo vi tagmanĝas? Je kioma horo vi vespermanĝas?

Ĉu vi vespermanĝas kun via familio? Ĉu vi ŝatas matenmanĝi en la lito? Kion vi faras en la mateno? Ĉu vi legas la ĵurnalon? Ĉu vi faras sporton?

Ĉu vi **banas** vin? Ĉu vi kantas en la banĉambro? Ĉu vi loĝas proksime de via laboro? Ĉu vi iras **piede** aŭ vi veturas? Ĉu vi povas sidi en la aŭtobuso?

Kion la homoj faras dum la tago? Kion ili faras dum la nokto? Dum vi dormas, aliaj homoj laboras. Kiam vi dormas? Kiam vi promenas? Ĉu vi ŝatis la supon kiam vi estis infano? Ĉu vi vizitos dancejon kiam vi estos tre maljuna?

Ĉu vi **iam** estis en Afriko?

Ne, sinjoro, mi **neniam** estis tie.

Ĉu vi jam manĝis **bifstekon** de elefanto?

Ne, mi neniam manĝis tion.

Mia patro ĉiam (=en ĉiu momento, en ĉiu tempo) estas gaja, neniam li estas malgaja. Li ĉiam diras: "**Menso** sana en korpo sana kaj gaja koro en sana korpo".

Mi **gratulas** vian patron.

Kia estas via koro? Ĉu vi ankaŭ estas ĉiam gaja? Ĉu via instruisto ofte gratulas vin?

En la ĝardeno Maria diris al Petro: Ĉu vi ĉiam amos min? Ĉu vi memoros ĉiam pri mi?" -"Jes, mia kara" -respondis Petro- "Mi ĉiam amos vin kaj neniam mi forgesos vin."

Ĉu ankaŭ vi ŝatas promeni en parko sub la steloplana ĉielo kaj diri dolĉajn vortojn?

Dum la nokto la manoj kaj piedoj, la korpo ripozas. La koro ne ripozas: ĝi ĉiam funkcias. Dum la homo vivas la koro neniam **haltas**.

En la mateno **unue** (1-e) mi lavas min, **due** (2-e) mi vestas min kaj **trie** (3-e) mi matenmanĝas.

Dialogo

-Bonan tagon, amiko, ĉu vi memoras pri mi?

-Vi tute eraras: Unue la tago ne estas bona, due mi ne estas via amiko kaj trie mi ne deziras memori pri vi.

Kion vi faras unue en la mateno? Kion vi legas unue en la ĵurnalo?

TRO MALALTA HOTELO

Vojaĝanto. -Kiom kostas ĉambro en via hotelo?

Hotelisto. -En la unua **etaĝo** 60 pesojn, en la dua 50 pesojn, en la tria 40 pesojn kaj en la kvara 30 pesojn.

Vojaĝanto. -Ĉu vi ne havas pli da etaĝoj?

Hotelisto. -Ne, sinjoro.

Vojaĝanto. -Do, via hotelo estas **tro** malalta por mi.

Ĉu vi ŝatas la proverbojn?

Kiom da kapoj, tiom da gustoj = Kiom da kapoj, tiom da opinioj.

Plej bone ridas kiu laste ridas.

Pli bona estas afabla **vorto**, ol granda torto.

VOCABULARI

BIFSTEKO
ETAĜO
FAMILIO
HOTELO

BISTEC
PLANTA (pis)
FAMÍLIA
HOTEL

FORGESI
FUNKCII
GRATULI
HALTI

OBLIDAR
FUNCIONAR
FELICITAR
ATURAR-SE

KAMARADO	CAMARADA	KOSTI	COSTAR
KINEJO	CINEMA	RIDI	RIURE
KOKO	POLLASTRE	RIPOZI	REPOSAR
KORPO	COS	SALUTI	SALUDAR
MATENO	MATÍ	VEKI	DESPERTAR
MEKANIKO	MECÀNICA	IAM	ALGUNA VEG.
MEMBRO	MEMBRE	KIAM	QUAN
MENSO	MENT	TIAM	ALESHORES
MUZIKO	MÚSICA	ĈIAM	SEMPRE
PAŬSO	PAUSA	NENIAM	MAI
VESPERO	VESPRADA	TRO	MASSA (excés)
VORTO	PARAULA	DUM	DURANT
VESTO	VESTIT	DENOVE	NOVAMENT
SUBVESTO	Roba interior	MOLA	TOU/TOVA

LA INSTRUISTO PAROLAS

BONAN TAGON porta la **n** de l'acusatiu perquè és el complement directe de *mi deziras*: *Mi deziras al vi bonan tagon* - et desitge bon dia. (Et desitjo ¿quina cosa? - un bon dia. Açò mateix ocorre amb *bonan nokton* - bona nit, *feliĉan feston* - bones festes, *bonan apetiton* - bon profit (bon apetit), *dankon* - gràcies (va en singular).

VESPERO és la part del dia oposada al matí, entre la caiguda del sol i la mitjanit. Això que els valencians en diem vesprada. Al Principat de Catalunya se'n diu tarda. D'acord a la costum de varies llengües, hom diu en esperanto *bonan vesperon* quan es troba amb altres *bonan nokton* quan ens retirem.

PRI és una preposició que significa "sobre", "quant a": *la profesoro parolis pri moderna literaturo* - el professor va parlar sobre literatura moderna. *Pri tio mi ne volas paroli* - Sobre això no en vull parlar.

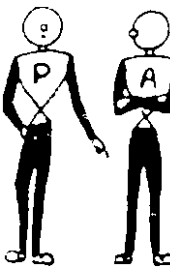
PIEDE, MANE significa "a peu", "a mà". *Matene, tage, nokte* entre molts altres no tenen equivalent en català i hem de dir "per, en, durant el matí", etc. També en esperanto podem usar

modes adverbials: *dum la mateno* (=matene). No s'ha de confondre *tage* - durant el dia, amb *ĉiutage* - diàriament, cada dia: *Mi laboras nokte* (=dum la nokto) - jo treballo de nit, *mi laboras ĉiunokte* - jo treballo totes les nits. Altres adverbis: *hejmo* - llar, *hejma* - de la llar, *hejme* - en la llar, en casa: *esti hejme* - estar en casa. Hi ha alguns adverbis simples -no derivats- que no duen la terminació **e**: *hieraaŭ, morgaaŭ, nun* - ara, *for* - lluny.

FOR significa llunyania: *iri* - anar, *foriri* - allunyar-se, *forkuri* - allunyar-se corrent (fugir), *forflugi* - allunyar-se volant (fugir volant). *Li loĝas for de la urbo* - el viu fora de la ciutat, *la fora sudo* - el llunyà sud, *for!* - fora! *For de l' okuloj, for de la koro* - lluny dels ulls, lluny del cor.

UNUA, UNUE, UNUO. Els cardinals poden convertir-se en adjectius: *unu* (1), *unua* (1-a) - primer; adverbis: *unue* (1-e.) - primerament, en primer lloc, *trie* - en tercer lloc, etc. O en substantius: *unu* - la unitat, *duo* - un parell, *trio* - un grup de tres, *deko* - una desena, *dekduo* - dotzena, *cento* - centena, *milo* - miler.

PREPOSICIONS. *Al, en, sur, sub, el, kun, de, da, pri* són preposicions: precedeixen al nom o pronom. El bon ús que se'n faça és molt important, ja que relacionen les paraules entre elles: el llibre està sobre la taula, el gos està sota la taula. Els noms i pronoms que segueixen una preposició, no duen la **n** de l'acusatiu, puix la relació està ja assenyalada per la preposició: *Mi trinkas kafon kaj lakton*. *Mi trinkas kafon kun lakto*. *Mi aĉetis dek pomojn* - vaig comprar deu pomes, *mi aĉetis dekon da pomoj* - vaig comprar una desena de pomes. Les preposicions són invariables; no canvien de forma.

11-a Leciono

La seĝo staras malproksime.

Petro **montras** per la fingro kaj diras: Tio estas seĝo.

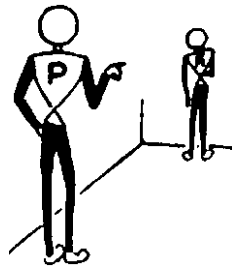
La seĝo staras tie. Tie estas la seĝo.

Petro staras apud la tablo kaj diras: Tio ĉi (=ĉi tio) estas tablo.

La tablo estas ĉi tie (=tie ĉi). Tie ĉi staras la tablo.

Kion montras Petro? Per kio li montras? Ĉu iu sidas sur la seĝo?

Alberto staras apud Petro. Petro montras kaj diras: Alberto estas tie, estas

malproksime de lin per la fingro kaj tie. Tiu sinjoro, kiu Alberto.

Petro kaj Alberto parolas: Alberto estas sinjoro estas Alberto.

staras apude. Petro ĉi tie. Tiu ĉi Tiu ĉi sinjoro, kiu

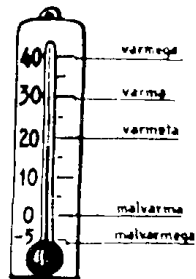
staras apud mi, estas Alberto. Ĉu vi konas lin? Kiu montras Alberton? Kiun montras Petro? Kie estas Alberto? Ĉu tiu ĉi leciono estas la dua?

TIE, TIU, TIO -

TIE ĈI, TIU ĈI, TIO ĈI

Ĉu vi konas tiun ĉi la termometro.

Ĝi pendas sur la muro temperaturon en la jaro.

malproksime.

- proksime.

aparaton? Ĝi estas

kaj montras la diversaj partoj de

20 gradoj estas tre agrabla temperaturo; estas **varmeta**.

Sed 30 gradoj estas jam alta temperaturo. Ni malfermas pordojn kaj fenestrojn.

40 gradoj estas jam tre alta temperaturo, **altega** temperaturo. Tiam la **nudistoj** estas feliĉaj.

Tre agrabla temperaturo estas 15 gradoj; estas malvarmeta vetero.

Kiam la termometro montras **nulon** (0), tiam ni fermas pordojn kaj fenestrojn; estas malvarme.

Ofte dum vintraj matenoj, la termometro montras kelkajn gradojn sub nulo. Tiam la nudistoj estas malfeliĉaj. Ĉu vi ŝatas forlasi la varman liton en tiaj malvarmegaj matenoj?

Li ridas.

Sana homo ofte ridas.

Li ridegas.

Li estas tre gaja, li **laŭte** (=forte) ridas, li ridegas.

Li ridetas.

Li estas ĝoja, li ridetas.

Li vidas belan fraŭlinon, li afable ridetas. La rideto malfermas la koron.

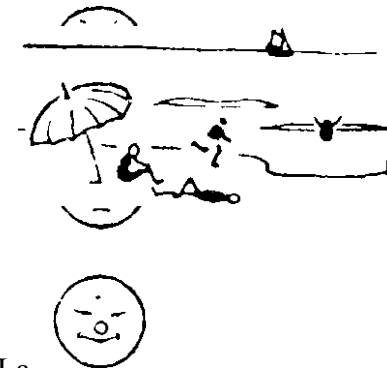
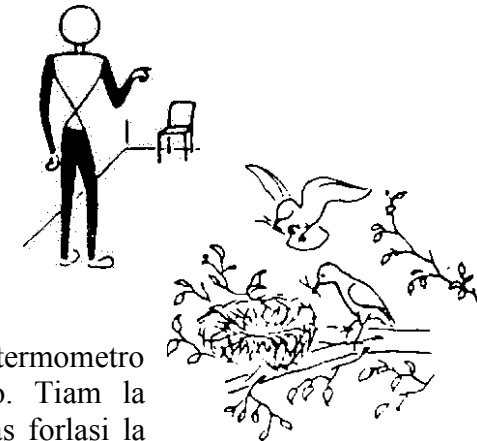
Proksime de Montevideo estas malgranda monto; ĝi estas nur monteto.

Amazono estas riverego. Nov-Jorko estas urbego.

Bonan vesperon, amikoj. Kia esatas la **vetero** hodiaŭ?

Dum la monato februaro, en Sudameriko, la vetero estas varma, estas **somero**. Sed en Eŭropo, februaro estas malvarma monato, tie estas **vintro**.

Somero kaj vintro estas partoj (sezonoj) de la jaro. La aliaj du sezonoj estas **printempo** kaj **aŭtuno**.

Dum printempo la ĝardenoj floras, la birdoj **ĝoje** kantas kaj faras komfortajn **rondajn** hejmojn. La koro de la junaj viroj (**junuloj**) kaj la koro de la junaj virinoj (junulinoj) forte batas. Ili facile amas dum la printempo. Agrabla, sed danĝera sezono!

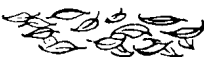
La suno forte brilas en la somero. Estas varme. Kelkfoje estas varmege. La viroj portas malpezajn vestojn.

La vestoj de la fraŭlinoj estas ankaŭ malpezaj, mallongaj kaj... tre interesaj. Oni trinkas malvarman **bieron**.

Somere multaj homoj **ferias**, kelkaj iras al la maro, aliaj iras al la montoj kaj aliaj restas hejme... Tiam estas tre agrable naĝi en la maro, en rivero aŭ en banĉambro. For la vestojn! Vivu la blua maro kaj la freŝa ombro!

Poste venas la aŭtuno. Dum aŭtuno estas multaj fruktoj, sed la arboj iom post iom perdas la filiojn. La flavaj folioj **falas** kaj kuŝas sur la tero. Kiam la aŭtuna vento **blovas**, la folioj dancas kaj flugas. La birdoj forflugas al pri varmaj landoj. Tiu ĉi estas la malĝoja sezono.

Kaj jen venas la malvarma vintro. Dum tiu ĉi sezono la arboj estas **nudaj**, sed la homoj surmetas multajn dikajn lanajn vestojn, **surtutojn**. Dum la malvarmaj vintraj vesperoj estas **agrabla** sidi apud la gaja, brila fajro.

Blanka **neĝo** ofte falas kaj blovegas malvarma **suda** vento. Tiam la vetero estas malvarmega. Dum vintro la **nazoj** estas ruĝaj.

Estas la sezono de la **naztukoj**. Kelkaj personoj faras vintrajn sportojn sur la neĝo. Por la riĉaj homoj (=riĉuloj), ĉiuj sezonoj

estas bonaj. Por malriĉuloj kaj birdetoj, vintro estas **kruela** sezono. Pluvo, vento, neĝo; kia vetero!

Kia estis hieraŭ la vetero? En kiu sezono ni estas nun? Kia estas la vetero dum julio en tiu ĉi lando? Kiu sezono estas, por vi, la plej bela? Kiam la junaj (ankaŭ nejunaj) koroj forte batas?

Kiam estas varmege? Kion vi faras dum viaj ferioj? Ĉu vi scias naĝi?

Ĉu vi ŝatas trinki varman ĉokoladon dum somero? Kia estas la somero?

Kiam vi portas surtuton? Kia estas la vintro?

Dum printempo la tagoj kaj noktoj estas **egalaj** (=). La tagoj estas **tiel** longaj **kiel** la noktoj. Dum somero la tagoj estas pli longaj ol la noktoj. Ankaŭ en aŭtuno la noktoj estas tiel longaj kiel la tagoj. Sed en la vintro la noktoj estas pli longaj; ili estas pli longaj ol la tagoj. Dum printempo la vetero estas **nek** varma nek malvarma; ĝi estas varmeta aŭ malvarmeta.

Kiam la tagoj estas pli longaj ol la noktoj?

Kiam ili estas egallongaj? Ĉu vi estas tiel alta kiel via patro?

La infanetoj estas agrablaj kiam ili ridas aŭ ridegas, sed tre ofte ili ploras kaj ploregas kaj tiam ili ne estas agrablaj. La sanaj infanoj ofte ridas: ili esta **ridemaj**. La malsanaj infanoj estas ankaŭ ploremaj.

Persono, kiu multe legas estas legema (li sentas **inklinon** legi).

La junuloj estas sportemaj. La plenaĝuloj **emas** sidi kaj **babili** kun amikoj.

Ĉu vi estas legema, skribema, vojaĝema, demandema, babilema, dormema, laborema? Kian emon vi havas?

La legemulo (=legema homo) neniam perdas tempon; ĉiam havas ion por fari: legi. Kiam la vetero estas malbona la legemulo ne perdas la tempon; li sidas kaj legas interesan libron.

Kion vi faras dum pluva vetero?

Tiu ĉi libro **konsistas** el 20 lecionoj. Tiu ĉi leciono estas la dek-unua. Vi, do, **jam** lernis la duonon de la libro. Vi estas duonesperantisto.

VOCABULARIO

AŬTUNO	TARDOR	AGRABLA	AGRADABLE
FAJRO	FOC	DANĜERA	PERILLÓS/A
FERIO	VACANCES	EGALA	IGUAL
FOLIO	FULLA	KRUELA	CRUEL
GANTO	GUANT	NUDA	NU/NUA
GRADO	GRAU	RIĈA	RIC
LANO	LLANA	TIA	TAL, AIXÍ
NAZO	NAS	BABILI	XARRAR
NEĜO	NEU	PERDI	PERDRE
NULO	ZERO	FALI	CAURE
PERSONO	PERSONA	ĜOJI	GAUDIR
PRINTEMPO	PRIMAVERA	KONSISTI	CONSISTIR
SEZONO	ESTACIÓ	PERDI	PERDRE
SPORTO	ESPORT	PLORI	PLORAR
SUDO	SUD	PREFERI	PREFERIR
SURTUTO	PER SOBRO DE	PLUVO	PLUTJA
(SUR-TUTO)	TOT		
TEMPERATURO	TEMPERATURA	MONTO	MUNTANYA
VETERO	ORATGE	VESTO	ROBA, VESTIT
VINTRO	HIVERN		
La monatoj	Els mesos		
JANUARO	GENER	JULIO	JULIOL
FEBRUARO	FEBRER	AŬGUSTO	AGOST
MARTO	MARÇ	SEPTEMPRO	SETEMBRE
APRIL	ABRIL	OKTOBRO	OCTUBRE
MAJO	MAIG	NOVEMBRO	NOVEMBRE
JUNIO	JUNY	DECEMBRO	DESEMBRE

LA INSTRUISTO PAROLAS

PLUVAS, NEĜAS. Sense cap dubte haureu observat que en esperanto, degut a la simplicitat dels verbs, han d'anar sempre acompanyats del subjecte - com en anglés o francés -: Llig un llibre - *Mi legas libron*. Però van sense subjecte, com en castellà, els verbs impersonals com *pluvas, neĝas*. Tampoc porten subjecte l'imperatiu de la segona persona: *venu!* - vine! Ne faru tion! - no faces això!

UL. Aquest sufix indica a l'ésser caracteritzat per allò que expressa l'arrel: *junulo* - un jove (un individu joven), *junulino* - una jove, *riĉulo* - un ric, *malriĉulo* - un pobre, *maljunilo* - un vell, *mamulo* - un mamífer (un animal, un individu mamífer), *etulo* - un nano. *Ulo* és un individu, té un sentit un tanto despectiu: *Kia ulo!* - quin tio! Quin individu!

-EM denota inclinació, tendència, hàbit: *babilema* - xerraire, *dormema* - dormidor, *manĝema* - golafre. *Muzikema* - melòman. *Mi sentas dormemon* - Jo tinc son (jo sent ganes de dormir). No confoneu *laborema junulo* - un jove feiner, amb *juna laboristo* - un joven treballador (que pot no tenir amor a la feina).

TIA- tal, de tal classe; *Ĉu tian libron vi legas?* - Aqueix tipus de llibre lliges? *Tia estas la afero* - Aqueix (així) és l'assumpto, *kia patro, tia filo* - tal pare, tal fill, *kia arbo, tia frukto* - tal arbre, tal fruit. *Mi aĉetis ĝin tia, kia ĝi estas* - jo el vaig comprar tal com és [ara].

NEK - ni. *Estas nek varme nek malvarme* (=ne estas varme nek malvarme) - no fa calor ni fred, *venis nek Petro nek Antonio* - no va vindre Pere ni Antoni.

NAZTUKO és una paraula composta: *naz-tuko* - mocador (per al nas). En català la definició de mocador és "Peça quadrada de roba (...) destinada a mocar-se o

eixugar-se la suor (...) abrigall del cos (...) fer farcellis".
Aquesta definició val per a *tuko*, tot i que és molt més general:
poštuko – mocador de butxaca, *koltuko* – mocador per al coll,
littuko – llençol per al llit, *tablotuko* - tovalles, *antaŭtuko* -
davantal.

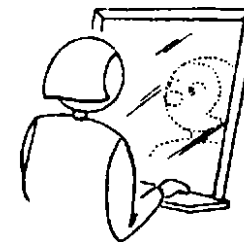
ĈI, partícula adverbial que indica aproximació: *ĉi tie* (=tie ĉi)
– aquí, *tio ĉi* – açò, *tiu ĉi* – aquest, *ĉio ĉi* – tot açò, *ĉi foje* –
aquesta vegada, *ĉijara* – d'enguany, *ĉijare* – enguany.

-ET és el sufix amb el qual es formen els diminutius: *dometo*:
caseta, *infaneto* – xiquet xicotet, *urbeto* – poblet, *varmeta* –
tebiet, *malvarmeta* – fresquet; *kanteti* – xiuxiuejar una cançó,
dormeti – endormiscar-se (becar-se), *rideti*, somriure. Emprat
amb la terminació: *eta* (=malgranda) – minut.

-EG és el sufix amb el qual formem els augmentatius:
pordego - portota, *domego* - casota, *pluvego* - plujota,
(*pluveto* - plujeta), *bonega* – boníssim/a, excel·lent, *belega* –
bellíssim/a; *ridegi* – riure a cor que vols, *pluvegi* – ploure
aigua a càntirs, *ploregi* – plorar com una Magdalena.

12-a Leciono

En la mateno mi lavas min, mi
kombas min kaj mi rigardas min en
la **spiegulo**.

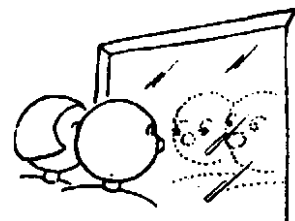

Vi rigardas vin en la spegulo.

Li rigardas **sin** en la spegulo.

Ŝi rigardas **sin** en la spegulo.

Ĝi (la kato) rigardas **sin** en la spegulo.

Ni rigardas nin en la spegulo.

Vi rigardas vin en al spegulo.

Ili rigardas **sin** en la spegulo.

En la mateno Petro lavas siajn
manojn, sian **vizaĝon**. Li kom-
bas siajn harojn.

La patrino lavas sian filon. Ŝi lavas **lian vizaĝon, liajn
manojn**, ŝi kombas liajn harojn.

Kion faras Petro matene? Kion vi faras matene? Kion fa-
ras la patrino? Kion ŝi lavas? Ĉu via patrino lavas vin?

Karlo ne iras ĉe la razisto. Li mem razas sin per sia nova
razilo.

Li razas **sian** barbon per **sia** razilo. Sed ankaŭ li razas Pe-
tron. Li razas **lian** barbon per **sia** razilo.

Foje Petro razas sin per la razilo de Karlo: li razas sian
barbon per **lia** razilo.

Ĉu vi mem razas vin? Ĉu Karlo razas vin?

Mi libertempas ĉe mia frato. Li loĝas en la **kamparo**. Tra la fenestro mi rigardas kaj vidas grandan arbon. Pli malproksime estas multaj arboj; ili formas **arbaron**.

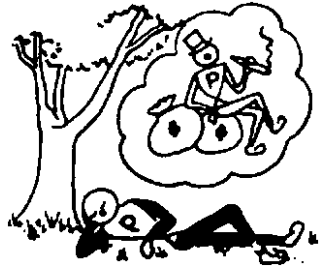

Sur la ĉielo unu, du, tri, kvar... multaj birdoj, tuta **birdaro** flugas en granda V.

Dum la libertempo mi legas. Mi aĉetis dikan libron. En ĝi estas listo de vortoj kun **difino** de ĉiu vorto: ĝi estas **vortaro**.

Jen feliĉulo. Li ne laboras. Li kuŝas sur la verda **herbo**, sub arbo, kaj dormas. Li dormas **sonĝas**. En la sonĝo li havas multan monon (multe da mono): li estas riĉulo. Dum la dormo lia **fantazio** libere flugas.

kaj

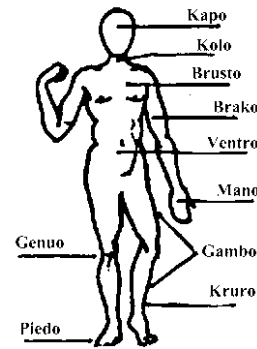
Ĉu vi ankaŭ havas fantazion?

Do, kion vi **farus se** vi estus riĉa? Ĉu vi vojaĝus tra la tuta mondo? Ĉu vi aĉetus blankan elefanton?

Se vi ne laborus, ĉu vi ankaŭ kuŝus sub arbo, sur la freŝa herbo?

"Se mi estus riĉa mi estus feliĉa", diras sana malriĉulo.
"Se mi estus sana mi estus feliĉa", diras malsana riĉulo.

Rugardu tiun ĉi sinjoron: li **demetis** siajn vestojn, li estas nuda.

Dum tiu ĉi sinjoro ne **surmetas** siajn vestojn, ni parolos pri la homa **korpo**.

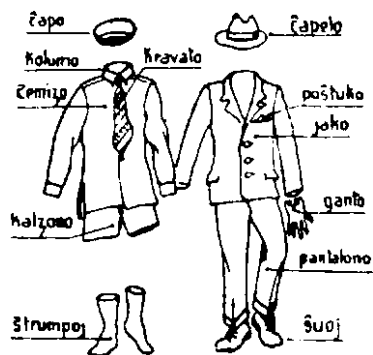
Ni komencu de la kapo. Sur ĝi estas la haroj (=hararo), kiuj povas esti brunaj, blondaj, ruĝaj, grizaj, nigraj aŭ blankaj. Foje la haroj tute ne estas... La **vizaĝo**, "spegulo de l' animo", estas fronte de la kapo. Sub la **frunto** estas du fenestroj, la **okuloj**, tra kiuj ni rigardas. Inter la okuloj estas la **nazo**. En la buŝo estas la **dentoj** kaj la lango. Per la buŝo ni spiras, parolas manĝas, trinkas, Ĉe la buŝo estas la lipoj, **supra** kaj **malsupra**. Per la lipoj oni kiŝas -interesa laboro! Ambaŭflanke de la kapo estas la **oreloj**.

Inter la kapo kaj la **trunko** estas la **kolo**. La supra parto de la trunko estas la **brusto**. En ĝi estas la **pulmoj** kaj la koro. Malsupre estas la **ventro** kaj en ĝi la **stomako** kaj **intestoj**. La malantaŭa parto de la trunko estas a **dorso**.

Brakoj kaj **kruroj** (=gamboj) estas niaj membroj, supraj kaj malsupraj. Kruroj kaj piedoj subtenas kaj portas nin. Per la brakoj kaj manoj ni laboras. Tra la tuta korpo **fluas** la ruĝa **sango**. La **skeleto** (=ostaro) konsistas en multaj malmolaj **ostoj**.

Sur la tuta korpo estas natura vesto; ĝi estas la **haŭto**. La haŭto povas esti blanka, bruna. La haŭto de la **negroj** estas nigra aŭ ĉokoladkolora. Interesa maŝino la homa korpo, ĉu ne?

Kia kolora estas via hararo? Kian koloron havas viaj okuloj? Kio estas la "spegulo de l' animo"? Ĉu vi kisas per la nazo? Ĉu via hundo ŝatas ostojn?

Sed nia amiko devas vesti sin. Unue li surmetos la **subvestojn**: kalsono kaj ĉemizeto (=subĉemizo). Ĉe la piedo li surmetas la **ŝtrumpojn**. La **ĉemizo** estas simpla kotona ĉemizo, sed kun bela **silka kravato**. La pantalono kaj la **jako -la kostumo-** estas el **lano**. La **ŝuoj** estas vestoj por al piedoj.

Ŝuoj kaj gantoj estas el ledo.

Sur la kapo ni portas **ĉapelon** aŭ **ĉapon**.

Jupo kaj **subjupo** kaj **bluzoj** estas virinaj vestoj. Virinoj portas silkajn aŭ **nilonajn** ŝtrumpojn.

VOCABULARI

ANIMO	ÀNIMA	NILONO	NILÓ
BLUZO	BRUSA	OKULO	ULL
BRUSTO	PIT, BUST	ORELO	ORELLA
ĈEMIZO	CAMISA	OSTO	OS
DENTO	DENT	PULMO	PULMÓ
DORSO	ESQUENA	SILKO	SEDA
FANTAZIO	FANTASÍA	SKELETO	ESQUELET
FRUNTO	FRONT	SONĜO	SON
GAMBO	CAMA	SPEGULO	ESPILL
HERBO	HERBA	STOMAKO	ESTÒMAC
INTESTO	INTESTÍ	ŜTRUMPO	MITJA (calça)
JAKO	JACA	ŜTRUMPETO	CALCETÍ (mitjó)
SUBJUPO	BRIAL	ŜUO	SABATA
KOLO	COLL (no gola)	TRUNKO	TRONC
KOSTUMO	VESTIT	VENTRO	VENTRE
KOTONO	COTÓ	VERO	VERITAT
KRAVATO	CORBATA	VIZAĜO	CARA, ROSTRE
LANGO	LLENGUA (múscul)	LIBERA	LLIURE
LEDO	CUIR	SUPRA	SUPERIOR (en l'espai)

LIPO	LLAVI	MALSUPRA	INFERIOR (en el espacio)
MONDO	MÓN	PRESKAŬ	GAIREBÉ

LA INSTRUISTO PAROLAS

PRONOM REFLEXIU. Quan diem: Maria es mira en l'espill, volem dir: Maria mira a Maria en l'espill. La paraula se (a hom) que substitueix a Maria és un pronom reflexiu de la tercera persona. És en l'oració, el "reflex" del subjecte, com la imatge en l'espill és el reflex de Maria.

La primera persona és qui parla (jo, nosaltres). La segona persona és l'interlocutor (tu, vosaltres) i la tercera persona, és de qui es parla (ell, ella, allò, ells). En la taula que es mostra a continuació, us adonareu que també en català emprem el pronom reflexiu "es", en la tercera persona (ell, ella, allò).

<i>Mi lavas min</i>	Jo em rento
<i>Vi lavas vin</i>	Tu et rentes
<i>Li lavas sin</i>	Ell es renta
<i>Ŝi lavas sin</i>	Ella es renta
<i>Ĝi lavas sin</i>	Això es renta
<i>Ni lavas nin</i>	Nosaltres ens rentem
<i>Vi lavas vin</i>	Vosaltres us ⁵ renteu
<i>Ili lavas sin</i>	Els, elles, es renten

Observeu que:

<i>Ŝi lavas sin</i>	Ella es renta
<i>Ŝi lavas ŝin</i>	Ella la renta (a una altra)

⁵ També s'emptra "vos", per comptes de "us".

ADJECTIU REFLEXIU. *Sia* és l'adjectiu reflexiu que correspon al pronom reflexiu *si*: *Maria rigardas sian vizaĝon en spegulo* – Maria mira la seva cara en un espill.

“la seva” és aquí l'adjectiu reflexiu de tercera persona (de qui hom parla). En l'oració “Ell dorm en la seva cambra”, “la seva” indica només vagament al posseïdor de la cambra (“la seva” de vosté, d'ell, d'ella); en esperanto no hi ha dubte: *Li dormas en sia ĉambro* (en la pròpia), *en via* (en la teva), *en ŝia* (d'ella) *en ilia* (d'ells), etc.

Maria rigardas lian vizaĝon en spegulo (*lian* – “la seva” d'ell, el rostre d'una altra persona). *Petro promenis kun Karlo kaj lia patro* (*lia* – d'ell, de Karlo). *Petro promenas kun Karlo kaj sia patro* (*sia* – “la seva”, del subjecte de tercera persona, de Petro).

-US expressa condició. En el mode condicional l'acció s'efectua si s'acompleix certa condició: *Se ne pluvus, mi povus promeni* - si no ploquera/plogués, podria passetjar. *Se mi havus tempon, mi mem farus ĝin* - si tinguera/tingués temps, jo mateix ho faria.

SE - si (conjunció condicional). *Se li ne pagas, mi ne laboras* - si ell no paga, jo no treballo. *Se li ne pagus, mi ne laborus* - si ell no pagués, jo no treballaria. *Se vi volas* - si tu vols.

MEM – mateix, propi. *Mi mem vidis la reĝon* – jo mateix vaig veure al rei. *Mi vidis la reĝon mem* - jo vaig veure al propi rei. *Memamo=sinamo* - amor propi.

13-a Leciono

-**Saluton**, samideano! Hieraŭ mi **atendis** vin en mia **hejmo**. **Kial** vi ne venis?

-Mi ne iris, **ĉar** mi estis iom malsana.

-Kia **bedaŭro**! Sed kial vi estis malsana?

-Ĉar mi **ĉeestis** feston kaj manĝis tro da **fritaĵoj**, tro da **sukeraĵoj** kaj **drinkis** tro da **alkoholaĵoj**.

Dum mi **restis** hejme malsana mi legis la **lastan** numeron de "Heroldo de esperanto". Tie mi trovis multajn novaĵojn kaj interesajn **legaĵojn**.

Kial la samideano ne vizitis sian amikon? Kial la samideano estis malsana? Kion li manĝis? Kion li trinkis? Ĉu vi ŝatas sukeraĵojn (bonbonoj, ĉokolado, k.t.p.)? Ĉu vi ŝatas alkoholaĵon (rumo, viskio, konjako, k.t.p.)? Ĉu vi aŭskultas la novaĵojn per radio?

Bone, samideano, mi **esperas**, **ke baldaŭ** vi estos tute sana kaj vizitos min. Vi vidos mian katon kaj mian hundon. Ili ne estas ordinaraj bestoj: ili vivas ne "kiel hundo kaj kato"; ili vivas en bona amikeco, en bona kamaradeco. Vi **admiros** la **belecon** de miaj du bestoj: la blankecon de mia hundo kaj la nigrecon de mia kato. La haroj de mia kato estas nigraj kaj silkecaj (havas la kvaliton de la silko), dum la haroj de mia hundo estas lanecaj (havas la kvaliton de lano). La hundo estas **fidela** amiko. Mi ŝatas la fidelecon de la hundo.

Dum la infaneco oni faras infanaĵojn. Dum la juneco oni faras heroaĵojn. Dum la maljuneco oni... memoras.

Ĉu vi bone memoras pri via infaneco? Ĉu vi ankoraŭ faras infanaĵojn?

-Ĉu vi spiras per la oreloj?

-Ne, sinjoro, mi spiras per la nazo ka la buŝo.

Oni spiras tra du **truoj** (naztruoj). Per tiuj du truoj ankaŭ oni **flaras la odorojn**. Per la orelo ni audas kaj per la fingroj ni tuŝas. Kaj per la lango -ĉiam malseka en la buŝo- ni gustumas la manĝaĵojn kaj trinkaĵojn.

-Bone, gustumu tiun ĉi **oranĝon**. Kia ĝi estas?

-Fi!... tro acida; ĝi tute ne estas **manĝebla!**

Ma marakvo (=akvo de maro) ne estas trinkebla. Tiu ĉi skribaĵo estas tre **malklara**. Ĝi estas preskaŭ **nelegebla**.

Dum **hela** vetero la montoj estas **klare** videblaj.

-Ĉu vi komprenas la signifon de la sufikso "aĵ"?

-Jes, mi komprenas. La sufikso "aĵ" montras konkretajn objektojn, aferojn, kiuj estas videblaj, tuŝeblaj, aŭdeblaj, fareblaj, **senteblaj**.

Per kio vi aŭdas? Per kio vi vidas, flaras, tuŝas, gustumas?

Ĉu varmega afero estas tuŝebla per la mano? Ĉu vi klare skribas?

Ĉu vi ŝatas helajn vestojn?

Per la sufiksoj **aĵ**, **ec**, **ebl**, oni formas vortojn. **Aĵo** signifas objekton, **eco** signifas kvaliton, ebla, eble signifas "povas esti".

Kiel forgesema mi estas! Mi ne scias kie mi metis miajn aĵojn, eble mi lasis ilin ĉe Antono, eble ili estas en la oficejo. Mi ne memoras. Ĉu vi memoras kie vi lasas viajn aferojn?

LA HUNDETO

Petro estis tre malgaja. Karlo diris al li:

-Petro, kial vi estas tiel malgaja?

-Ĉar mi perdis mian karan hundeton.

-Kial vi ne **metas anoncon** en la ĵurnalon?

-Ĉar estus tute **senutile**, Karlo; mia hundeto ne scias legi!

Kial Petro estas malgaja? Kion diris Karlo? Kial Petro ne volas **meti** anoncon?

NEMANGEBLA SUPO

Sinjoro sidis ĉe tablo de restoracio kaj **mendis** supon. Kiam la supo estis sur la tablo li diris:

-Tiu ĉi supon mi ne povas manĝi.

-Mi **tuj alportos** alian, sinjoro, diris la **kelkero**.

Kiam la nova supo **alvenis** la sinjoro denove diris:

-Tiu ĉi supon mi ne povas manĝi.

Tuj venis la mastro kaj demandis:

-Sed **kio okazas**, sinjoro, ĉu la supo ne estas bongusta? Ĉu eble ĝi estas tro malvarma, tro varma?

-Ne.

-Kial do, vi ne povas manĝi tiun ĉi supon?

-Ĉar la kelnero ne portis al mi **kuleron**.

Ĉu la supo estis manĝebla? Kion diris la mastro? Kial la sinjoro ne povis manĝi la supon? Ĉu vi povas manĝi supon **sen kulero**?

VOCABULARI

ALKOHOLO	ALCOHOL	GUSTUMI	TASTAR
FERO	FERRO	MENDI	ENCARREGAR
HEROO	HEROI	METI	POSAR
KAMARADO	CAMARADA	ODORI	OLORAR
KELNERO	CAMBRER	RESTI	QUEDAR-SE
KULERO	CULLERA	SENTI	SENTIR
OBJEKTO	OBJECTE	SIGNIFI	SIGNIFICAR
ORANĜO	TARONJA	TUŜI	TOCAR
RESTORACIO	RESTAURANT	KIAL	PER QUÈ (PER QUINA RAÓ)
TRUO	TRULL, FORAT	ĈAR	PERQUÈ (PER AQUEIXA RAÓ)
ACIDA	ÀCID, AGRE.	BALDAŬ	PROMPTE
HELA	CLAR (color)	TUJ	DE SEGUIDA
KLARA	CLAR (comprensible)	DRINKI	BEURE PER VICI
LASTA	ÚLTIM	DRINKEJO	TAVERNA
ADMIRI	ADMIRAR	SALUTON	JO ET SALUDO,
		(mi salutas	T'EXPRESSO EL
		vin=mi esprimas mian saluton)	MEU SALUT. SALUT!

ANONCI	ANUNCIAR	ALVENI) ARRIBAR (venir
		AL-VENI)	ací)
ATENDI	ESPERAR (l'aŭtobús, el cafè)	KIO OKAZAS?	QUÈ OCORRE QUÈ PASSA?
BEDAŬRI	LAMENTAR, DEPLORAR		
ESPERI	ESPERAR (tenir fe, esperanç)		
ALPORTI (AL-PORTI)	PORTAR (portar ací)		
FLARI	FLAIRAR		
FRITI	FREGIR		

LA INSTRUISTO PAROLAS

-**AĴ** indica allò material, la cosa feta per la materia expressada en l'arrel, allò que es manifesta concretament: *dolĉaĵo* – un dolĉ; *sukeraĵo* – una cosa fet amb sucre; *leĝaĵo* – material de lectura; *skribaĵo* – un escrit; *trinkaĵo* – una beguda; *fritaĵo* – un fregit; *novaĵo* – una cosa nova (notícia); *amikaĵo* – una prova d'amistat, un acte amistós; *infanaĵo* – una cosa de nens, una entremaliadura. *Aĵo* – cosa.

-**EC** expressa allò immaterial, la qualitat abstracta que de vegades s'expressa en català amb paraules acabades amb “esa”, “itat” o “or” (vellesa, acidesa, fidelitat). *Mola* – tou, *moleco* – tendresa; *juneco* – joventut; *blankeco* – blancor; *silkeca* – com la seda; *silkeco* – sedositat; *homeco* – (qualitat d'humà) humanitat, que no s'ha de confondre amb *homaro* – la humanidad – conjunt d'èssers humans. *Eco* – qualitat, propietat. *Peko kaj eraro estas ecoj de l' homaro* - El pecat i l'error són qualitats de la humanitat.

-**EBL** indica possibilitat. *Legebla* - legible; *nemanĝebla* - incomedible. *Vitro estas travidebla kaj facile rompebla* -

el vidre es transparent (es possible veure'n a través) i fàcil de trencar. *Videbleco* - visibilitat (qualitat d'allò que és visible). *Ebla* - possible; *eble* - possiblement; *ebleco* - possibilitat; *neeble* - impossible. *Nekredebla novaĵo* - una notícia increïble.

KE és la conjunció "que": *oni diras ke* –hom diu que. *Diru al Petro ke li venu* – Dis-li a Pere que vinga. *Mi vidas ke vi laboras* - jo veig que tu treballes.

No confoneu la conjunció "que" amb el pronom relatiu "que". Crec que vindrà - *Mi kredas ke li venos*. El senyor que va vindre és Pere - *La sinjoro, kiu venis estas Petro*.

El llibre que (el cual) vas comprar és interessant. - *La libro, kiun vi aĉetis estas interesa*. (Vegeu la nota en la lliçó complementària).

k.t.p. (=kaj tiel plu) - etcètera (i així la resta).

SENUUTILA és inútil (=no útil), *malutila* és perjudicial, allò contrari d'útil: *senutilaj vortoj* - paraules inútils; *malutilaj vortoj* - paraules perjudicials (contraproductes). Recordeu que "mal" expressa allò diametralment oposat a allò expressat en l'arrel i que els termes mitjans s'han d'expressar amb *sen*, *ne*, *iom*: *riĉa-neriĉa*, *iom riĉa*, o amb *et*, *beleta* – bonic (però no bell), *malsaneta* – un poc malalt, decaigut.

14-a Leciono

Ĉu vi scias kion faras tiu ĉi fraŭlino?

Ĉu ŝi manĝas ĉokoladon? Mi kredas ke ne.

Per la maldekstra mano ŝi **tenas rondan** speguleton, kaj per la dekstra ŝi tenas ruĝan krajonon. Ŝi faras gravan laboron.

Ŝi **ruĝigas** ŝian lipojn.

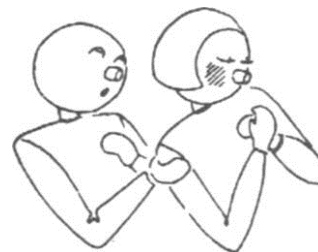

Antaŭ unu semajno ŝi estis bruna. Nun ŝi estas blonda. Do, la blondeco de ŝia hararo ne estas natura. Ŝi blondigas (heligas) ŝian hararon.

Ŝi beligas sin. Ŝi briligas siajn **ungojn**.

Ĉu vi komprenas la signifon de la sufikso "ig"? Ĉu vi komprenas **verdigi**, **blankigi**, **nigrigi**?

Kiu ruĝugas siajn lipojn? Ĉu vi briligas viajn ŝuojn? Ĉu vi ruĝigas vian nazon?

Li parolas kaj ŝi aŭskultas. Li diras: "Mi amas vin". Ŝi nenion diras; ŝi nur ruĝiĝas.

Ŝia vizaĝo fariĝas varma kaj ruĝa.

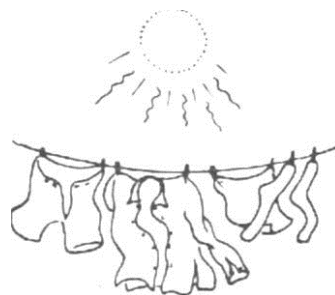
Ĉu ŝi estas moderna fraŭlino? Mi kredas ke ne, ĉar modernaj fraŭlinoj ne ruĝiĝas.

Kia pluvego! Malfeliĉa Petro; li devas iri sub la pluvo kaj la pluvo tute **malsekigas** liajn vestojn kaj ŝuojn.

Petro tute malsekiĝis **pro** la pluvo.
La vestoj de Petro estas malsekaj. La suno sekigas ilin.

Sub la varmaj sunradioj
taĵoj pendas kaj sekiĝas.

La ŝuojn de Petro estis
raj. Petro purigis siajn
kaj briligis ilin per **bro-**

Kial Petro malsekiĝis?
malsekigis lin? Kio seki-
vestaĵojn? Ĉu vi mem purigas vian ĉambron?

La malsano maljunigis lin kaj liaj haroj griziĝis. Li iris al la montaro por resaniĝi. La montara aero estas pura kaj saniga. Manĝu multajn fruktojn kaj vi resaniĝos. La fruktoj estas nutraj kaj sanigaj. La suno maturigas ilin.

La ĉambro estas **silenta**
la mateno. Subite, je la
sesa horo, la vekhorloĝo
ras grandan **skandalon**, ĝi
gaje sonoras. Petro ve-
kiĝas pro la **bruo**. Li hal-
gas la **sonorilon** kaj rigar-
la aparaton kun profunda
malŝato. Li dezirus anko-
resti en la lito, **tamen** li **leviĝas**, li **ellitiĝas**. La kombilo aŭ
dentobroso ankoraŭ sidas apud la horloĝo, sed baldaŭ ili an-
kaŭ laboros.

la ves-

malpu-
ŝuojn
so.

Kio
gas la

en

fa-

ti-
das

raŭ

Je kioma horo vi leviĝas (ellitiĝas)? Ĉu via patrino vekas vin? Kiom da fojoj ŝi devas veki vin? Ĉu vi tuj saltas el la lito?

Vespere je la 23-a horo, Petro
senvestiĝas kaj enlitiĝas.

Li ankaŭ legas kelkajn paĝojn de
interesa libro, sed baldaŭ liaj oku-
loj fermiĝas kaj li endormiĝas.
Bonan dormon, Petro, kaj feliĉajn
sonĝojn!

Petro senvestiĝas, enlitiĝas kaj endormiĝas, sed la patri-
no senvestigas, enlitiĝas sian infaneton kaj endormigas
ĝin per kanto.

Kion faras Petro je la 23-a horo? Ĉu vi legas libron antaŭ
la dormo? Je kioma horo vi enlitiĝas? Ĉu vi baldaŭ en-
dormiĝas? Ĉu vi legas la telefonlibron?

NI PROMENU TRA LA URBO

Tra la stratoj rapidas ĉiaj veturiloj: aŭtomobiloj, **pezaj ŝarĝaŭtoj** (=kamionoj), aŭtobusoj (=omnibusoj), **tramoj**, **bicikloj**, **motor(bi)cikloj** kaj maloftaj ĉaroj kun ĉevaloj. Ĉe la **stratanguloj** policistoj **gvidas** la trafikon. Sub la stratoj, tra **tuneloj**, rapidas la subteraj **trajnoj**.

Sur la **trotuaroj** ĉe **ambaŭ flankoj** de la stato, piediras, **trotas**, kuretas la **homamaso**.

La **avenuoj** estas larĝaj, kaj ambaŭflanke **vicoj** da arboj donas ombbron al la trotuaro.

En la urbocentro troviĝas (sin trovas) la grandaj kaj gravaj konstruaĵoj: La **palaco** de la nacia **Registaro**, la **urbodomo**, la **bankoj**, la grandaj **magazenoj** kun interesaj

montrofenestros, teatroj, kinejoj, **muzeoj**, **universitato** kaj belaj placoj kun **monumentoj**.

En mia **trankvila vilaĝo** estas nur dometoj kun ĝardeno kaj diversaj **butikoj**: **apoteko**, **panejo**, **legomvendejo**. Ĉe placeto la infanoj **ludas** kaj la maljunuloj sidas kaj babilas.

SKANDALO	ESCÀNDAL	STRATANGULO	CANTÓ CARRER	DEL
SONORILO	CAMPANA			
TRAFIKO	TRÀNSIT			
TRAJNO	TREN			
TRAMO	TRAMVIA			
TROTUARIO	VORERA			
TUNELO	TÚNEL			
VICO	FILERA, CUA			

VOCABULARI

AERO	AIRE	VILAĜO	LLOGARET
ANGULO	ANGLE, CANTÓ	KONTENTA	CONTENT/A, SATISFET/A CANSAT/DA
AMASO	MULTITUD, MUNTÓ	LACA	
APOTEKO	L'APOTECARI, FARMÀCIA.	MATURA	MADUR/A
AVENUE	AVINGUDA	RONDA	RODÓ
BICIKLO	BICICLETA	SEKA	SEC/A
BUTIKO	BOTIGA	SUBITA	SÚBIT/A
BROSO	RASPALL	GVIDI	GUIAR
FLANKO	COSTAT, FLANC.	KREDI	CREURE
LEGOMO	LLEGUM	PEZI	PESAR, TENIR PES
MAGAZENO	GRANS MA- GATZEMS	REGI	REGIR, GOVER- NAR
MONUMENTO	MONUMENT	ŜARGI	CARREGAR
MOTORCIKLO	MOTOCICLE- TA	TENI	TENIR, TINDRE
MUZEJO	MUSEU	AMBAŬ	AMBDÓS, AMBDUES
NACIO	NACIO	TAMEN	TOT I AIXÒ
NATURO	NATURA	REGISTARO	(EL) GOVERN (conjunt de govern- nants)
OMBRO	OMBRA	URBODOMO	AJUNTAMENT
PALACO	PALAU	MONTROFE- NESTRO	VIDRIERA, MOSTRADOR
POLICO	(LA) POLICÍA	RAPIDI	AFANYAR-SE
RADIO	RÀDIO		

LA INSTRUISTO PAROLAS

-IG té el sentit de convertir, causar, posar en l'estat expressat en l'arrel. Els verbs formats per *igi* corresponen als catalans acabats en -ificar: *stono*=pedra, *stonigi*=petrificar, *vitrigi*-vitricar, *simpligi*-simplificar. Però *blanigi* blanquejar, *nigrigi*, mascarar, *sciigi* fer saber, *sekiigi* assecar, *dormigi* fer dormir, adormir. Tots els verbs formats amb *-igi* són transitius: tenen complement directe amb acusatiu.

Igi emprat com a verb té el mateix significat: fer, convertir, inducir: *Mi igis lin labori (=mi laborigis lin)* - jo el vaig fer treballar.

Naturalment també es formen, adjectius i adverbis amb *-ig*: *simpligo* simplificació, *kuraĝiga* encoratjador/a, *kuraĝige* encoratjadorament.

-ĜI té el sentit de fer-se, tornar-se, passar a un altre estat; *ruĝiĝi* - envermellir-se, *sekiĝi* - assecar-se, *riĉiĝi* - enriquir-se (fer-se ric), *leviĝi* - alçar-se, *kuŝiĝi* - gitar-se, *la folioj flaviĝas, sekiĝas kaj falas* - les fulles s'engroixen, s'assequen i cauen.

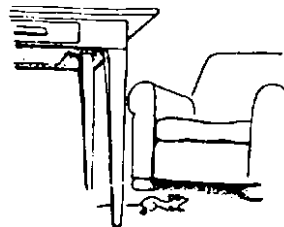
El verb *iĝi* té el mateix valor: *sekiĝi* (*iĝi seka*), *trovitas* trobar-se, *fariĝas* (= *iĝas*) – es fa, es torna. *Sidi* - estar assegut, *sidiĝi* – asseure's, agafar seient.

PRO, a causa de, per.

Pro tio - per això, *li ne venis pro la pluvo* – ell no va venir a causa de la pluja.

AŬTO, KINO: *aŭto* = *aŭtomobilo*; *Kino* = *kinematografo*. *Kinejo* és un cinema (la sala), *kino* és el cinema, l'art cinematogràfic.

15-a Leciono

La tablo nun estas malplena. La familio jam tagmanĝis. Post la manĝo restas **paneroj** (pecetoj da pano). La paneroj kuŝas sub la tablo. Muso kuretas sub la tablo kaj manĝas la panerojn. Ĝi kuras de unu **parto** al alia kaj manĝetas. Subite nigra kato venas. La museto tuj kuregas → sub la **sofon**. Kaj nun ĝi trankvile kuras sub la sofo, ĉar ĝia nigra malamiko tie ne povas **kapti** ĝin.

Observu!

Kie kuretis la muso por manĝi la restaĵojn?

SUB LA TABLO

Kien kuregis la muso kiam venis la kato?

SUB → LA SOFON

La litero **n** montras ankaŭ la **direkton**, la **celon** de movo. La kato postkuras la muson, la muso kuras → en sian **truon**.

La celo de la kato estas la muso, la celo de la muso estas la truo.

Kie vi estis hieraŭ?

Mi estis hejme. Mi estis tie.

Kien vi iras hodiaŭ?

Mi iras hejmen. Mi iras tien.

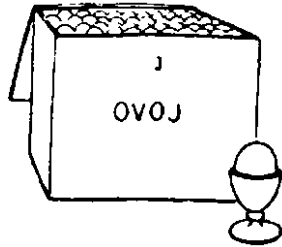
Kien vi iras hodiaŭ matene?

Kien vi iros morgaŭ vespere?

Fraŭlino, ĉu vi kuras su la sofon aŭ vi saltas sur la sofon se vi vidas raton?

La **muŝo** (la muŝo, ne la muso) rondflugas tra la ĉambro kaj jen ĝi falas...

-Kien? -**Ĝuste** en la **supujon!**

Kio estas en la supujo? Supo, **kompreneble**.

Kaj en la sukerujo, en la **salujo**, en la **inkujo** kio estas?

Kie vi havas la monon? Ĉu en la supujo?

En la ovujo estas centoj da ovoj, sed en la **ovingo** estas nur parto de unu ovo.

En la skatolo estas **cigaroj**. Ĝi estas ligna cigarujo. La cigarujo cigarujo **enhavas** dek cigarojn, la **cigaringo entenas** nur parton unu cigaro.

es-
La
sed
de

La pomojn metu en → tiun malplenan ujon.

Por mia bona tranĉilo mi aĉetis ledan ingon.

Ĉu vi ŝatas la birdojn? Jen **disĵetu** tiujn panerojn por ke ili manĝu.

Dum la festo li disĵetis **plenmanon** da **moneroj** al infanoj.

Sed **antaŭ ol ni disiru** mi volas paroli al vi pri mia nova domo.

LA DOMO

Ĉu vi deziras vidi mian novan hejmon? Ĝi estas negranda domo, sed **sufiĉe komforta**.

Jen la ĝardeneto kun kelkaj **plantoj** kaj citronarbo.

Ĉi tiu estas la dormoĉambro de miaj filoj. Ĉiu havas sian **ŝrankon** por la vestaĵoj. En la banĉambro estas lavujo kaj banujo kun varma kaj malvarma akvo.

Jen al saloneto kun la piano kaj la televidaparato. Sur la **planko** kuŝas dika tapiŝo, kaj de la **plafono** pendas moderna **lampo**. Ĉe la fenestroj pendas silkaj **kurtenoj**. Tiu ĉi **ŝtuparo** kondukas al la supra etaĝo, kie loĝas **kuracisto**. La maljuna doktoro **meritas** mian respekton kaj admiron. Li estas **respektinda** kaj admirinda persono.

Hm, bonaodoro! Ĝi venas el la kuirejo. Sur al kuirforno estas plenaj kaseroloj. En la bakforno eble estas **rostaĵo** aŭ kuko.

Ĉu vi jam foriras? Ĉu vi deziras tagmanĝi kun ni?

Ne dankon, mi bedaŭras, sed hodiaŭ ne; baldaŭ mi **revenos**. Ĝis revido.

Kio estas en mia nova hejmo?

Ĉu vi havas ĝardenon en via hejmo?

Kio estas en via dormoĉambro?

Ĉu vi povas marŝi sur la plafono?

Ĉu vi estas bona kuiristo (bona kuiristino)?

Ĉu vi ŝatas lavi kaserolojn?

Kie loĝas la maljuna doktoro? Kia homo li estas?

SENFINA RAKONTO

Malfrue en la nokto viro sidas sola sur benko de placo. Policisto **alproksimiĝas** kaj demandas al li:

-Kion vi faras ĉi tie? Kial vi ne iras hejmen?
 -Ĉar mia edzino estas **kolera**.
 -Kial via edzino estas kolera?
 -Ĉar mi ne iras hejmen.

Kion faris la viro?
 Kiu alproksimiĝas?
 Kie li sidis?
 Kien li ne volas iri?
 Kion faras via edzino kiam vi malfrue revenas hejmen?
 Ĝis revido, amiko!
 Legu kaj relegu la lecionojn!

VOCABULARI

CELO	OBJECTIU, FI- NALITAT	ŜRANKO	ARMARI
CIGARO	CIGAR	TAPIŜO	TAPÍS
EDZO	ESPÓS	ĜUSTA	EXACTE, JUST
INKO	TINTA	SUFICĀ	SUFICIENT
FORNO	FORN		
KASEROLO	CASSOLA	APERI	APARÈIXER
KURTENO	CORTINA	CELI	TENDIR A
MUSO	RATOLÍ	KAPTI	ATRAPAR
MUŜO	MOSCA	KOLERI	ENFADAR-SE
PLAFONO	SOSTRE	KUIRI	CUINAR
PLANKO	EL TERRA	KURACI	CURAR
PLANTO	PLANTA	MERITI	MARÈIXER
RESPEKTO	RESPECTE	ROSTI	ROSTIR, TORRAR.
SALO	SAL		
SOFO	SOFĀ		
ŜTUPO	GRAÓ		
ŜTUPARO	ESCALA		

LA INSTRUISTO PAROLAS

ACUSATIU DE DIRECCIÓ. De la mateixa manera que en “Joan corre a Pere”, Pere representa l’objectiu de l’acció, en “Joan corre a Montevideo”, Montevideo representa també la finalitat de l’acció, d’un moviment. Així direm en esperanto: *Johano postkuras Petron i Johano kuras Montevideon.*

Aquest acusatiu de direcció és de molta utilitat, ja que ens permet distingir el moviment amb translació del moviment sense translació:

La hundo kuras en la ĝardeno - el gos corre en el jardí (estant dins d’ell). *La hundo kuras en la ĝardenon* (el gos entra corrents en el jardí des de fora). *La muso kuretas sub la tablo* - el ratolí corre davall la taula. *De sub la tablo la muso kuras sub la sofon* - de sota la taula el ratolí corre a sota del sofà.

KIE – on, *kien* – a on, cap on, *tie* – allà, allí, *tien* – cap allà, cap on.

L’adverbi de lloc pot prendre la n de l’acusatiu de direcció: *hejme* - a casa, *hejmen* – cap a casa, *supre* - amunt, *supren* – cap amunt, *antaŭe* - davant, *antaŭen* - endavant. *Ĉiam antaŭen!* – Sempre endavant!

-**UJ** dóna la idea general de recipient, de continent: *supujo* - sopera, *monujo* - bitlletera, *monerujo* - moneder. *Laktujo estas ujo por lakto* – Una “lletera” és un recipient per ficar llet.

Vegeu la nota de la lliçó complementària.

DIS - és un prefix que denota dispersió: *disdoni* – distribuir (donar a molts), *dismeti* – distribuir (col·locar en diversos llocs), *disiri* – separar-se (anar per camins diferents), *disiĝi* – separar-se, *disigi* – separar. *La vojjoj disiĝas* - els camins se separen. *Miaj aĵoj dise kuŝis sur la planko* - les meves coses “estaven amollades” pel terra.

RE - senyala la repetició: *relegi* - rellegir, *refari* - refer, *reveni* – tornar a venir, *redoni* – tornar (tornar a donar). *Ĝis (la) revido* – Arreveure! (A re+veure).

-ING senyala allò que conté parcialment alguna cosa: *ovingo* – ouera, *cigaringo* – filtre (per a cigarrets), *kandelingo* – canelobre. *Kandelingo estas ingo por kandelo -ingo* dóna idea idea de beina. *Sabringo* – la beina d’un sabre.

-IND denota allò que és digne, que mereix: *Fidinda* - fidedigne, feaent. *Vidinda pejzaĝo* - un paisatge digne d’èsser vist, *leginda libro* – un llibre que val la pena, *respektinda* – respectable, *ridinda* – ridícul. *Respektinda persono estas persono inda je respekto*. Indeco – dignidad-

-ER. Aquest sufix assenyala la partícula, l’element constitutiu: *sablo* – sorra, arena, *sablero* - granet de sorra, *fajro* - foc, *fajrero* – espurna, guspira, *monero* - moneda, *panero* - molla de pa. *Panero estas ero da pano*. *Diserigi* – desfer en molletes (desmenuçar).

SEN - sense: *sen pano kaj sen mono* - sense pa i sense diners. *"pli bona pano sen butero ol kuko sen libero"* - més val (millor) pa sense mantega (pa a seques), que pastissos sense llibertat.

També aquesta preposició s’utilitza com a prefix *sengusta supo* – sopa insípida, *vesto de senmakula blankeco* - vestit de blancura immaculada (*makulo* – màcula, taca). *Senhoma vilaĝo* – llogaret desert (sense persones).

Algunes expressions:

Kompreneble (comprensiblement) s’usa com el nostre coloquial “naturalment” o “s’entén”.

Plenmano es un grapat (una mà plena). *Plenkulero* - una cullerada, *plenbuŝo* - una bocada.

Por ke ili manĝu – per tal que ells mengen.

Antaŭ ol ni disiru – abans no ens separem.

Enhavi - contenir.

Enteni - contenir agafant-ho, subjutant-ho (*Teni* – tenir/tindre, assir, *havi* – posseir/haver).

16-a Leciono

- Diru al mi, sinjoro; ĉu **vi** estas la instruisto?
- Ne, sinjoro, mi estas lernanto.
- Jes, vi estas persono kiu lernas, vi estas **lernanto**.

Antaŭ tri monatoj vi diris: "Mi lernos esperanton", tiam vi estis **lernonto**.

Kaj post du aŭ tri monatoj vi diros: "Mi lernis esperanton", tiam vi estos **lerninto**.

Ni ankaŭ povas diri: vi estas **lernanta homo**, vi estis **lernonta homo**, vi estos **lerninta homo**.

Tiel la persono kiu prezidas estas la prezidanto, la persono kiu amas estas amanto.

- Pardonu, sinjoro, sed ankoraŭ mi ne tute komprenas...
- La **participoj** ne estas malfacilaj.

Bonvolu, observi la jenajn ekzemplojn:

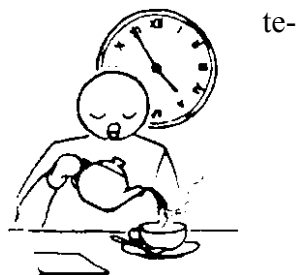
Petro estas homo tre **akurata**. Li ĉion faras en la ĝusta momento. Ĉiutage je la kvina horo, Petro trinkas tason da teo. Ni iru ĝis la kafejo, kie Petro **kutimas** trinki sian teon kaj observu.

Estas kvin antaŭ la kvina.

Sur la tablo estas taso kun kulereto, kruĉo kaj sukerujo.

La teo estas en la tekruĉo (=teujo).
Petro trinkas la teon.

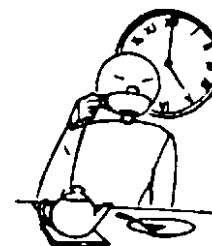
Petro ESTAS TRINKONTA la teon.

Estas ĝuste la kvina.

La teo estas en la taso. Petro trinkas ĝin.

Petro ESTAS TRINKANTA la teon.

Jam estas dek kvin post la kvina.

La taso estas malplena. Petro jam trinkis la teon.

Petro ESTAS TRINKINTA la teon.

Se morgaŭ ni denove observos Petron en la kafejo ni vidos, ke je la kvara kaj kvindek kvin.

Li **ESTOS TRINKONTA** la teon.

Je la kvina

Li ESTOS TRINKANTA la teon.

Je la kvina kaj dek kvin

Li ESTOS TRINKONTA la teon.

Sed hieraŭ mi ankaŭ estis en tiu kafejo kaj vidis, ke kvin minutoj antaŭ la kvina

Petro ESTIS TRINKONTA la teon.

Je la kvina

Petro ESTIS TRINKANTA la teon.

Je la kvina kaj dek kvin

Petro ESTIS TRINKINTA la teon.

Petro trinkas la teon kaj la teo estas trinkata.

Hieraŭ je la kvara kaj kvindek kvin
La teo ESTIS TRINKOTA de Petro.

Je la kvina
La teo ESTIS TRINKATA de Petro.

Je la kvina kaj dek kvin
La teo ESTIS TRINKITA de Petro.

Nun je la kvara kaj kvindek kvin
La teo ESTAS TRINKOTA de Petro.

Je la kvina
La teo ESTAS TRINKATA de Petro.

Je la kvina kaj dek kvin
La teo ESTAS TRINKITA de Petro.

Kaj morgaŭ je la kvara kaj kvindek kvin
La teo ESTOS TRINKOTA de Petro.

Ĝuste je la kvina
La teo ESTOS TRINKATA de Petro.

Je la kvina kaj dek kvin
La teo ESTOS TRINKITA de Petro.

La trinkota teo estas ankoraŭ en la teujo.
La trinkata teo estas en la taso.
La trinkita teo ne plu estas en la taso; ĝi estas en la stomako
de Petro (la trinkinto).

Ĉu je la 5-a Petro estas trinkinta la teon?
Ĉu je la 6-a la teo estas ankoraŭ trinkota de Petro?
El kio estas faritaj viaj ŝuoj?

Lernonto aĉetas libron.

Lernanto uzas libron.

Lerninto metas la libron en la bibliotekon kaj portas sur
la brusto la verdan stelon.

Amonto rigardas la fraŭlinon, esperas.

Amanto razas sin ĉiutage skribas **parfumitajn** leterojn,
vidas ĉion **rozkolora**.

Aminto ĵetas leterojn klaj **portretojn** en la fajron.

LERNANTO RAKONTAS...

Hieraŭ mi estis sidanta antaŭ mia skribotablo. Mi jam es-
tios lerninta la 15-an lecionon de mia lernolibro kaj estis
skribanta **leteron** al mia frato, kiam Petro eniris en la
ĉambron.

- Kiel vi fartas? - Li diris. La vetero esats agrabla. Ĉu
vi volas promeni kun mi tra la parko?
- Jes, kial ne? La leteron mi skribos vespere - mi res-
pondis.

Mi surmetis mian jakon kaj ni foriris kune.

Dum ni estis marŝantaj sur la strato li klarigis al mi la
koncerton, kiun ni estos aŭskultontaj. Tiu koncerto jam
estis **ludita** en la pasinta dimanĉo, sed pro la **sukceso** ĝi
estos ripetata (reludata) hodiaŭ.

En la parko ni vidis la statuon de Mendoza, la **fondinto**
de Buenos Aires.

En aliaj urboj estas monumentoj al Zamenhof, la **kreinto**
de esperanto.

Multaj promenantoj **ĝuis** la belan veteron.

En la koncertejo jam multaj ĉeestantoj sidis. La ludontaj
muzikistoj estis jam kun siaj instrumentoj.

Dum la koncerto la aŭskultantoj silentis.

Kiam ni revenis hejmen la suno estis malaperanta ĉe la
horizonto.

Kaj ĉu mi diru al vi sekreton? La leteron, kiun mi estis skribonta al mia frato mi ne skribis; ĝi estas ankoraŭ skribota.

Kion mi estis faranta, kiam venis Petro?
Kion diris Petro dum ni estis marŝantaj?
Kien ni iris? Kion ni vidis tie?
Kiu estis Mendoza? Kiu estis Zamenhof?
Kiu sidis en la koncertejo?
Kion faras la aŭskultantoj?

Nun vi povas kompreni la signifon de la vorto esperanto. D-ro Zamenhof ne subskribis sian unuan libron per sia nomo, sed per **pseŭdonomo** "D-ro esperanto", **t.e.** (tio estas), la doktoro kiu esperas, kiu havas esperon.

VOCABULARI

EKZEMPLO	EXEMPLE	KREI	CREAR
KONCERTO	CONCERT	PETI	DEMANAR
LETERO	CARTA	PREZIDI	PRESIDIR
PARFUMO	PERFUM	SUKCESI	TENIR ÈXIT
PORTRETO	RETRAT	KLARIGI	ACLARIR, EXPLICAR
AKURATA	PUNTUAL	T. E. (TIO ESTAS)	AÇÒ ÈS, ÈS A DIR
FONDI	FUNDAR	BONVOLU	TINGUEU A BÈ, SI ET PLAŬ.
KUTIMI	ACOSTUMAR	MI PETAS	ET DEMANE, PER FAVOR.

LA INSTRUISTO PAROLAS

PARTICIPI ACTIU - ANTA, INTA, ONTA. En català el participi ("participa" del verbo i de l'adjectiu) és un adjectiu. En esperanto, el participi podrà ésser adjectiu, substantiu o adverbi. Però a pesar d'ésser majors en esperanto les possibilitats del participi, aquest és molt més simple que en qualsevol llengua nacional.

La forma següent és útil per a qualsevol verb:

Mi parolas – jo parlo / parle.

Mi parolis – jo parli / vaig parlar.

Mi parolos – jo parlaré.

Mi estas parolanta – Jo estic parlant.

Mi estis parolanta – Jo estava parlant.

Mi estos parolanta – Jo estaré parlant.

Mi estas parolinta – Jo he parlat

Mi estis parolinta – Jo havia parlat

Mi estos parolinta – Jo hauré parlat

Mi estas parolonta – Jo vaig a parlar / Jo he de parlar.

Mi estis parolonta – Jo anava a parlar / Jo havia de parlar.

Mi estos parolonta – Jo aniré a parlar / Jo hauré de parlar.

En català emprem les formes compostes a sovint sense verdadera necessitat: Què estàs fent? En comptes de: Què fas? En esperanto preguntem *Kion vi faras?* I no *Kion vi estas faranta?*, és a dir, que emprem les formes compostes només quan siga necessari; quan siga precis relacionar dos fets en el temps.

Compareu: Quan jo vaig entrar ell estava menjant.
 Quan jo vaig entrar ell anava a menjar
 Quan jo vaig entrar ell havia menjat.

Kiam mi eniris li estis manĝanta
Kiam mi eniris li estis manĝonta
Kiam mi eniris li estis manĝinta

Igualment ocorre per als demés temps: Jo cantaré demà - *Mi kantos morgaŭ*. Jo estaré cantant quan Pere entre - *Mi estos kantanta kiam Petro eniros*.

El participi substantiu també pot emprar-se en els distints temps: L'oració: "Ell és el constructor" pot ser, segons els casos:

Li estas la konstruanto – "qui construeix"
Li estas la konstruinto – "qui construí"
Li estas la konstruonto – "qui construirà"

Saluton. Cezaro, la mortontoj vin salutas

PARTICIPI PASSIU - ATA, ITA, OTA.

Indica que una persona o cosa pateix l'acció del verb: carta escrita, home castigat, pont construït.

En esperanto el participi passiu es forma amb les terminacions *ata - ita - ota*.

<i>La domo estas</i>	<i>Konstruata</i> la casa és (està éssent) construïda <i>Konstruuta</i> la casa ha sigut construïda <i>Konstruota</i> la casa va a ser construïda
----------------------	---

<i>La domo estis</i>	<i>Konstruata</i> la casa era construïda <i>Konstruuta</i> la casa havia sigut construïda <i>Konstruota</i> la casa anava a ser construïda
<i>La domo estos</i>	<i>Konstruata</i> la casa serà construïda <i>Konstruuta</i> la casa haurà sigut construïda <i>Konstruota</i> la casa anirà a ser construïda

Cal adonar-se'n que els participis passius s'usen en esperanto amb una major precisió que en qualsevol llengua nacional:

Konstruota domo és una casa per construir (-ota), de la qual en tenim només els plànols. *Konstruata domo*, és una casa que s'està construïnt (-ata), i *Konstruuta domo*, és una casa ja construïda, acabada (-ita). *Domo konstruata el brikoj* és una casa que s'està construïnt amb maons. *Domo konstruuta el brikoj* és una casa (ja) construïda amb maons.

I amb açò ja hem vist les 12 formes del verb amb les quals, l'esperanto substitueix amb avantatges les milers de formes existents en altres llengües.

17-a Leciono

Vi jam konas la historion: "Petro amas Marian kaj Maria amas Petron"

Ili amas **unu la alian**.
Ili amas **sin reciproke**.

Petro iris ĉe **ĵuveliston** kaj aĉetis du **orajn** ringojn (=ringoj el oro), kaj petro fariĝis **fianĉo** kaj Maria fariĝis fianĉino. Ili **ge-fianĉiĝis** (ge = li + ŝi).

La gefianĉoj estas **strangaj** homoj kaj ili **agas** strange. Fianĉo iras ĉiam elegante vestita kaj **zorge** kombita kaj razita, kaj faras multajn **donacojn** al sia fianĉino - florojn, bombo-
nojn, ĵuvelojn - kaj ofte **invitas** ŝin al kinejo aŭ teatro. Kaj ĝuste tion ankaŭ faras Petro.

Bedaŭrinde ofte ankaŭ venas la patrino aŭ la frateto de Maria. La patrino malŝatas la plenajn aŭtobusojn kaj preferas veturi per **taksioj** (= taksiaŭtoj) kaj la frateto ĉiam **elektas** la plej karajn **glaciaĵojn**.

Maria ankaŭ faras donacojn al Petro. Ŝi faras stranga-kolorajn kravatojn por sia amato. Sed ili estas feliĉaj kaj ŝatas promeni kun la mano en la mano sub la luno, aŭ **prefere** sen luno...

En unu bela tago Petro kaj Maria staris antaŭ la **pastro** kaj fariĝis **edzo** kaj **edzino**. Ili fariĝis geedzoj (= geedziĝis).

La patrino de Maria estas nun la **bo**patrino de Petro, kaj la kara frateto nun fariĝas la **bo**frato de Petro.

Post kelke da tempo la **cikonio** faris viziton al la hejmo de Petro. Nun la gepatroj de Petro kaj Maria fariĝis **avoj**, ĉar ili havas novan **nepon**. Kaj la frato de Petro nun estas lia **onklo**. La

ĵuna Petreto estas lia **nevo**. Kaj la filoj de la frato de Petro estas kontentaj, ĉar ili ricevis tute novan **kuzon**.

Ho, la familio!

Sed ne nur la homoj geedziĝas, ankaŭ la bestoj tion faras. La koko havas multajn edzinojn. Sed ĝi estas feliĉa, ĉar ili jam estas vestitaj de la naturo mem.

La filojn de la koko ni nomas la **kokidoj**.

Juna ĉevalo estas ĉevalido. La rondetaj rozkoloraj **idoj** de la porko estas la porkidoj.

Vi memoras ke mi estis skribonta leteron al mia frato kiam envenis Petro.

La leteron mi skribis kaj **sendis** en la posta tago.

La skribitan leteron mi metis en **koverton** (= mi enkovertigis), skribis la **adreson**, **gluis** la **poŝtmarkojn** sur la koverton kaj fermis la koverton.

Mi iris al la poŝtoŝtanco (= poŝtejo) kaj metis la leteron en **leterkeston** (= mi enpoŝtigis la leteron). Kaj nun mi atendas la respondon.

Leterportisto disportas la leterojn.

Kion mi faris per la skribita letero?

Ĉu vi ŝatas ricevi leterojn de viaj amikoj?

Ĉu vi akurate respondas?

Ĉu vi kolektas poŝtmarkojn?

Ĉu vi estas filatelisto?

2-AKTA DRAMO

- kun epilogo -

1-a akto

S-ro direktoro sidas sur komforta seĝo antaŭ sia skribotablo. En la ĉambro estas nur unu seĝo, tamen la **ĉarma**, blonda oficistino ankaŭ sidas skribas.

La direktoro estas feliĉa.

kaj

2-a akto

La edzino de la direktoro ras. Ŝi estas nek ĉarma nek blonda; ŝi estas furioza.

La fraŭlino ne **plu** sidas.

La direktoro ne **plu** estas feliĉa.

eni-

Epilogo - laŭ via plaĉo.

Kio okazos poste, morgaŭ?

Morgaŭ la edzino batos la edzon.

Morgaŭ la direktoro **maldungos** la oficistinon. (Ĉu tio estus **justa**?).

Morgaŭ la sinjoro aĉetos belan juvelon por la edzino.

Kiu fino estas ĝusta, laŭ via opinio?

Ĉu vi havas fantazion? Ĉu vi plaĉis la vi la dramo?

Kion vi **estus farinta** en simila kazo?

Ĉu vi estus forkurinta?

Verku alian epilogon.

VOCABULARI

ADRESO	ADREÇA	RECIPROKA	RECÍPROC7A
AKTO	ACTE (teatral)	SIMILA	SIMILAR
AVO	AVI, IAIO	STRANGA	EXTRANY/A
CIKONIO	CIGONYA		
EDZO	ESPÓS	APOGI	RECOLZAR
FIANĈO	PROMÉS, NUVI	DONACI	DONAR
GLACIO	GEL	DUNGI	CONTRACTAR
GLUO	COLA	MALDUNGI	ACOMIADAR
JUVELO	JOIA	ELEKTI	ELEGIR
KESTO	CAIXA, CAIXÓ	INVITI	CONVIDAR
KOVERTO	SOBRE	KOLEKTI	COL·LECCIONAR
KUZO	COSÍ	PREFERI	PREFERIR
NEPO	NÉT	SENDI	ENVIAR
NEVO	NEBOT	GLACIAĴO	GELAT (cosa feta amb gel)
		LETERKES-TO	BÚSTIA (caixó de cartes)
ONKLO	ONCLE	KION VI ESTUS FARINTA?	QUÈ HAURIES FET TU?
ORO	OR		
PASTRO	MOSSÈN		
POŜTO	CORREU		
POŜTMARKO	SEGELL		
RINGO	ANELL		
ĈARMA	ENCANTADOR/A		
JUSTA	JUST/A		

LA INSTRUISTO PAROLAS

ILI AMAS UNU LA ALIAN = ILI AMAS SIN RECIPROKE.

Quan l'acció és recíproca o mútua s'empren aquestes formes.

El sentit de "el es va ferir" és clar, però "ells es van ferir" pot significar que cadascun d'ells es va ferir (en un accident), o que es van ferir entre ells, recíprocament (en una baralla).

Per tal d'evitar aquesta ambigüetat direm en esperanto: *ili sin vundis en akcidento* (= *ĉiu el ili sin vundis* – cadascú d'ells es va ferir) y *ili sin vundis reciproke o ili vundis unu la alian* – ells es van ferir l'un a l'altre.

Només com a llicència poètica podreu trobar-vos amb: *La dentoj mordas la langon, tamen ambaŭ sin amas* - les dents mosseguen la llengua, i no obstant això s'estimen.

GE - aquest prefix té la virtut de reunir ambdós sexes: *miaj gepatroj* – els meus pares (mon pare i mamare), *lernejo por geinfanoj* (*geinfanma lernejo*) – escola “mixta” (per a nens i nenes), *ili geedziĝis* – ells es van casar (es van fer marit i muller).

BO - aquest prefix indica el parentesco polític, resultant del matrimoni: *Bopatrino* – sogra, *bofilo* – gendre, *bofrato* – cunyat, *boparencoj* – parents polítics.

-ID és un sufix que assenyala el descendent, el cadell, porcell, llobell, vedell (*-ell*): *koko* – gall/pollastre, *kokido* – pollet, *porkido* - porcell, *Izraelido* – israelita (descendent d'Israel). *Ido* és fill, descendent. *Johano loĝas tie kun sia vasta idaro* - Joan viu allà amb la seva vasta prole.

LAŬ - segons, conforme a: *agu laŭ via plaĉo* – actua segons et plaga. *Laŭ mia horloĝo estas la oka* – segons el meu rellotge són les vuit. *Mi marŝis laŭlonge de la fervojo* – jo vaig caminar al llarg del ferrocarril, *laŭlarĝe* – a l'ampla.

PLU - més – amb sentit de duració en temps o espai: *mi ne laboras plu* - jo no treballo més, *kion plu vi scias?* - què més saps? *Trinku unu pluan taseton* – beu-te'n una tassa més. *Kaj tiel plu (ktp)* – i així més (etcétera).

ŜATI - PLAĈI. Ja coneixem bé el verb *ŝati*. És un verb transitiu i assenyala el nostre gust personal, subjectiu. *Tiu domo*

estas plaĉa sed mi ne ŝatas ĝin - aqueixa casa és agradable (plaent) però a mi no m'agrada.

PLAĈI és verb intransitiu i significa agradar, ésser agradable en la seva qualitat plaent: *tio plaĉas al mi* – això m'agrada. *Plaĉa muziko* - música plaent. *Kiel plaĉas al vi la ĝardeno?* - Com trobes el jardí?

VERKI és compondre o escriure obres literàries, musicals, etc. (obres d'art en general): *verki libron* - escriure (compondre) un llibre, *verkisto* - un escriptor, *teatra verko* - obra teatral. *Leteron mi skribas sed rakonton mi verkas*.

ZORGI es cuidar d'alguna cosa, prendre cura per alguna cosa: *ne zorgu pri mi!* - no et preocupes per mi! *Pli zorgas unu patrino pri dek infanoj ol dek infanoj pri unu patrino* - cuida més una mare de deu fills (nens) que deu fills d'una mare. *Zorge farita* – fet amb cura. *Senzorga* - descurat, despreocupat.

AGI és obrar, actuar: *agi juste* - obrar justament (amb justícia), *justa ago* - acció justa. *Zorgu pri viaj agoj!* – Preocupa't pel que fas!

ORACIÓ PASSIVA. Podem emprar també el nostre coneixement dels participis per poder verificar si un verb ha d'anar seguit per l'acusatiu.

Sea la oración:

Petro manĝas panon - Pedro come pan.

Si l'oració pot canviar-se a forma passiva, aleshores serà transitiva: anirà seguida de **-n**.

La pano estas manĝata de Petro. El pan és menjat pel Pere.

Provem amb: *Petro kuŝas sur la lito* - Pere jau al lilit.

Veiem que si provem de posar-la en forma passiva, l'oració perd el seu sentit. Es tracta, doncs, d'una oració intransitiva.

La pano estas manĝata de Petro. Veiem que després de la forma passiva usem *de* per tal de designar a l'agente, aquell qui fa: *esperanto estas lingvo kreita de Zamenhof* (kreita perquè ja està creada, acabada de crear).

Rozkolora és color de rosa. I de la mateixa manera es forma *violkolora* – color violeta, *orangkolora* – color taronja, *citronflava* – groc llimona.

Ludi és jugar (*ludilo* - joguet). Però com en anglès i francès, aquest verb significa, a més, interpretar un paper teatral - *ludi teatran rolon*, i tocar un instrument - *ludi pianon*.

18-a Leciono

Vojaĝante (=dum oni vojaĝas) oni lernas. Tio estas vera, ĉar vojaĝinte en Bolivio mi multon lernis.

Dum mia restado en tiu lando pluvis kaj pluvadis dum du semajnoj, kaj dum la tuta tempo mi legadis en la ĉambro. Ho, mi multon lernis!

Nur ĝenis min la daŭra **martelado** de iu **forĝisto**, loĝanta apude. Sed ne nur mi legis en tiu hotelo, mi ankaŭ **amu-ziĝis**, ĉar tie estis sufiĉe da musoj.

Kiam mia kuzino ekvidas (=subite vidas) muson ŝi ektimas (=subite timas), eksaltas kaj ekploras - Kaj mi ekridas.

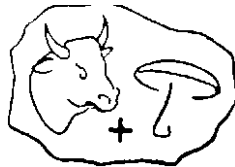
Ĉu vi parolas dormante?
Ĉu vi ŝatas longajn paroladojn?
Kion vi faras dum longa pluvado?
Ĉu vi facile ekridas aŭ ekploras?

BIFSTEKO KUN FUNGOJ

S-ro Smith estas anglo. Ĉu vi cias kio estas anglo?
- Jes, mi scias; anglo estas sinjoro kiu **fumas pipon**, legas la Bibliion, kaj ne ŝatas lerni fremdajn lingvojn.
S-ro Smith ja estis vojaĝema. Tial ke (=ĉar) en Londono la vetero estas malagrabra dum la vintro, nia amiko per aeropalano veturis suden, al la sunplena Valencio, en **Hispanujo**. Li gaje promenadis tra la urbo, admirante la oranĝarbojn, kaj la belajn brunulinojn, sed ekvidinte restoracion li eksentis apetiton.

"Por festi tiun ĉi belan tagon mi mendos mian preferatan manĝon: Bifstekon kun **fungoj**", diris S-ro Smith. Li eniris la restoracion, sidis ĉe tablo kaj **vokis** la kelneron. S-ro Smith tuj mendis - Anglalingve - (=en la angla lingvo), kompreneble - bifstekon kun fungoj. La kelnero ridetis, se ne komprenis. Tiam S-ro Smith ekhavis brilan ideon. Li prenis paperon kaj krajonon kaj **desegn**is sian mendon tiel:

La kelnero prenis la papereton kaj ris. Farinte sian mendon S-ro observis la manĝejon. Blanka tavolo kovris la tablon. Sur ĝi estis **ro**, **forko**, kulero, tranĉilo, buŝtuglaso, vinbotelo, **kruĉo** kun akvo kaj **pankorbo**. La tuta manĝilaro estis pura.

fori-Smith blotu-teleko,

Ĉe la apuda tablo sidis tri manĝantoj. Unu manĝis **viandros-taĵon** kun **terpomoj** kaj **legomoj**, la dua manĝis **bakitan kokidon** kun salato, la tria jam estis manĝanta la **deserton**: kukojn kaj fruktojn. Laŭ la aspekto ili **ŝajnis fremduloj**.

Sed nia anglo jam estis perdanta sian **paciencon** (=li jam senpacientiĝis), tiam, post 20 minutoj, fine revenis la kelnero. Ĉu li alportis la deziratan manĝaĵon? - Tute ne! **Anstataŭ** tio, en unu mano li portis **pluvombreton** kaj en la alia enirbileton por la **taŭrobatalo**!

S-ro Smith ne lasis **trinkmonon** por la kelnero...

Kie loĝis S-ro Smith? Kien li veturis?
Kial li forveturis? Ĉu li veturis bicikle?
Kion li admiris? Kion li tre ŝatis?
Ĉu vi fumas pipon?
Ĉu S-ro Smith parolis hispane? Kion li faris?
Ĉu la desegno estis komprenebla?
Kio estis sur la manĝotablo?

Ĉu la kelnero tuj revenis? Kion li alportis **anstataŭ** la menditan manĝaĵon? Ĉu S-ro Smith estis feliĉa?

Kion vi estus farinta en tiu okazo?

La filo de Petro ankaŭ nomiĝas (=estas nomita) Petro, sed la gepatroj nomas lin **Peĉjo**. La nomo de la filino estas Sofia, sed la gepatroj nomas ŝin **Sonja**. Kaj Peĉjo kaj Sonja nomas sian patron **paĉjo**, kaj sian patrinon **panjo**.

Ĉu ankaŭ oni nomas vin per karesa nomo - "Pepe", "Paco", Maruja"?

La patro de Maria estas la avo de la eta Petro, sed la avo de Maria, kio estas?

- Li estas la **praavo** (=patro de la avo) de eta Petro (=Peĉjo) kaj Peĉjo estas lia **pranepo**.

La unuaj homoj sur al tero estis niaj prapatroj aŭ prauloj. Ili vivis en la pratempo. En Ameriko estas ankaŭ grandaj ne bone konataj praarbaroj.

Ĉu vi havas vivantan praavon?

Ĉu niaj prapatroj estis pli feliĉaj ol ni?

Ĉu niaj pranepoj estos pli **saĝaj** (=Prudentaj, inteligentaj), ol ni?

Karlo invitis min ĉeesti festeton ĉe li. Mi demandis lin: "je kioma horo mi devas esti ĉe vi, kaj kiel mi devas vesti min"?

Li respondis: "Ĉe mi vi povas fari ion ajn, babili kun iu ajn. Kiam ajn vi venos mi vin akceptos."

Vivu la libero!

Ĉu vi aŭskultas ian ajn programon en la radio?

Ĉu vi parolas kun iu ajn sur la strato?

LA KORVO KAJ LA VULPO

Jen la fama **fablo** de fama verkisto. rerakontas ĝin ne **versoforme**, sed simpla **prozo**.

Ni
en

en

S-ro Korvo sidis sur **branĉo** tenante sia **beko** bonodoran **fromaĝon**.

S-ro Vulpo tre malsata **vagadis** tra la arbaro kaj ekflaris la odoron de la fromaĝo. Ekvidinte la korvon kun la fromaĝo, la vulpo volis ĝin manĝi, sed ĝi estis tro alta. Sed S-ro Vulpo estas **ruza** kaj li **flate** ekparolis al la korvo: "Sinjoro Korvo, kiel bela vi estas! Kiel brila estas via plumaro! Se via voĉo estus tiel bela kiel via plumaro vi estus la reĝo de l' arbaro! Kantu, sinjoro korvo, kantu por ke mi aŭdu vian belan voĉon!"

Aŭdinte tion, la korvo, kiu estis kredema kaj **vantema**, malfermis sian bekon por kanti kaj la bongusta fromaĝo falis en la buŝegon de sinjoro Vulpo.

"Dankon, diris S-ro Vulpo, kaj estonte ne fidu la flatantojn. Ĉi leciono tamen, valoras fromaĝon"

"Ju pli oni vivas, des pli oni lernas" - **grumblis** la korvo.

Kie vagadis la korvo? Ĉu la korvo bele kantas? Kia estas la vulpo?

Kial la korvo malfermis al bekon? Ĉu la korvo agis saĝe?

VOCABULARI

BRANĈO	BRANCA	FLATI	ADULAR
DESERTO	POSTRES	FORĜI	FORJAR
FORKO	FORQUETA	GRUMBLI	GRUNYIR
FROMAĜO	FORMATGE	ĜENI	MOLESTAR
FUMO	FUM	KARESI	ACARONAR
FUNGO	FONG	KRII	CRIDAR
KORBO	CISTELLA	VAGI	VAGAR
KORVO	CORB	VOKI	CRIDAR (a algú)
KRUĈO	GERRA	FREMDA	FORASTER/A
MARTELO	MARTELL	FREMDULO	UN FORASTER
PACIENCO	PACIËNCIA	PLUVOMBRELO	PARAIGÜES
PIPO	PIPA	SUNOMBRELO	PARASOL
REĜO	REI	TERPOMO	PATATA, CREÏLLA
SALATO	AMANIDA	TAŬROBATALO	CORREGUDA
TELERO	PLAT	TRINKMONO	DE BOUS
		(=MONO	PROPINA
		TRINKI)	
VULPO	RABOSA, GUINEU	SAĜA	ASSENYAT/DA
RUZA	ASTUT/A	SAĜECO	SENY
VANTA	VANITÓS/A	MALSAĜA	INSENSAT/A
AMUZI	DIVERTIR	SAĜULO	SENYUT,
DAŬRI	DURAR		ASSENYAT
DESEGNI	DIBUIXAR		

LA INSTRUISTO PAROLAS

-ANTE, -INTE, -ONTE. Els participis adverbis corresponen al gerundi en català, que acaba amb -ant, -ent o -int.

El participi adverbi no s'utilitza en els temps compostos.

Manĝonte mi eniris la restoracion – havent de menjar vaig entrar al restaurant, *manĝante mi legis la ĵurnalon* – menjant vaig llegir el diari, *manĝinte mi pagis kaj foriris* – havent menjat, vaig pagar i me'n vaig anar.

La forma passiva (-ate, -ite, -ote) és d'ús poc freqüent. *Li vizi-tis min neatendite* – ell em va visitar inesperadament. *Estis skribite* - estava escrit.

KIEL AJN és de qualsevol manera, *kiu ajn* – qualsevol (o qualsevulla), *kiam ajn* - en qualsevol moment, *io ajn* - qualsevol cosa, *kie ajn* - en qualsevol part, *ktp*. La partícula *ajn* “indefineix” (lleva definició).

AD expressa l'acció: *krono* – corona, *kronado* – coronació; acció continuada: *pafo* - tir, *pafado* - tiroteig; nom d'acció: *uzi* - usar, *uzado* – l'ús, *naĝado* - natació, *kantado* - el cant.

EK - assenyala començament de l'acció o acció breu: *vidi* - veure, *ekvidi* - percebre, *ekmarŝi* – arrancar a caminar, *ekkuri* – arrancar a córrer.

PRA - és un prefix que assenyala allò primitiu, el parentesc distant en el temps: *pratempe* - temps primitius, *praulo*, *prapatro* - avantpassat, *praavo* - besavi, *pranepo* - besnet. *Praa* – primitiu, primitiva.

-ĈJ, NJ són sufixos amb els quals es formen els diminutius afectuosos, masculins i femenins, respectivament i es col·loquen darrere de las primeres lletres del nom, abreviant-lo: *pa-*

tro - pare, *paĉjo* - papà, *panjo* - mamà, *Jozefo* - Josep, *Joĉjo* - Pep.

Aquest es l'únic cas en què s'altera una arrel en esperanto (*panjo*). Perquè l'ús de noms íntims i afectuosos és voluntari i s'escapa de qualsevol regla.

En la literatura de l'esperanto trobareu els mateixos noms femenins amb terminació “a” o “o”: *Sofia* = *Sofio*, *Sonja* = *Sonjo*.

JU PLI, DES PLI és “quant més, tant més”: *ju pli da suno*, *des pli da sano* – quant més sol, més salut, *ju pli oni vivas*, *des pli oni lernas* – quant més es viu, més se sap.

DE L'. En esperanto pot suprimir-se la “a” final de l'article després de preposició acabada en vocal, o abans de paraula que comence en vocal: *de l'amo* (de la amo). Però aquesta elisió només s'usarà en poesia o, molt excepcionalment, en prosa.

19-a Leciono

NI VETRURAS AL ESPERANTO-KONGRESO

Veturonte al Kongreso, Petro kaj Maria **renkontas** Karlon antaŭ la fervoja stacidomo.

Petro - Rapidu, samideano, vi marŝas **kvazaŭ** vi havus multe da tempo!

Karlo - Pardonu, sed mi ne kulpas. **Kvankam** mi dormis nur du horojn mi frue leviĝis kaj devis **adiaŭi** (=diri adiaŭ) miajn parencojn.

P. - Ĉu vi estas sola? **Krom** vi, ĉu neniuj aliaj samideanoj venas?

K. - Krom mi ankaŭ venis Antono kaj Rodolfo. Ĝus ili iris al la **informejo**. Jam ili parolas kun la staciestro. Krome, Julio diris al mi hieraŭ, ke **bedaŭrinde** li ne venos, ĉar li estas malsana. La **plimulto** veturas per aŭtobusoj.

P. - Venu, Maria, jen nia **vagono**. Ni envagoniĝu. Per nia bileto ni **rajtas** kunporti nur negrandan **valizon** kaj **pakaĵon**.

M. - **Ĝustatempe** (=en la ĝusta tempo) ni alvenis. La **lokomotivo fajfas** kaj la trajno (=vagonaro) ekmoviĝas.

K. - Ĉu vi scias, ke la lokomotivo estas tre demandema?

P. - Ĉu...?

K. - Jes, ĝi ĉiam diras "ĉu, ĉu, ĉu..."

P. - Hm... tre **sprita** vi estas hodiaŭ. Sed ĝi povas esti ankaŭ dubema.

K. - Tion mi ne bone komprenas.

P. - Krom montri demandon, la vorteto ĉu ankaŭ montras dubon: "Mi dubas ĉu li venos", "mi ne scias ĉu vi komprenas".

K. - Dankon pro la informo, sed rigardu! Ni jam veturas **ekster** la **ĉefurbo**. Vidu nun tiun "popolon" kun blankaj dometoj...

P. - Ne diru "hispanaĵojn"; tio estas vilaĝo; la popolo estas la loĝantaro. La esperanta popolo loĝas dise tra la vasta mondo. Mi vidas, ke ankaŭ vi faras erarojn, Karlo. Dum la veturo ni povas iom **praktiki** la lingvon.

M. - Vi **pravas**, ni praktiku! Ni **nepre** devas paroli en flua kaj korekta esperanto. Anstataŭ babilo ni lernu. En mia **notlibro** estas kelkaj notoj kaj gramatikaĵoj, kiujn mi ne tute bone komprenas, **malgraŭ** tio, ke mi lernis ilin.

P. - Ni vidu viajn notojn. Kompreneble, vi lernis la lingvon, sed ne **ellernis** (=finlernis) ĝin.

K. - Do, bonvolu klarigi al mi la signifon de la sufikso **op**.

P. - Mi klarigos per **ekzemploj**: "Sur la mallarĝa vojeto ni devis marŝi **unuope**" (=unu post unu). Kiam ni venis al la lago la **moskitoj** milope sin **ĵetis** sur nin". Vidu tie, super la kamparo, la aeroplanoj flugas triope.

M. - Klarigu, mi petas, la prepozicion **po**.

P. - "Tiu ĉi libro konsistas el dudek lecionoj; se vi lernus **po** unu leciono ĉiutage, post dudek tagoj vi estus **tralerninta** la tutan kurson". "Mi aĉetis dekduon da oranĝoj, kaj al ĉiu el la ses infanoj mi donis **po** du oranĝoj".

K. - Dankon, Petro, mi bone **profitas** la vojaĝon. Sed ni devas ankaŭ **ĝui** la rapide **preterpasantan** pejzaĝon. La suna **moŝto** jam alte brilas **super** la kamparo.

M. - Rigardu tiun viron sidanta **kontraŭ** ni. Li trinkas ion el botelo.

P. - Li ne trinkas, sed drinkas: rigardu nur lian **nazaĉon!** Fi! Kia homo!, mi ne drinkas: mi estas kontraŭalkoholisto.

K. - Se vi jam uzis la sufikson **-aĉ** kaj la prefikson **fi-**, bonvolu klarigi la **diferencon** inter ambaŭ.

P. - Ĉu vi komprenas la vortojn **libraĉo**, **popolaĉo**? Rigardu tra la fenestro tiun malbelan, malpuran do-

mon; ĝi estas domaĉo. Ĝi estas fizike malbona. Alia domo estas tre bonaspekta, sed la **moralo** de ĝia loĝantoj ne estas tre pura; vere ĝi estas **fidomo**. **Fiulo** estas senmorala persono, morale malbona (=fripono).

K. - Nun mi komprenas. Sed kie estas Antono kaj Rodolfo? Mi iros **serĉi** ilin.

Demandoj

Kial la samideanoj veturas?

Kial Karlo malfruiĝis?

Kiuj venis krom Petro kaj Karlo?

Per kio ili veturas? Kien ili iras?

Ĉu vi ofte veturas per trajno? Ĉu vi ŝatas veturi sen bileto?

Kion diras Antono?

Kion li farus anstataŭ babilí?

Ĉu Karlo estas perfekta esperantisto?

Se vi estus lerninta esperanton antaŭ dek jaroj, kia esperantisto vi estus nun?

Ĉu vi vizitos Kongreson de esperanto?

Ĉu vi legas esperantan literaturon?

Ĉu vi trinkas ian ajn vinaĉon?

Ĉu vi, fraŭlino, vizitas drinkejon?

Ĉu vi ankaŭ praktikadas esperanton kun viaj amikoj?

Ĉu vi loĝas en la ĉefurbo? Ĉu vi ŝatus flue paroli en esperanto? Kio fluas sub la ponto? Kiujn volas serĉi Karlo?

VOCABULARI

ĈEFO	CAP (qui mana)	ADIAŬ	ADÉU
EKZEMPLO	EXEMPLE	ADIAŬI	ACOMIADAR-SE
LOKOMOTIVO	LOCOMOTORA	AMBAŬ	AMBDÓS/DUES.
NOTO	NOTA	ANSTATAŬ	EN LLOC DE

PONTO	PONT	ANSTATAŬI	SUBSTITUIR
PRAKTIKO	PRÀCTICA	BEDAŬRIN-DE	LAMENTABLE-MENT
RAJTO	DRET	ĈEFURBO	CAPITAL (ciutat)
STACIO	ESTACIÓ	MALGRAŬ	MALGRAT
TASKO	TASCA	PAKAĴO	PAQUET
VAGONO	VAGÓ	PLENUMI	ACOMPLIR
VALIZO	VALISA (equi-patge)	PLENUMI	ACOMPLIR EL
PRAVA	QUE TÉ RAÓ	SIAN DEVON	SEU DEURE
SPRITA	ENGINYÓS	PLIMULTO	MAJORIA
DIFERENCI	DIFERENCIAR	VI PRAVAS	TENS RAÓ
DUBI	DUBTAR	ĈU MI RAJ-TAS?	PUC? TINC DRET?
FAJFI	XIULAR	STACIDOMO	OFICINA DE L'ESTACIÓ
FLUI	FLUIR	NEPRA	INDISPENSABLE
ĜUI	GAUDIR	NEPRE IRU	ANEU SENSE FALTA
INFORMI	INFORMAR	NEPRA	DEURE INELU-DIBLE
ĴETI	ABOCAR	DEVO	
PAKI	ENPAQUETAR		
RENKONTI	TROBAR ALGŬ		
SERĈI	CERCAR		

LA INSTRUISTO PAROLAS

-OP forma els numeralis col·lectius: *la aviadiloj flugis triope* – els avions volaven en grups de tres.

PO és una preposició que indica a raó de, a tanto per: *mi marŝas po ses kilometroj hore* - jo camino a raó de sis quilòmetres per hora.

S'usa també com a prefix: *vendi pogrande* – vendre a l'engròs, *podetale* - al detall, *pogute* - a gotes, per gotes.

-AĈ és un sufix amb significat despectiu: *libraĉo* – llibrot, *popolaĉo* – populatxo. *La ebriulo aĉe insultis lin* – el borratxo el va insultar grollerament. *Aĉa vorto* – paraula grollera.

FI - és un prefix amb significat també despectiu, però referint-se a l'aspecte moral: *fiĥomo* = *fiulo* – desver-gonyit, *fiagoj* – accions immorals. Emprat com interjecció, *fi* denota desgrat. *Fi!* – Uf! Oix!

KROM - apart de: *krom tio* – apart d'això, *krom Pedro (ankaŭ) venis Karlo* – a més de Pere (també) va venir Carles, *Krom Petro neniu venis* - a excepció de Pere ningú va venir ningú. *Krome* (= *plie*) – a més. *Krompago* – pagament extra.

KVAZAŬ gairebé, com si: *li min rigardis kvazaŭ li ne konus min* - ell em va mirar com si no em conegués. *Li demandis kvazaŭ li estus fremdulo* - ell va preguntar com si fós un foraster. *Li uzis ŝtonojn kvazaŭ martelon* - ell va usar una pedra com si fós un martell.

-ESTR denota autoritat: *staciestro* – cap de l'estació, *urbestro* - batlle, alcalde, *laborestro* – cap (de la feina), *Estro* (= *ĉefo*) – cap (d'estat, de govern). *La estraro de la Kongreso* - les autoritats del Congrés.

DU HOROJN. Per tal d'assenyalar complements circumstançials –especialment aquells que expressen mesura (temps, pes, preu, direcció) es pot – sempre que la claredat no en quede enterbolida - substituir la preposició respectiva amb la terminació "n":

Mi dormis dum du horoj.

Mi dormis du horojn.

La monto estas alta je 1000 metroj.

La monto estas 1000 metrojn alta.

La data podrà escriure's: *en la 16-a de Septembro, je la 16-a de Septembro* o *la 16-an de Septembro*. Les tres formes són correctes, però l'última és la més freqüent.

MOŜTO és títol de cortesia en general: *reĝa moŝto* - majestat reial, *moŝta suno* - altesa, sa majestat el Sol, *la prezidanta moŝto* – el molt honorable president. *Moŝtulo* - un peix gros.

ELLERNI (=FINLERNI) és aprendre a fons, acabar d'aprendre. *El*, usat com un prefix, significa a més de la idea d'eixida (*eliri*), l'acció acabada (com si la cosa acabada se'n sortís del material). *Ellabori* – el·laborar, *eluzi* - usar fins exhaurir, *eluzita pantalono* – pantaló completament usat (que ja no ens podem ni posar).

20-a Leciono

(Daŭrigo de la 19-a)

Revenas Karlo, akompanata de Antono kaj Rodolfo.

A. - Bonan tagon kamaradoj. Pardonu, ke ni ne tuj venis al vi, sed okazis ke ni iris en la manĝovagonon por matenmanĝi kaj tie ni trovis **eksprofesoron** nian. Li invitis nin sidi ĉe lia tablo. Ni mendis kafon, sed la kelnero **miskomprenis** nin kaj portis al ni teon. Kion fari en tia kazo? Ĉu protesti, ĉu trinki la teon? Ni trinkis la teon.

Vidiante nian stelon, la profesoro demandis kion ĝi signifas. Mi klarigis al li la signifon de nia **insigno** kaj donis al li informilon pri esperanto, kiun mi ĉiam kunportas en mia poŝo. Traleginte ĝin li diris: "Jen intreresa afero kaj **lernenda** lingvo. Mi certe ĉeestos kurson kaj eble mi iros kun kelkaj **kolegoj**."

M. - Post tia klarigo vi estas pardonita. Sed rigardu tiujn du sinjoronojn, tie, dekstre, kiel multajn gestojn ili faras dum ili parolas...

P. - Ili esats **surdmutuloj**, tial ili multe gestas parolante.

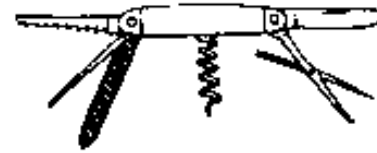
M. - Ĉu tio estas ia religio?

P. - Ne, Maria, ne; surdmutulo estas homo surda kaj muta. Surda estas persono kiu ne povas aŭdi kaj persono kiu ne povas paroli estas muta. Al tiuj homoj **mankas sentumo**. Ankaŭ al **blindulo** mankas sentumo, mankas al li vidkapablo.

R. - Rigardu, rigardu! Mi trovis poŝtranĉilon apud la benko. **KIES** ĝi estas? (=al kiu ĝi apartenas?) Ĉu al neniu? Do la persono, kies poŝtanĉilon mi trovis, ne troviĝas ĉi tie.

Mi pensas ke per tiu ĉi poŝtranĉilo oni povas bone klarigi la uzadon de al sufikso **um**.

K. - Ĉu jes...?

R. - Vidu tiun ĉi poŝtranĉilon. Ĝi havas diversajn ilojn; segilon, borilon, **korkotirilon**, **fajlilon**, tondilon. Ĝi **taŭgas** por diversaj laboretoj, sed vere ĝi estas nek tondilo, nek segilo, nek fajlilo, nek borilo.

La sufikso **-um** iel similas tiajn multuzajn ilojn. Oni uzas ĝin kiam oni ne trovas la ĝustan afikson.

P. - Oni povas diri ankaŭ, ke la sufikso **-um** similas tiujn ĉionfarantajn laboristojn, kiu faras kiajn ajn laborojn, sed ne havas difinitan **metion**. Per la sufikso **-um** oni **amindumas**, **aerumas**, **gustumas**...

A. - Per similaj vortoj oni povus ankaŭ klarigi la uzon de la prepozicio je, kiu ne havas difinitan **sencon**. Ĝi montras ĉefe mezuron: "je la tria", "je kelke da paŝoj"...

K. - Ne plu "gramatikumu", mi petas. Ni rigardu la pejzaĝon. Vidu la riĉan kamparon. Antaŭ unu **jarcento** nur maloftaj **gaŭĉoj** rajdis tra tiuj verdaj **dezertoj**. Nun ĉie **kreskas greno**, kaj **plimultiĝas brutaro** (bovoj, ŝafoj, ĉevaloj, k. s.).

M. - Rigardu tien, jen **ĵusnaskita** bovido (bovino ĵus naskis ĝin) apud sia patrino. Tie aro da **ŝafoj blekas** ĉirkaŭ akvujo. Ili estas **sojfaj**. Ili volas trinki.

P. - La ŝafoj estas **stultaj** kaj malbonodoras... prefere ni aŭskultui anekdoton. Antono, ĉu vi vere ne havas ion novan por rakonti?

PA. - Kial ne? Aŭskultu tiun ĉi:

SENMON KAJ BONHAV

Sinjoro Senmon renkontas la dikan sinjoron Monhav sur la strato, kaj sinjoro Senmon demandas tre ĝentile: "Ĉu vi povas diri al mi kioma horo estas?" Sinjoro Bonhav **suspekteme** rigardas la demandinton kaj respondas:

"Vi vere ne deziras scii pri la horo; tio estas nur preteksto por ekparoli kun mi; kaj se ni interparolas ni fariĝos amikoj, kaj se ni fariĝos amikoj (=ni amikiĝos) vi vizitos mian hejmon, kaj se vi vizitos mian hejmon tie vi trovos mian filinon Leonora kaj se vi vidus mian filinon vi enamiĝos je ŝi, kaj se vi enamiĝos je ŝi vi petos ŝian manon kaj... Ĉu vi opinias ke mi donos la manon de mia filino al iu sentaŭgulo, kiu **eĉ** horloĝon ne havas!"

P. - Bona anekdoto, Antono, kaj tre **lerte** vi ĝin rakontis. Nun estas via vico, Karlo.

K. - Mi ankoraŭ ne tre flue parolas...

R. - Mia avo diradis: "Nur forĝante oni fariĝas forĝisto". Do, nur parolante oni lernas paroli...

K. - Mi **provos**.

LA FREMDULO KAJ LA VILAĜA BUBO

Fremdulo piedirante en la urbo renkontas **bubon** sur la vojo kaj demandas lin. "Aŭdu, knabo, kien iras tiu ĉi vojo?"

B. - Ĝi iras nenien.

F. - Sed en la vilaĝo oni diris al mi, ke mi **sekvu** ĝin por **atingi** la urbon.

B. - Ho jes, ili pravis.

F. - Do kial vi diras ke ĝi iras nenien?

B. - Jes sinjoro, ĝi iras nenien; ĝi kuŝas tie senmove.

F. - Bone, bone; mi vidas, ke vi estas **lerta**. Kiel vi nomas vin?

B. - Neniel.

F. - Ĉu vi ne havas nomon?

B. - Jes, sinjoro, sed mi ne nomas min; aliaj personoj nomas min.

F. - Bone, kiel via patrino noman vin?

B. - Nu, tio **dependas**. Kelkfoje ŝi diras al mi "mia kara anĝelo", **alifoje** ŝi nomas min "malpura porko"... Nu laŭ la vetero...

F. - (**Fulmotondro!** Estas neeble scii ion pri tiu ĉi bubaco!) Diru al mi, knabo, ĉu via familio estas granda?

B. - Vidu, **proksimume** tiel granda kiel tiu de la onklo Peĉjo.

F. - (Ruza diableto) Kiom da personoj estas en via familio?

B. - Ho jes, tiu demando estas pli klara. Ni estas tiom da personoj kiom da teleroj Panjo metas sur la mangotablon.

F. - Kaj kiom da teleroj Panjo metas sur al tablon?

B. - Unu por ĉiu persono...

F. - !!!!!...

B. - Ĉu vi deziras scii ion pli?"

R. - Sed tio estas te malnova popolarakonto, Karlo...

Mi rakontos al vi ion tute novan. Mi rakontos sonĝon, kiun mi sonĝis nur hieraŭ:

"Mi troviĝis en stelforma dounluma ĉambrego. Viro aperis kaj diris: "Montru vian **invitilon!**" "Mi ne ricevis", mi respondis. "Do, venu antaŭ la juĝisto", re-

diris la viro, kaj kondukis min en angulon de la ĉambro, kie sidis kelkaj longbarbaj sinjoroj.

Iu el ili, kiu tre similis al esperanta instruisto, kiu ekzamenis min, demandis per timiga voĉo:

- Kiu estas vi? - Mi estas Rodolfo.
- Kio estas vi? - Mi estas studento.
- Kia estas vi? - Mi estas juna kaj sana.
- Kie vi loĝas? - En Bonaero.
- Kien vi iras? - Al esperanto-Kongreso.
- Kiam ĝi okazos? - La venontan semajnon.
- Kiom da homoj iros? - Ĉirkaŭ 500.
- Kiel vi iros? - Per trajno.
- Kial vi ne iras piede? - Ĉar miaj piedoj protestos.
- Kies poŝtranĉilon vi trovis? - Ne... nenies.
- Vi mensogas, la poŝtranĉilo ies devas esti - ekkriis la juĝisto. Gardisto, faru truan en lian kapon kaj enmetu en ĝin ĉiujn ies-vortojn. La gardisto elpoŝigis grandan borilon (mi volis forkuri, sed ne povis) kaj ekpikis mian kapon.

Forta **frapo** sur mian kapon vekis min, kaj mi aŭdis la voĉon de mia patrino, kiu diris: "Leviĝu Rodolĉjo, aŭ vi malfruiĝos. Rigardu kian moskiton mi mortigis sur via kapo".

M. - Sed Rodolfo, ĉu vi ne diris ke vi ĵus trovis la poŝtranĉilon?

R. - Jes, sed vi scias ke ofte dum songoj ni antaŭvidas la okazontaĵojn.

A. - Mi volus "antaŭvidi" programon de la Kongreso.

P. - Jen mia:

ESPERANTO-KONGRESO

- PROGRAMO -

Malfermo de la Kongreso
En la Universitato

Laborkunsidoj
en Urba Biblioteko

Teatra Prezento

Supera Ekzameno

Bankedo
En restoracio
"LA ORA ROSTAĴO"

Ekskursoj
Per ŝipeto kaj aŭtobuso

Balo

K. - Bona programo, esats serioza laboro kaj **amuzo**.

P. - Samideanoj, ni baldaŭ atingos la celon. **Verŝajne** kelkaj samideanoj estas jam en la stacidomo por akcepti nin. Ni pretigu niajn valizojn. Karlo, malfermu la fenestron por montri nian verdan **flaĝeton**.

M. - Jam ni envenas la stacidomon. Jen ili estas, niaj karaj samideanoj.
Saluton!

La atendantaj samideanoj kun ĝoja vizaĝo ekkrias.

BONVENON, AMIKOJ!

VOCABULARI

BRUTO	BRUTO, GANA- DO	FUNKCII	FUNCIONAR
BUBO	BEBÈ	KRESKI	CRÉIXER
FLAGO	BANDERA	MANKI	MANCAR
FULMO	RAIG	RAJDI	CAVALGAR
GAŬĈO	GAUCHO	SEKVI	SEGUIR
GRENO	GRÀ, CEREAL	SOJFI	TENIR SED.
HAŬTO	PELL	SUSPEKTI	SOSPITAR
KAZO	CAS	TIRI	TRAIR
KORKO	SURO	TAŬGI	SERVIR, ÉSSER APTE.
METIO	OFICI	IES	D'ALGŬ
NEGRO	(UN) NEGRE	KIES	DE QUI
SENCO	SENTIT (acep- ció)	NENIES	DE NINGŬ
SENSO (=SEN- TUMO)	SENTIDO (fa- cultat)	FULMOTON- DRO	TORMENTA ELÈCTRICA (usa- da al text com in- terjecció: rajos i trons!)
ŜAFO	XAI, CORDER	VERŜAJNA (VER-ŜAJNA)	VERSEMBLANT (ver-semblant)
TONDRO	TRÒ	VERŜAJNE	SEMBLA SER
BLINDA	CEC (qui no s'hi veu)	SENTAŬGULO	INÚTIL, INEPTÉ.
CERTA	CERT/A, SE- GUR/A	ALIFOJE	UNA ALTRA VE- GADA
LERTA	HÀBIL	PLIMULTIĜI	AUGMENTAR, MULTIPLICAR- SE
MUTA	MUT, MUDA.	ESTAS VIA	ÉS EL TEU
STULTA	ESTÚPID	VICO	TORN
SURDA	SORD	ĴUSNASKITA	ACABAT DE NÀIXER
AKCEPTI	ACEPTAR, RE- CIBIR		
AMUZI	DIVERTIRSE		
ATINGI	ALCANZAR		
BORI	PERFORAR		
FAJLI	LIMAR		
ĈEESTI	ESTAR PRESENT, ASSISTIR		

LA INSTRUISTO PAROLAS

-UM Aquestste sufix no té sentit propi, i se l'usa per derivar paraules la relació de les quals amb l'arrel és imprecisa i no pot ésser expressada per un altre afix. Les paraules acabades amb *-um* han d'aprendre's com paraules-arrel.

Amindumi - festejar, *cerbumi* (*cerbo* - cervell) – cavil·lar, barrinar, *foliumi* - fullejar, *gustumi* - tastar, *kolumo* - coll (de la camisa o brusa), *krucumi* - crucifixar, *proksimume* - aproximadament, *k.t.p.*

EKS - indica “que va ser”, “ex”: *eksministro* - exministre, *eksigi* - destituir (convertir algú en “ex”), *eksigi* - dimidir (fer-se “ex”).

MIS - assenyala allò erroni, inconvenient: *miskompreni* - comprendre malament, *misedziĝo* - casament equivocat, inconvenient.

-END aquest sufix significa “que ha d'ésser”: *farenda tasko* - tasca que s'ha de fer, *riparenda vojo* - un camí que s'ha d'arreglar, *sekvenda ekzemplo* – exemple a seguir.

ĈĈ, fins i tot, fins: *eĉ sur la suno troviĝas makuloj* – fins i tot al Sol es troben taques. *Mi estis tiel okupita, ke mi eĉ ne manĝis* - jo estava tan enfeinat que ni tan sols vaig menjar. *Eĉ ne* - ni tan sols. *Eĉ infano faras tion* – fins i tot un nen fa això.

Ĵusnaskita és acabat de nàixer. *Naski* en esperanto és un verb transitiu, significa parir. Néixer és *naskiĝi*. *La bovi-*

no naskis bovidon - la vaca va tenir un vedell. *Mi naskiĝis en Ameriko* - Jo vaig nàixer en Amèrica.

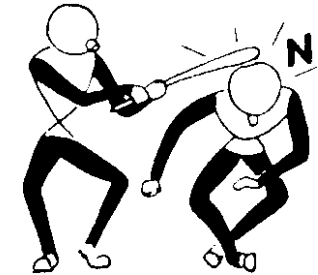
LLIÇÓ COMPLEMENTÀRIA

LA TERMINACIÓ -n té tres usos distints:

1- Assenyala el complement directe del verb transitiu.

1-a Ĝi montras la retan komplementon de transitiva verbo.

Petro batas Paŭlon.

2- Assenyala la fi d'un moviment:

2-a Ĝi montras la celon de movo.

Iru tien. Li falis teren.

Després de preposició que indica movimiento (**al, ĝis**) no anirà **n**.

3- Substitueix una preposició:

3-a Ĝi anstataŭas prepozicion.

Li laboris du horojn (= ~~je~~ ~~dum~~ ~~en~~ dum du horoj).

Petro alvenis ĵaŭdon (= je ĵaŭdo).

La domo estas 30 metrojn larĝa (= je 30 metroj larĝa).

Sempre que la claredat no es veja afectada, podrà substituir-se una preposició per la *n* final. Després de preposició no es posa l'acusatiu.

En aquestos exemples estan emprats tots tres usos de la terminació *-n*: **Petro iris en la ĉambron, malfermis la fenestron kaj kvin minutojn li rigardis. Petro ĵetis la ŝtonon kontraŭ la pordon kaj malproksimiĝis kelkajn metrojn.**

EL ARTICLE. L'objecte de l'article és aclarir el sentit de l'oració, impedint que s'hi confonga la cosa a què ens referim amb una altra de semblant. Pertant, podem deixar d'usar aquesta paraula quan no aclareix una idea. Serà, doncs correcta dir: **Leono estas besto. Rozo estas floro. Lakto estas pli nutra ol vino.**

En català diem "viu al Perú", "viu en Xile"; en esperanto: **Li loĝas en Peruo, li loĝas en Ĉilo.** No s'usarà doncs, l'article davant el nom propi – que no necessita determinació.

Quan un nom propi va precedit d'un títol, com **sinjoro, doktoro, generalo.** No porta article: **Profesoro Martínez estas malsana. D-ro Zamenhof estis kuracisto.**

CI. En esperanto, com en anglès, no existeix pràcticament el tracte de "tu". No obstant, si tenim l'absoluta necessitat d'emprar aquesta forma íntima, pot emprar-se el pronom **ci**: tu: **Mi cin amas** – Jo t'estime.

PRONOM REFLEXIU. Quan emprem el reflexiu **sia**, recordeu que:

a) L'adjectiu **sia** MAI va davant del subjecte:

b) **sia** precedeix a l'objecte (complement) posseït pel subjecte:

Joan (subjecte) juga amb el seu gos (pertany al subjecte). **Johano ludas kun sia hundo.** Joan (subjecte) i el seu gos (subjecte) juguen. **Johano kaj lia hundo ludas.**

Compareu els següents exemples: **La sinjoro ordonis al sia servisto vesti lin** - El senyor va ordenar al seu servent vestir-lo (que el vestís). **La sinjoro ordonis al sia servisto vesti sin** - El senyor va ordenar al seu servent vestir-se (que es vestira).

En esperanto, com en català, les paraules **iu, tiu, ĉiu, kiu, neniu** - algú, aqueix, qui, etc.- pertanyen gramaticalment a la tercera persona, encara que facen referència a la primera o segona: **Ĉiu el ni ricevos sian porcion** - cadascú de nosaltres rebrà el seu tros. **Neniu el vi evitos sian sorton** - ningú de vosaltres evitarà la seva sort (destí). **Tiu el vi, kiu opinias sin kapabla** – Aquell de vosaltres que es considere capaç.

El subjecte no pot ésser explícit: **Esti en sia elemento** - estar en el seu element. **Timi sian propran ombron** - tèmmer la seva pròpia ombra.

ORACIÓ DIRECTA. Si algú ens va dir ahir "jo aniré demà" i nosaltres ho repetim, podrem escollir entre la forma directa: "ell em digué: jo aniré demà", i la forma indirecta: "ell em digué que aniria a l'endemà". En esperanto en l'oració indirecta la forma lògica que s'hauria emprat en l'oració directa:

ell digué: "aniré demà". ell digué que aniria demà.
li diris: "Mi iros morgaŭ". Li diris ke li iros morgaŭ.

ell digué: "jo sóc brasiler". ell digué que ell era brasiler.

Li diris: "mi estas brazilano" li diris ke li estas brazilano.

-**UJO** dóna la idea general de continent, de recipient. D'ahí les formes **supujo** (que conté sopa), **pomujo** (que conté pomes), **Italujo** (que conté italians). Pertant la paraula **kafujo** podria significar: caixa per a cafè, cafetera, planta de cafè o país del cafè. Però, cal recordar que en tots els idiomes les paraules reben el seu significat exacte pel context. No obstant això, podrem sempre en esperanto comptar amb recursos per construir la paraula precisa que ens faça falta. Així tindrem: **kafskatolo** - caixa per a cafè. **Kafkruĉo** - vas per a cafè, cafetera, **kafarbo** - arbre de cafè, cafeter, i **kaflando** - país del cafè.

ELS NOMS DELS PAÏSOS de l'antic continent es formen afegint el sufix **uj** o la paraula **lando** al nom del poble que li va donar origen: **Germano, Germanujo** (país dels germans): **Dano, Danujo** (país dels danesos).

En el nou continent, pel contrari, l'habitant rep el nom del país que habita: **Peruo, peruano; Brazilo, brazilano.**

Però també trobarem en les nostres lectures, la terminació **io** per formar noms de països: **Italio, Francio, Rusio. Meksikanoj loĝas en Meksiko. Francoj loĝas en Francujo, Franclando aŭ Francio.**

ADJETIVO ATRIBUTIVO. Compareu aquestes dues oracions: "Joan va trobar a la seva bella xicota" y "Joan va trobar bella la seva xicota". En el primer cas, la qualitat "bella" és permanent en la xicota, i ho és per a tothom; i el segon, Joan troba que la seva xicota és bella, li atribueix aqueixa qualitat, tot i que potser no la posseïska. L'esperanto distingeix la qualitat permanent (epítet) de la circumstancial (atribut) d'aquesta manera:

**Johano trovis sian belan fianĉinon.
Johano trovis sian fianĉinon bela.**

Cal notar que en el segon cas, **bela** va sense **-n** final.

Mi vidis la fermitan pordon – Vaig veure la porta tancada (no la oberta).

Mi vidis la pordon fermita - Vaig veure (que) la porta (estava) tancada.

Que també pot dir-se: **Mi vidis ke la pordo estis fermita.**

QUE. Quan "que" pot substituir-se per el, la, els, les qual (s) (pronom relatiu) es tradueix mitjançant **kiu, kiuĵ**, segons els cassos.

Els llibres que (els quals) veus sobre la taula són del senyor que (el qual) hi ha de peu.

La libroj, kiuĵn vi vidas sur la tablo estas de la sinjoro, kiu staras.

Cal recordar, a més, que quan "que" és pronom relatiu va darrere del nom que substitueix, mentre que la conjunció "que" segueix generalment el verb.

Mi vidas, ke la libroj, kiuĵn vi aĉetis estas interesaj.
Veig que els llibres que (els quals) vas comprar són interessants.

Quan "que" substitueix a "quina cosa" es posa **kio**.

Què (quina cosa) fas? - **Kion vi faras?**

De què (quina cosa) es tracta? - **Pri kio temas?**

Igual que en català, les oracions d'admiració, duen "quin/a" (i no "que") i es tradueix per **kia**:

Quina calor! - **Kia varmo!**

Quin dia més bonic! - **Kia bela tago!**

El "que" de "més que", "menys que", és **ol: pli ol, malpli ol**.

I en els demás casos (conjunció), "que" es tradueix per **ke**:

Mi deziras, ke vi lernu – Vull que n'apregues.

Mi kredas, ke li venos – Crec que ell vindrà.

Oni diras, ke... – Hom diu que,...

Mi laboras por ke li ripozu - Treballo per que ell repose.

PARTICIPI ADVERBI. "Vaig veure el Pere caminant pel carrer" pot significar: "jo, caminant pel carrer, vaig veure el Pere", o bé "jo vaig veure el Pere, que caminava pel carrer".

En esperanto direm en el primer cas: **Marŝante sur la strato mi vidis Petron** i, en el segon: **Mi vidis Petron marŝanta sur la strato**. En el primer cas fem el participi adverbial perquè volem indicar com el subjecte fa alguna cosa (com? - caminant = quan el subjecte caminava).

S'usa, pertant, el participi adverbial (actiu o passiu) i en qualsevol dels 3 temps) quan aquest és referit al subjecte de la proposició, en els demás casos, conservarà la seva forma adjectiva.

DE és la preposició més emprada en esperanto i en català. Donem aquí alguns exemples on el seu ús és diferent en ambdós llengües. En esperanto l'ús de **de** és més precís que en català:

Una tassa de té.	taso da teo.
Una tassa de porcellana.	taso el porcelano.
Una tassa de Maria.	taso de Maria.
Una taula de pi.	tablo farita el pino.

Una taula feta pel Joan.	tablo farita de Johano.
El primer de tots.	la unua el ĉiuj.
De què es tracta?	Pri kio temas?
Es tracta d'açò.	temas pri la jeno.
Cobrir de flors	kovri per floroj.
Estàtua de bronze.	bronzastatuo.
A partir de demà.	ekde morgaŭ.
La ciutat de Rosario.	urbo Rosario.
Màquina de vapor.	vapormaŝino.
Malaltia del cor.	kormalsano.
Passar de llarg	preterpasi.
Deixar de costat.	flankenlasi.
De part meva.	je mia flanko, miaflanke.
Acaba d'anar-se'n.	li ĵus foriris.

TENIR es tradueix per **teni**, però només en el sentit de tenir agafat.

Mi tenas libron en la mano - Jo tinc (agafat) un llibre en la mà.

Mi havas multajn librojn - Jo tinc (posseeixo) molts llibres.

I en català "hem" d'anar, de fer (cal anar, fer, etc.)

Mi devas iri, fari, ktp.

Tinc alguna cosa per fer.	Mi havas ion por fari.
No tinc res.	Mi havas nenion.
Tinc fam.	Mi estas malsata, mi malsatas.

FER. Aquest verb en català s'usa per "fer" de tot:

Fa calor.	Estas varme
Fa bona estona.	Antaŭ longa tempo

Fa molt.
Fer-se l'adormit.
Fer-se de diners.
Es fa de dia.
Es fa tard.
Es va fer a trossos.
Açò fa bé.

Antaŭ longe
Ŝajnigi esti dormanta
Gajni, akiri monon
Tagiĝas
Malfruiĝas
Disrompiĝis
Tio bone efikas

POR - PRO. Aquestes dues preposicions no s'han de confondre's. **Por** indica finalitat: **oni ne devas vivi por manĝi, sed manĝi por vivi.** - No s'ha de viure per menjar, sinó menjar per viure.

Pro indica causa, motiu d'una acció: **Pro tiu vundo li mortis** - per (a causa de) aqueixa ferida va morir. Compareu: **Li venis por tio** – ell va venir per això. **Pri tio li venis** - per això va venir.

FORNO. Quan volem precisar a quina classe de forn ens referim, direm: **bakforno** (per fer pa), **kuirforno** (per cuinar), **hejtforno** o **hejtilo** (estufa), **altforno** (alt forn), etc.

ALGUNES EXPRESSIONS

Tant prompte com siga possible.

(temps)
(velocitat)
Ni jo, ni ell
Arreveure
¡Qué et vaja bé!
(de salut)
Ell creu en Déu
Gràcies a Déu
De tant en tant
Poc a poc

Kiel eble plej baldaŭ
Kiel eble plej rapide
Nek mi, nek li
Ĝis revido!
Fartu bone
Li kredas je (al, pri) Dio
Dank' al Dio
De tempo al tempo
Iom post iom

Por altra banda
Cal (hom ha de).
menjar per viure.
Cada cop més.
Sembla increïble.
Més val (millor).
És preferible.
Moltes gràcies,
Li agraisc molt.
No hi ha de que.
Més val alguna cosa que no res.
Es preferible una vegada,
que no mai.

Aliflanke

Oni devas manĝi por vivi
Pli kaj pli
Ŝajnas nekredebla
(estas) pli bone
(estas) prefere

Mi tre dankas
Ne dankinde
Pli bone io ol nenio
prefere iam ol neniam

ABREVIATURES MÉS USUALS

bv., bonvolu	Si et plau, per favor
d-ro, doktoro	doctor
E-o, Esp-o, esperanto	esperanto
Ekz., ekzemple	per exemple
f-ino, fraŭlino	senyoreta
k.c., kaj cetere	i a més
k-do, kamarado	camarada <i>m.</i>
k-dino, kamaradino	camarada <i>f.</i>
k.s., kaj similaj	i semblants
k.t.p., kaj tierl plu	etcètera
N.B., notu bone	pregueu-ne nota
n.ro, numero	número
p.d., post dato	postdata
prof., profesoro	professor
s-no, samideano	“samideano”
s-ro, sinjoro	senyor
s-ino, sinjorino	senyora
t.e., tio estas	és a dir, açò és
U.E.A., Universala	

Aquestes abreviatures solen escriure's també sense punts o guió, por exemple: **k-t-p.** o **ktp.**

PRI LA HISTORIO DE ESPERANTO

En la jaro 1887 aperis en Varsovio la "Unua libro de lingvo internacia de D-ro esperanto" (Pseŭdonimo de la aŭtoro: Dro Ludoviko Zamenhof). Naskiĝinte en 1859 en Bielostok, kie loĝas kaj intermalpacas kvar malsamlingvaj popoloj, Zamenhof jam de sia juneco komencis studi kaj labori pri internacia lingvo. Kvankam li fariĝis profesie okulisto, lia ĉefa celo en la vivo estis, ĉiam helpi al interkompreno de ĉiuj nacioj per helpa komuna lingvo neŭtrala.

AnTaŭ la publika apero de esperanto, Zamenhof dum multaj jaroj kutimiĝis pensi kaj verki rekte en la nova lingvo. Tial ĝi jam havis komencon de originala literaturo, kiam ĝi aperis. Post 1887 la lingvon lernis kaj uzis ĉiam pli granda nombro de ĉiulandaj adeptoj, kiuj per sia proza aŭ poezia verkado iom post iom pliriĉigis la lingvon kaj kreis tradicion en nia stilo.

De 1905 okazas ĉiujare tutmondaj kongresoj de esperantistoj, kaj en tiuj grandaj internaciaj kunvenoj mintriĝis pli kaj pli rimarkinda unueco en la prononcado de la lingvo, kaj ankaŭ kreiĝis tradicio en la parola stilo. Pro tio kaj ankaŭ pro la fakto, ke la plej granda parto de la Esperanta vortaro estis alportata de la vivo iom post iom kaj aldonata al la unua tre malvasta vortareto uzita de Dro zamenhof en la komenco, oni ĝenerale konstatas, ke esperanto fariĝas vivanta lingvo.

Ĝian tujan praktikan utilon pravas la grandaj servoj de la Universala esperanto-Asocio (UEA), kiu havas delegitojn en la plej multaj urboj de la mondo kaj ebligas facilan intenacian informadon, anoncadon aŭ vojaĝadon per

esperanto. La jarlibroj de UEA entenas liston de tiuj delegitoj kaj utilajn informojn pri la praktika uzo de esperanto. Dank' al tio, miloj da turistoj aŭ komercistoj nur uzante esperanton, povis vojaĝadi, junuloj trovis okupon fremlande, junulinoj sendanĝere travojaĝis grandajn urbojn. Internaciaj societoj fondiĝis por tutmondaj idealaj aŭ profesiaj celoj. Kelkaj miloj da libroj estas presitaj en esperanto, tradukitaj el ĉiuj naciaj literaturoj aŭ originale verkitaj de esperantistaj aŭtoroj. Ekzistas multaj esperanto-gazetoj, revuoj aŭ ĵurnaloj en plej diversaj lokoj kaj kun plej diversaj celoj.

En la tre viva internacia vivado kreita de esperanto, gravan rolon havas la interna ideo de Esperantismo, kiun per diversaj verkoj esprimas la originala esperanto-literaturo kaj interalie la oficiala kongresa himno de l' esperantistoj "La Espero", verkita de Dro Zamenhof.

Dro Edmond Privat
(el Kursa Lernolibro)

LA ESPERO

(Himno Esperantista)

En la mondon venis nova sento,
Tra la mondo iras forta voko:
Per flugiloj de facila vento
Nun de loko flugu ĝi al loko.

Ne al glavo sangon soifanta
Ĝi la homan tiras familion,
Al la mond' eterne militanta
Ĝi promesas sanktan harmonion.

Sub la sankta signo de l' espero
Kolektiĝas pacaj batalantoj,
Kaj rapide kreskas la afero
Per laboro de la esperantoj.

Forte staras muroj de miljaroj
Inter la popoloj dividitaj;
Sed dissaltos la obstinaj baroj
Per la sankta amo disbatitaj.

Ser neŭtrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
Unu grandan rondon familian.

Nia diligenta kolegaro
En laboro paca ne laciĝos
Ĝis la bela song' de la homaro
Per eterna ben' efektivos.

L. L: Zamenhof

LA ESPERANĈA

(Traduĉcio)

Al m6n ha arribat un nou sentiment, pel m6n vola una forta veu; en ales d'un vent tranquil, vola ara d'un lloc a l'altre. No a l'espasa que t6 sed de sang, aquesta traeix la fam6lia humana, al m6n que eternament baralla, li promet santa harmonia. Sota el sagrat signe de l'esperanĉa es reuneixen els lluitadors pacifics, i prompte avança la obra pel treball dels esperanĉats. Forts s'alcen murs milenaris entre els pobles dividits; per6 cauran les obstinades barreres, pel sagrat amor enderrocades. Sobre un fonament lingüístic neutral, comprenent-se els uns als altres, els pobles faran en consens una sola gran fam6lia. Els nostres laboriosos camarades en la tasca de la pau no defalliran, fins que el bell somni de la humanitat per benedicĉio eterna es realitze.

KORESPONDADO

"Vojaĝoj larĝigas la menson", diras la angloj, kaj tio estas vera. Sed bedaŭrinde ne ĉiuj povas vojaĝi eksterlanden. Malmultaj povas viziti landojn, kiujn ili dezirus koni.

Sed la esperantistoj povas konversacii per leteroj, kun loĝantoj de kiu ajn lando de nia terglobo. Ili povas facile ricevi informojn pri la plej diversaj temoj: popolaj kutimoj, filatelio, arto, folkloro, sociaj problemoj, literaturo, komerco, industrio, scienco, agrikulturo, instruado, politiko aŭ simple babili pri ĉiutagaj aferoj.

Ankaŭ okazas interŝanĝoj: poŝtmarkoj, revuoj, libroj, muzikaĵoj, semoj, fotoj, k.t.p., k.s. iras de samideano al samideano.

- "Tre interese" vi ble diros, "sed kiel mi povos havi tiujn adresojn?"

- Nu, tio estas facila - por esperantisto. En ĉiuj esperantaj gazetoj aperas anoncoj pri korespondado kaj interŝanĝo. Se vi ne trovus peton pri korespondado konvena al vi, vi mem povas publikigi anonceton kontraŭ modesta pago.

En la komenco vi povas skribi ne leterojn, sed poŝtkartojn, ilustritajn, interesajn poŝtkartojn.

MODELA LETERO

Mi vidis vian anoncon en La Praktiko kaj rapidas respondi vian peton pri korespondado. Mi ankaŭ studas medicinon, kaj tre ŝatus interŝanĝi **fakajn** revuojn kun vi. Ankaŭ interesas min popolaj dancoj. Ĉi tiu poŝtkarto montras la argentinan popolan dancon "Zamba".

Mi estas 20-jara kaj loĝas kun mia familio en la urbo.

Atendante vian baldaŭan respondon, sincere salutas vin.

Mia adreso: Petro Bonasper
Strato Verda Stelo 1975
ROSARIO

Leterojn oni komencas per diversaj salutoj: Estimata sinjoro, ŝatata fraŭlino (samideano, kolego), Kara kamarado.

Por fini leteron oni uzas kutimajn esprimojn: Via. Respekte via. Sincere via. Via amiko. Kun kora saluto. Tre kore via. Mi (kore, sincere, samideane, amike) salutas vin.

Profitu la esperantan korespondadon, sed memoru kelkajn konsilojn: Skribu klare. Ĉefe skribu tre klare vian

nomon kaj adreson. Skribu ankaŭ klare kaj zorge la adreson de via korespondanto sur la koverto. Respondu akurate.

Korespondu kaj vi vidos, ke ankaŭ la esperanta korespondado "larĝigas la menson" kaj kreas amikecon.

POEZIOJ

HO, MIA KOR'

Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,
El mia brusto nun ne saltu for!
Jam teni min ne povas mi facile,
Ho mia kor'!

Ho, mia kor'! Post longa laborado
Ĉu mi ne venkos en decida hor' ?
Sufiĉe! Trankviliĝu de l' batado,
Ho, mia kor'!

Ludoviko Zamenhof

DU POEMETOJ DE HEINE

Milde pasas tra la kor'

Milde pasas tra la kor'	Al floranta idili'
Dolĉa harmonio;	Flugu vi sonore;
En printempo sonu for	Se renkontos rozon vi,
Eta melodio	Ĝin salutu kore!

Kie estas la plej kara?

Kie estas la plej kara,	Estingiĝis tiuj flamoj,
Kiun mi prikantas rime,	Malvarmiĝis jam la koro,
Kiam sorĉaj, ardaj flamoj	Tiu ĉi versaĵ' entenas
Alten levis min senlime?	Amo-cindron je memoro

Trad.: F. Pillat

NI ALVENIS AL LA FINO

<p>Ni kune faris interesan vojaĝon tra la lingvo internacia. Vi jam konas la fundamenton de la lingvo. Sed ankoraŭ vi ne estas perfekta esperantisto. Permesu, do, ke mi rakontu al vi kion mi faris kiam mi finis mian elementan lernadon.</p>	<p>Hem fet junts un interessant viatge a través de la llengua internacional. Ja coneixes els fonaments de la llengua. Però encara no ets un perfecte esperantista. Permet-me, doncs, que et conte què vaig fer jo quan vaig acabar el meu aprenentatge elemental.</p>
<p>Mi tuj aliĝis al la Argentina esperanto-Ligo. Tie mi prunteprenis librojn el la biblioteko kaj legis, multe legis, sed kun atento.</p>	<p>De seguida em vaig adherir a la Lliga Argentina d'esperanto. Allà vaig prendre llibres en préstec de la biblioteca i vaig llegir, vaig llegir molt, però amb atenció.</p>
<p>Mi ĉeestis la kunvenojn, prelegojn, festojn, ekskursojn de la esperantistoj kaj havis la okazon babili kun samideanoj enlandaj kaj eksterlandaj, nur en la bela esperanto. Sur mia brusto mi tuj portis la kvinpintan verdan stelon. Mi fariĝis videbla esperantisto. Mi korespondis kun eksterlandaj gesamideanoj, kaj tio donis al mi ĝojon kaj instruon. Aliĝinte al Universala esperanto-Asocio, mi fariĝis monda esperantisto. U.E.A. donas praktikajn servojn al siaj membroj, sed krome edukas ilin en la homara solidareco kaj kompreno.</p>	<p>Vaig assistir a les reunions, conferències, festes, excursions dels esperantistes i vaig tenir ocasió de xerrar amb "samideanos" del país i també estrangers, sense més que en el bell esperanto. Sobre el meu pit vaig lluir de seguida l'estrella de cinc puntes. Em vaig convertir en un esperantista visible. Em vaig cartejar amb esperantistes d'altres països i això em va proporcionar alegries i ensenyaments. Adherent-me a l'Associació Universal d'esperanto em vaig convertir en esperantista mundial.</p>
<p>Unuvorte, mi partoprenas la esperanto-movadon.</p>	<p>E.U.A. proporciona serveis pràctics als seus membres, a més els educa en al solidaritat</p>

TABELO PRI LA PREFIKSOJ KAJ AFIKSOJ

PREFIKSOJ

BO - parentesc polític: *bofrato* - cunyat (Vidu en la 17-a leciono).

DIS - dispersió: *doni* - donar, *disdoni* - distribuir. (15-a leciono).

EK - acció breu o que comença: *vidi* - ver, *ekvidi* - percebre, advertir. (18-a leciono).

EKS - ex: *eksministro* - exministre. (20-a leciono).

FI – moralment incorrecte. (19-a leciono).

GE - ambdós sexes reunits: *gepatroj* - pare i mare. (17-a leciono).

MAL - contrari, oposat: *malriĉa* - pobre. (2-a leciono).

MIS - equivocadament, “a l’inrevés”: *miskompreni* - comprendre “a l’inrevés”. (20-a leciono).

PRA - ancestral, bes: *praavo* - besavi. (18-a leciono).

RE - repeticio: *refari* - refer. (15-a leciono).

SUFIKSOJ

-**AĈ** de mala qualitat: *ĉevalo* - cavall, *ĉevalaĉo* - rossí. (19-a leciono).

-**AD** acció continuada: *pafado* - tiroteig. (18-a leciono).

-**AĴ** cosa o substància: *skribaĵo* - un escrit, *dolĉaĵo* - un dolç, cosa dolça. (13-a leciono).

-**AN** membre, partidari, habitant: *amerikano* - un americà, *kristano* - un cristià. (9-a leciono).

-**AR** conjunt de coses semblants: *arbo* - arbre, *arbaro* - bosc, *vorto* - vocable, *vortaro* - vocabulari. (12-a leciono).

-**ĈJ** diminutiu afectuós masculí: *Petro* - Pere, *Peĉjo* - Peret. (18-a leciono).

-**EBL** possibilitat, “que es pot fer”: *vidi* - veure, *videbla* - visible; *kredi* - creure, *kredebla* - creïble. (13-a leciono).

-**EC** nom d’una qualitat: *mola* - tou, *moleco* - tendresa; *infano* – nen (infant), *infaneco* - infància. (11-a leciono).

-**EG** augmentatiu: *domo* - casa, *domego* - casota, *granda* - enorme, *pluvi* - ploure, *pluvegi* – ploure aigua a càntirs (diluviar). (11-a leciono).

-**EJ** lloc destinat a: *lerni* - aprendre, *lernejo* - escola; *kui-ri* - cuinar, *kuirejo* - cuina. (6-a leciono).

-**EM** inclinació, tendència: *labori* - treballar, *laborema* - laboriós, treballador; *babili* - xerrar, *babilema* - xerraire. (11-a leciono)

-**END** que ha d’èsser: *plenumenda tasko* - una tasca que cal acomplir. (20-a leciono).

-ER partícula, element: *sablo* – sorra, arena, *sablero* - granet de sorra; *mono* - diners, *monero* - moneda. (15-a leciono).

-ESTR cap, autoritat: *ŝipo* - vaixell, *ŝipestro* - capità, comandant; *urbo* - ciutat, *urbestro* – batlle, alcalde. (19-a leciono).

-ET diminutiu: *vojo* - camí, *vojeto* - caminet, senda; *varma* – calent/a, *varmeta* - tebi; *ridi* - riure, *rideti* - somriure. (11-a leciono).

-ID descendència: *bovo* - bou, *bovido* - vedell; *koko* - gallo, *kokido* - pollet. (17-a leciono).

-IG causar, tornar, convertir en: *blanka* - blanc, *blankigi* - blanquejar; *morti* - morir, *mortigi* - matar, *forta* – fort/a - *fortigi* - enfortir, fortificar. (14-a leciono).

-IĜ fer-se, tornar-se: *ruĝa* - roig, *ruĝiĝi* – envermellir-se; *sidi* - estar assegut, *sidiĝi* – asseure's; *movi* - moure, *moviĝi* – moure's. (14-a leciono).

-IL instrument: *tranĉi* - tallar, *tranĉilo* - ganivet. (6-a leciono).

-IN femení: *frato* - germà, *fratino* - germana; *koko* - gallo, *kokino* - gallina. (1-a leciono).

-IND digne de, que mereix: *admiri* - admirar, *admirinda* - admirable; *vidi* - veure, *vidinda* - digne d'èsser vist. (15-a leciono).

-ING que conté parcialment, beina: *kandelo* - ciri, *kandelingo* - canelobre; *glavo* - espasa, *glavingo* - beina de l'espasa. (15-a leciono).

-IST professió, ocupació habitual: *ŝuo* - sabata, *ŝuisto* – sabater; *okulo* - ull, *okulisto* - oculista; *polico* - policia, *policisto* - un policia. (4-a leciono).

-NJ diminutiu afecturós femení: *patrino* - mare, *panjo* - mamà, mareta. (18-a leciono).

-OBL multiplicatiu: *duobla* - doble; *centoble* - cent vegades; *multoblige* - multiplicar. (9-a leciono).

-ON fracció: *duono* - mig, meitad; *centono* - una centèsima part; *duonigi* - partir per la meitat. (9-a leciono).

-OP col·lectiu, grup: *duope* - de dos en dos; *centope* - de cent en cent. (19-a leciono).

-UJ contenidor, recipient: *supo* - sopa, *supujo* - sopera.

També s'usa per a arbres fruiters: *vinbero* – gra de raïm, *vinberujo* - parra (que conté el raïm).

I per a noms de països: *anglo* - un anglès, *Anglujo* - Anglaterra (que conté als anglesos). (15-a leciono).

-UL persona caracteritzada per...: *blinda* – cec/ga, *blindulo* - un cec; *juna* - jove - *junulo* - un jove; *miliono* - milió, *milionulo* - milionari. (11-a leciono).

-UM sufix indefinit: *kolo* - coll, bescoll, *kolumo* - coll (de vestit), *vento* - vent, *ventumi* - aventar-se; *ventumilo* - ventall. (20-a leciono).

PREPOZICIOJ

AL	a, cap a, fins a
ANSTATAŬ	per comptes de
ANTAŬ	davant, davant de
APUD	prop de, junt a
ĈE	a can, a ca, a cals, “on viu”, “allà on”.
ĈIRKAŬ	al voltant
DA	de (un quilo de ...)
DE	de
DUM	durant, mentre
EKSTER	fora de
EL	de (origen)
EN	en
ĜIS	fins (ĝis tiam - fins llavors, ĝis tie - fins allí)
INTER	entre
KONTRAŬ	contra, enfront de
KROM	a part de
KUN	amb (companyia)
LAŬ	segons
MALGRAŬ	a pesar de
PER	amb, mitjançant (per mitjà de)
PO	a raó de, a tant
POR	per a
POST	després de, darrere de
PRETER	més enllà, per davant de, deixant enrere
PRI	sobre
PRO	a causa de (per)
SEN	sense
SUB	sota, davall
SUPER	sobre, damunt (sense contacte)
SUR	sobre (tocant)
TRA	a través de
TRANS	a l'altre costat, més enllà

A més hi ha la preposició *je*, sense sentit fix; *mi finos je la tria* - acabaré sobre les tres; *mi trinkos je via sano!* - beuré a la teva salut!

Vocabulari

acida	<i>àcid/a</i>	aparato	<i>aparell</i>	bibliote-	<i>biblioteca</i>	certa	<i>certo, segur</i>
adiaŭ	<i>adéu</i>	aperi	<i>aparéixer</i>	ko		cigaro	<i>havà, cigar</i>
adiaŭi	<i>dir adéu</i>	apetito	<i>apetit</i>	biciklo	<i>bicicleta</i>	cikonio	<i>cigonya</i>
admiri	<i>admirar</i>	apogi	<i>recolzar</i>	biksteko	<i>bistec</i>	ĉambro	<i>habitació, cambra</i>
adreso	<i>adreça</i>	apoteko	<i>farmàcia</i>	bildo	<i>imatge</i>	ĉapelo	<i>capell, barret</i>
aero	<i>aire</i>	aprilo	<i>abril</i>	birdo	<i>au, ocell.</i>	ĉar	<i>perquè (per aquesta raó)</i>
agrabla	<i>agradable</i>	apud	<i>junt a, al costat de</i>	blanka	<i>blanc/a</i>	ĉarma	<i>encisador/a</i>
aĝo	<i>edat</i>	arbo	<i>arbre</i>	blinda	<i>cec/cega</i>	ĉaro	<i>carro</i>
akcepti	<i>acceptar, rebre</i>	atendi	<i>esperar (el bus)</i>	blonda	<i>rós/rossa</i>	ĉefo	<i>cap</i>
akto	<i>acte (teatral)</i>	atingi	<i>atançar</i>	blovi	<i>bufar</i>	ĉefurbo	<i>capital (ciutat)</i>
akurata	<i>puntual</i>	aŭ	<i>o</i>	blua	<i>blau/blava</i>	ĉemizo	<i>camisa</i>
akvo	<i>aigua</i>	aŭdi	<i>oir, sentir</i>	bluzo	<i>brusa</i>	ĉerizo	<i>cirera</i>
alkoholo	<i>alcohol</i>	aŭgusto	<i>agost</i>	bona	<i>bo/bona</i>	ĉiam	<i>sempre</i>
alia	<i>altre, altra</i>	aŭskulti	<i>escoltar</i>	bonvoli	<i>si et plau</i>	ĉielo	<i>cel</i>
alifoje	<i>altra vegada</i>	automobilo	<i>automòbil</i>	bori	<i>perforar</i>	ĉio	<i>tot</i>
alporti	<i>portar</i>	avo	<i>avi, iaio</i>	bovo	<i>bou</i>	ĉiu	<i>cadascú/n</i>
alta	<i>alt</i>	babili	<i>xarrar</i>	botelo	<i>ampolla</i>	ĉokolado	<i>xocolata</i>
alveni	<i>aplegar, arribar</i>	baldaŭ	<i>prompte</i>	brako	<i>braç</i>	danci	<i>dansar, ballar</i>
amaso	<i>multitud, muntó</i>	barbo	<i>barba</i>	branĉo	<i>branca</i>	danĝera	<i>perillós</i>
ambaŭ	<i>ambdós/dues</i>	bati	<i>batre, colpejar</i>	brila	<i>brillant</i>	daŭri	<i>durar</i>
ami	<i>estimar, amar</i>	bedaŭri	<i>lamentar, deplorar</i>	broso	<i>raspall</i>	de	<i>de</i>
amiko	<i>amic</i>	bedaŭrinde	<i>lamentablement</i>	bruna	<i>morè, bru/na</i>	decem-	<i>desembre</i>
amuzi	<i>divertir</i>	bela	<i>bell</i>	brusto	<i>pit</i>	bro	
angulo	<i>angle, racó</i>	benko	<i>banc (seient)</i>	bruto	<i>brut (valor)</i>	dek	<i>deu</i>
animo	<i>ànima</i>	besto	<i>animal</i>	bubo	<i>bebè</i>	delegito	<i>delegat</i>
ankaŭ	<i>també</i>			buŝo	<i>boca</i>	delikata	<i>delicat</i>
ankoraŭ	<i>encara</i>			butero	<i>mantega</i>	demandi	<i>preguntar</i>
anonci	<i>anunciar</i>			butiko	<i>botiga</i>	denove	<i>novament</i>
anstataŭ	<i>per comptes de</i>			celi	<i>tendir a</i>		
anstataŭi	<i>substituir</i>			celo	<i>objectiu, finalitat</i>		
antaŭ	<i>davant</i>						

dento *dent*
desegni *dibuixar*
deserto *postres*
deziri *desitjar*
diferenci *diferenciar-se*
dika *gros/sa*
dimanço *diumenge*
diri *dir*
diversa *divers*
doloça *dolça/a*
domo *casa*
donaci *regalar, donar*
doni *donar*
dormi *dormir*
dorso *esquena, dors*
drinki *beure per vici*
du *dos/dues*
dubi *dubtar*
dum *durant, mentre*
dungi *donar feina*

edzo *espòs, marit*
egala *igual*
ekzemplo *exemple*
eleganta *elegant*
elekti *elegir*
elektra *elèctric*
en *en*
espero *esperar*
esti *ésser, estar*
etaço *pis (1r, 2n)*

facila *fàcil*
fajfi *xiular*
fajli *llimar*
fajro *foc*
fali *caure*

familio *família*
fantazio *fantasia*
fari *fer*
farti *anar de salut*
faruno *farina*
februaro *febrer*
feliça *feliç*
fenestro *finestra*
ferio *vacances*
fero *ferro*
fianço *xicot, promés*
fidela *fidel*
fungro *dit*
flago *bandera*
flanko *costat, flanc*
flati *afalagar*
flari *flairar, olorar*
floro *flor*
folio *full/a*
fondi *fundar*
fontoplu- *pluma esti-*
mo *logràfica*
forgesi *oblidar*
forçi *forjar*
forko *forqueta*
forno *cuina, forn*
forta *fort*
frapi *colpejar*
fraŭlo *un fadrí*
frazo *una frase*
fremda *foraster/a*
fremdulo *un foraster*
friti *fregir*
fromaço *formatge*
frukto *fruit/a*
frunto *front*

fulmo- *tormenta (raigs*
tondro *i trons!)*
fumo *fum*
fungo *fong*
funkcii *funcionar*

gaja *al-legre*
gambo *cama*
ganto *quant*
gaŭço *gautxo, vaquer*
graciajo *gelat*
glacio *gel*
gluo *cola d'engan-*
xar

grado *grau*
granda *gran*
gratuli *felicitar*
grava *important*
greno *gra, cereal*
gripo *grip*
grumbli *grunyir*
gustumi *tastar*
gvidi *guiar*
ĝardeno *jardí*
ĝeni *molestar*
ĝi *allò (ell, ella)*
ĝoji *complaure's*
ĝui *gaudir*
ĝusta *just, exacte*

halti *fer alto, dete-*
nir-se
havi *tenir posseir*
haŭto *pell*
hela *clar (color)*
helpi *ajudar*
herbo *herba*

heroo *heroi*
hierau *ahir*
hodiaŭ *hui, avui*
homo *ésser humà*
(homo sapiens)
horloço *rellotge*
horo *hora*
hotelo *hotel*
hundo *gos, ca*

iam *alguna vegada*
ideo *idea*
ies *d'algu*
ili *ells, elles.*
infano *nin, nen, xiquet*
informi *informar*
inko *tinta*
instruisto *mestre*
interna- *internacional*
cia
intesto *intestí*
inviti *convidar*
invitulo *una invitació*
io *alguna cosa*
iom *un poc, alguna*
quantitat
iri *anar*
iu *algu, algun*

jam *ja*
januaro *gener*
jaro *any*
jako *jaca, jaqueta*
jen *vet/heus aquí*
julio *juliol*
juna *jove*
junio *juny*

jupo *falda*
justa *just/a*
juvelo *joia (or, plata)*

ĵaudo *dijous*
ĵeti *llançar*
ĵurnalo *diari, periòdic*

kafo *café, cafè*
kaj *i*
kajero *quadern*
kalkuli *calcular*
kamara-
do *camarada*

kanti *cantar*
kapo *cap (p. del cos)*

kapti *atrapar*
karesi *acaronar*
kaserolo *cassola*

kato *gat*
kazo *cas*

kelnero *cambrer*
kesto *caixa, caixó*
kia *quina [classe]*
kial *per què, per*
quina raó

kiam *quan*
kie *on*
kiel *com, de quina*
manera

kies *de qui*
kinejo *cinema*
kio *què, quina cosa*
kiom *quant/a*
kisi *besar*
kiu *qui, quin, el*
qual, la qual

klara *clar/a, explícita*
klarigi *aclarir, expli-*
car

klaso *classe*
klubo *club*
knabo *vaiet, xic,*
al-lot

koko *gall, pollastre*
kolekti *col·leccionar,*
reunir

koleri *entrar en còle-*
ra

kolo *coll*
kombi *pentinar*

komforta *comfortable*
kompre-
ni *comprendre*

koncerto *concert*
koni *conéixer*

konsisti *consistir*
kontenta *content/a*

korbo *cistell/a*
korko *suro*

koro *cor*
korvo *corb*

korpo *cos*
kosti *costar*

kostumo *vestit*
kotono *cotó*

koverta *sobre*
krajono *llapis*

kravato *corbata*
kredi *creure*

krei *crear*
kremo *crema*

kreski *créixer*
krii *cridar*

kruĉo *gerra, pitxer*
kruela *cruel*

kruro *cama*
kuiro *cuinar*

kuko *pastís, coca,*
tortell

kulero *cullera*
kun *amb, amb com-*
panyia de

kunsido *sessió*
kuraci *curar*

kuri *córrer*
kuraĝa *valent/a*

kurteno *cortina*
kuŝi *jaure, estar gi-*
tat

kutimi *acostumar a*
kuzo *cosí*

kvar *quatre*
kvin *cinc*

la *el, la, els, les, l'*
labori *treballar*

laca *cansat/da*
lago *llac*

lakto *llet*
lampo *llum, làmpada*

lando *país*
lango *llengua (òrgan)*

lano *llana*
larĝa *àmpli/a*

lasi *deixar*
lasta *últim/a*

lavi *rentar, llavar*
leciono *llicó*

ledo *cuir*
legi *llegir*

legomo *llegum*
lerni *aprendre*

lerta *hàbil*
letero *carta*

li *ell*
libera *lliure*

ligno *fusta, llenya*
lingvo *llengua, idioma*

lipo *llavi*
listo *llista*

lito *llit*
loko *lloc*

lokomoti-
locomotora
vo

loĝi *viure, habitar*
longa *llarg*

lundo *dilluns*

magaze-
no *gran superfície*

majo *maig*
malgraŭ *malgrat*

manĝi *menjar*
manki *mancar, faltar*

mano *mà*
mardo *dimarts*

maro *mar*
martelo *martell*

marto *març*
mastro *amo, patró*

maŝino *màquina*
mateno *matí*

maturo *madur*
meblo *moble*

mekani-
ka *mecànic/a*

membro *membre*

mendi [*en*]comanar
menso ment
merkredo dimecres
meriti meréixer
meti posar
metio ofici, feina
mezo el mig, centre.
mi jo
mielo mel
minuto minut
moderna modern/a
mola tou/va, moll/a
monato mes
mondo món
montri mostrar
montrofenestro aparador
monumento monument
morgaŭ demà
motociklo motocicleta
movi moure
multaj molts
muro mur, paret
muso ratolí
muŝo mosca
muta mut/da
muzeo museu
muziko música

nacio nació
natur natura[lesa]
naŭ nou
nazo nas
negro negre (persona)

neĝo neu
neniam mai
nenies de ningú
nenio res, no res.
neniu ningú, ningun
nepo nèt/a
nepra indispensable, inevitable
nevo nebot/da
ni nosaltres
nigra negre/a (color)
nilono niló
noto nota
nova nou / nova
novembro novembre
bro
nulo zero
nur solament
nutra nutritiu

obei obeir
objekto objecte
odori olorar
oficejo oficina
ofte freqüentement
ok huit, vuit (8)
okazintaĵo succés
oktobro octubre
okulo ull
ombro ombra
onklo oncle
opinii opinar
oranĝo taronja
ordoni ordenar
orelo orella
oro or

osto os
ovo ou

pacienco paciència
paco pau
pakaĵo paquet
paki empaquetar
palaco palau
pano pa
pantalo- pantaló
no
papero paper
parfumo perfum
paroli parlar
ponto pont
pastro mossèn
patro pare
paŭzo pausa
peco tros, peça
pendi penjar (intr.)
perdi perdre
persono persona
peti demanar
pezi pesar
piedo peu
pipa pipa
plaĉi plaure, agradar
plafono sostre
planko el terra
planto panta
plena ple/na, complet/a

plenumi acomplir
plimultiĝi créixer, augmentar, multipliar-se

plimulto majoria

plumo ploma
plori plorar
pluvo pluja
pluvombrelo paraigües
polico policia (agent)
pano pa
ponto pont
popolo poble (gent)
pordo porta
porko porc
porti portar
portreto retrat
post després de, darrere

poŝo butxaca
poŝtmarko segell de correus
poŝto correu
povi poder
praktiko pràctica
prava qui té raó
preferi preferir
preskaŭ gairebé
prezidi presidir
primtempo primavera
po
proksima pròxim
promeni passetjar
pulmo pulmó

radio ràdio
rajdi cavalcar
rajto dret
rapida ràpid
rapidi afanyar-se
razejo perruqueria

razi *afaitar*
recipro- *recíproc*
ka
regi *regir, governar*
registaro *(el) govern*
reĝo *rei*
renkonti *trobar (algú)*
respekto *respekte*
respondi *respondre*
resti *quedar*
restora- *restaurant*
cio
ricevi *rebre*
riĉa *ric/a*
ridi *riure*
rigardi *mirar*
ringo *anell*
ripozi *reposar*
ronda *rodó, redona*
rosti *rostir*
rozo *rosa*
ruĝa *vermell/a, roig.*
ruza *astut*

sabato *dissabte*
saĝa *assenyat*
saĝeco *seny*
saĝulo *algú assenyat*
salato *ensalada, am-*
nida
salo *sal*
saluti *saludar*
sama *mateix, igual*
sana *sa/na*
scii *saber*
segi *asserrar*
seĝo *cadira*

seka *sec/a*
sekundo *segon*
sekvi *seguir*
semajno *setmana*
senco *significat, sentit*
sensu *percep. , sentit*
sendi *enviar*
sentaŭ- *un inútil/inepte*
gulo
senti *sentir*
sep *set (7)*
septem- *setembre*
bro
serĉi *cercar*
ses *sis (6)*
sezono *estació de l'any*
sidi *seure*
signifi *significar*
silenti *guardar silenci*
silko *seda*
simila *similar*
simpatia *simpàtic/a*
simpla *simple*
sinjoro *senyor*
skandalo *escàndal*
skatolo *caixa*
skeleto *esquelet*
skribi *escriure*
simpla *simple*
sofo *sofà*
soifi *tenir set*
somero *estiu*
sonĝo *un somni*
sonorilo *campana*
spegulo *espill, mirall*
sporto *esport*
sprita *enginyós/a*

stacido- *estació (edif.)*
mo
stacio *estació (època)*
stari *estar de peu*
stelo *estel, estrella*
stomako *estómac*
stranga *estrany (rar)*
stratan- *cantó del ca-*
gulo *rrer*
stulta *estúpid*
sub *sota, davall*
subita *súbit/a*
subjupo *brial*
subvesto *roba interior*
sudo *sud*
sufiĉa *suficient*
sukcesi *tenir èxit*
sukero *sucres*
suno *sol*
sunom- *parasol*
brelo
supra *superior*
sur *sobre*
surda *sord/a*
surtuto *sobretot*
suspekti *sospitar*

ŝafo *xai, corder*
ŝarĝi *carregar*
ŝati *agradar*
ŝi *ella*
ŝipo *vaixell*
ŝranko *armari*
ŝtrumpo *mitja, calça*
ŝtuparo *escala*
ŝtupo *esglaó, graó*
ŝuo *sabata*

tablo *taula*
tago *dia*
tamen *no obstant això*
tapiŝo *tapis, catifa*
tasko *tasca*
taso *tassa*
taŭroba- *correguda de*
talo *bous*
t.e. (=tio *açò és, és a dir*
estas)
telero *plat*
tempera- *temperatura*
turo
tempo *temps*
teo *te*
teni *tenir (agafat)*
termome- *termòmetre*
tro
terpomo *patata, creïlla*
tia *tal*
tiam *aleshores*
tie *ahí, allí, allà*
tio *açò, allò*
tiom *tant, tanta*
quantitat
tiri *traïr*
tiu *aqueix, aquell*
tondi *tallar (tisores)*
torto *tortell*
trafiko *trànsit*
trajno *tren*
tramo *tramvia*
tranĉi *tallar (ganivet)*
tre *molt*
tri *tres (3)*
trinki *beure*

trinkmo- *propina*
no
tro *massa (excés)*
trotuaro *vorera*
trovi *trobar*
trunko *tronc*
truo *trull, forat*
tuj *de seguida*
tunelo *túnel*
tuŝi *tocar*
tuta *total*

unu *u, un/a (1)*

urbodo- *ajuntament*
mo
utila *útil*

vanta *vanitós/a*
vagi *vagar*
vagono *vagó*
valizo *valisa, maleta*
vaporo *vapor*
veki *despertar*
velo *vela (vaixell)*
veni *vendre*
vendredo *divendres*

veni *venir*
ventro *ventre*
verda *verd/a*
vero *veritat*
verŝajna *versemblant*
vespero *vesprada, tarda*
vest(a)jo *roba, vestit*
vetero *oratge, el temps*

veturi *viatjar en cotxe*
vi *tu, vosté*
vico *filera, cua*
vilaĝo *poblet, llogaret*

vintro *hivern*
viro *home*
vizaĝo *cara, rostre*
viziti *visitar*
vojo *camí, via*
voki *cridar (algú)*
vorto *una paraula*
vulpo *rabosa, guineu*

zorgi *cuidar de, preocupar-se*

TAULA DE CORRELATIUS

	Individu	Qualitat	Cosa	Possessió	Quantitat	Lloc	Temps	Causa	Mode
INDEFINITES	IU algú, algun	IA alguna (classe)	IO alguna cosa	IES d'algú	IOM una mica (quantitat)	IE en algun lloc	IAM alguna vegada	IAL per algun motiu	IEL d'alguna manera
INTERROGATIUS RELATIUS	KIU qui, quin/a	KIA quina, de quin tipus	KIO que, el que, el qual	KIES de qui, <i>cuyo</i>	KIOM quant	KIE on	KIAM quan	KIAL per quina raó	KIEL com, de quina manera
DEMOSTRATIUS	TIU aqueix, aquell	TIA tal, així	TIO això, allò	TIES d'aqueix, d'aquell	TIOM tant	TIE allí, ahí	TIAM aleshores, llavors	TIAL per això	TIEL de tal ma- nera, així, tal
COL·LECTIUS	ĈIU tots i ca- dascú/n	ĈIA cada (classe)	ĈIO tot	ĈIES de ca- dascú, de tots	ĈIOM el tot	ĈIE arreu	ĈIAM sempre	ĈIAL per totes les raons	ĈIEL de totes les maneres

NEGATIUS	NENIU ningú, ningun	NENIA ninguna classe	NENIO res	NENIES de ningú	NENIOM gens, cap de mica	NENIE enloc	NENIAM mai	NENIAL per ningun motiu	NENIEL de ninguna manera
-----------------	----------------------------------	-----------------------------------	---------------------	---------------------------	---------------------------------------	-----------------------	----------------------	---	---------------------------------------

Índex

Pròleg

Què és l'esperanto

Com és l'esperanto

Aprenem l'esperanto

1-a Leciono: **Kio, kiu, -in**, article la, pronoms, **estas**.

2-a Leciono: Pronoms personals, **mal-**, **kia, tio, tiu**.

3-a Leciono: Possessius (**mia**, etc), **homo**.

4-a Leciono: **Kie, tie**, paraules compostes, **-ist, per**.

5-a Leciono: Acusatiu, **kiun, kion, ŝati, al**, imperatiu, complement directe.

6-a Leciono: La setmana, **-ej, -il**, passat amb **-is** i futur amb **-os**, verbs transitius i intransitius.

7-a Leciono: Adverbis **-e**, correlatiu.

8-a Leciono: Els números, l'hora, ordinals, **de, da, ĉe**.

9-a Leciono: **-on, -obl, pli ol, malpli ol, la plej, la malplej, el, do, aŭ, -an**.

10-a Leciono: **Tago kaj nokto, pri, for**, ordinals, preposicions.

11-a Leciono: **Tie ĉi, tiu ĉi**, els mesos i estacions, **-ul, -em, -et, -eg**.

12-a Leciono: Pronom reflexiu **si**, adjectiu reflexiu **sia**, condicional **-us, se, mem**.

13-a Leciono: **-aĵ, -ec, -ebl, ke, sen-**.

14-a Leciono: **-ig, iĝ, pro**.

15-a Leciono: Acusatiu de direcció, la casa, **-uj, dis-, re-, -ing, -ind, -er**.

16-a Leciono: Participi actiu: **-ant, -int, -ont**; participio pasivo: **-at, -it, -ot**.

17-a Leciono: La família, **ge-, bo-, -id, laŭ, plu, plaĉi, verki, zorgi**, oració passiva.

18-a Leciono: **La korvo kaj la vulpo. -ante, -inte, -onte, -ad, ek-, -ĉj, -nj, ju pli, des pli**.

19-a Leciono: **Ni iru al esperanto-Kongreso. -op, po, -aĉ, fi-, krom, kvazaŭ, -estr**, acusatiu en data i mesura, **el-**.

20-a Leciono: -um, eks-, mis-, -end, eĉ, je.

Lliçó complementària: Acusatiu, article, pronom reflexiu, oració directa, **-uj**, noms de països, adjectiu atributiu, que, participi adverbial, de, tenir, fer, **por** y **pro**, expresiones y abreviaturas usuales.

Legajoj: Pri la historio de esperanto. La Espero. Korespondado. Poezioj.

Ni alvenis al la fino.

Afixos: prefixos i sufixos.

Preposicions.

Vocabulari general.

Taula de correlatiu.